

P. 1465

**ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMJI
UMIEJĘTNOŚCI**

ROK 1924/1925.

W KRAKOWIE 1926

**NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — PARYŻ — POZNAŃ —
WILNO — ZAKOPANE**

<http://rcin.org.pl>

**ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMJI
UMIEJĘTNOŚCI**

ROK 1924/1925.

W KRAKOWIE^m 1926

NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA

WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — PARYŻ — POZNAŃ —

WILNO — ZAKOPANE

KRAKÓW. — DRUKARNIA UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.

TREŚĆ.

Skład Polskiej Akademji Umiejętności	I—XXXVIII
Sprawozdanie z czynności Akademji od czerwca 1924 do czerwca 1925	3
Posiedzenie publiczne 13 czerwca 1925:	
Przemówienie Wiceprezesa Jana M. Rozwadowskiego . . .	47
Sprawozdanie Sekretarza Generalnego St. Wróblewskiego .	51
Demiński Br. Ostatni Wielki Mistrz Zakonu niemieckiego i pierwszy książę pruski (odczyt)	64
Nagrody	94
Sprawozdania i wnioski co do nagród z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego, F. Jasieńskiego i W. Łozińskiego	95
Wykaz stosunków Akademji z innymi instytucjami naukowymi	99

SKŁAD POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

ZARZĄD

Prezes:

Jan Michał Rozwadowski.

Zastępca Prezesa:

Vacat.

Sekretarz Generalny:

Stanisław Wróblewski.

Dyrektor Wydziału filologicznego:

Ignacy Chrzanowski.

Dyrektor Wydziału historyczno-filozoficznego:

Stanisław Tomkiewicz.

Dyrektor Wydziału matematyczno-przyrodniczego:

Kazimierz Kostanecki

Sekretarz Wydziału filologicznego:

Kazimierz Nitsch

Sekretarz Wydziału historyczno-filozoficznego:

Stanisław Kutrzeba

Sekretarz Wydziału matematyczno-przyrodniczego:

Henryk Hoyer

Delegat Walnego Zgromadzenia:

Kazimierz Kostanecki

CZŁONKOWIE.

A) Czynnici.

I. Wydział filologiczny.

a) *Krajowi.*

- Jan Baudouin de Courtenay**, dr. filoz., prof. językoznawstwa Uniw. Warszawskiego. — Wybrany czł. czyn. 12 listopada 1887. — Warszawa, ul. Smolna 28, m. 6.
- Leon Sternbach**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 13 maja 1902. — Kraków, ul. Batorego 14.
- Ludwik Ćwikliński**, dr. filoz., b. prof. filologii klasycznej Uniw. Lwowskiego i Wileńskiego. — Wybrany czł. czyn. 13 maja 1902. — Poznań, aleja Marcinkowskiego 2 a.
- Józef Kallenbach**, dr. filoz., prof. historii literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 11 maja 1906. — Kraków, ul. Łobzowska 4.
- Tadeusz Zieliński**, dr. filoz., prof. filologii klas. Uniw. Warszawskiego. — Wybrany czł. czyn. 6 maja 1907. — Warszawa, Uniwersytet.
- Stanisław Tomkowicz**, dr. filozofji. — Wybrany czł. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Podwale 2.
- Leonard Lepszy**, em. starszy radca górniczy. — Wybrany czł. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Bracka 13.
- Jan Michał Rozwadowski**, dr. filoz., prof. językoznawstwa porównawczego Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Smoleńsk 21.
- Marjan Zdziechowski**, dr. filoz., prof. historii literatury powszechnej Uniw. Wileńskiego. — Wybrany czł. czyn. 15 maja 1908. — Wilno, Uniwersytet.
- Ignacy Chrzanowski**, dr. filoz. h. c., prof. historii literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 22 maja 1914. — Kraków, ul. Biskupia 2.
- Jerzy Mycielski**, dr. filoz., prof. historii sztuki Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 22 maja 1914. — Kraków, Rynek Główny 43.

- Stanisław Witkowski**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Lwów, ul. Zielona 25.
- Jan Łoś**, dr. filoz. h. c., prof. języka polskiego Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 29 maja 1917. — Kraków, ul. Kapucyńska 7.
- Jan Czubek**, prof. Gimnazjum V. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. Jana Kochanowskiego 18.
- Tadeusz Sinko**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków-Zwierzyniec, ul. Księcia Józefa 13.
- Stanisław Windakiewicz**, dr. filoz., prof. historii literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Krupnicza 7.
- Wilhelm Bruchnalski**, dr. filozof., prof. literatury pol. Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Kazimierz Nitsch**, dr. filoz., prof. językoznawstwa słowiańskiego Uniw. Jag. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Kraków, Salwator, ul. Gontyna 12.

aa) Członkowie przybrani nadliczbowi
w myśl § 16 Statutu Akademii.

Z Wydziału historyczno-filozoficznego wybrani 11 czerwca 1923
z Wydziału matematyczno-przyrodniczego 11 czerwca 1917.

ks. Jan Fijałek, Józef Rostański.

b) Zagraniczni.

- Aleksander Brückner**, dr. filoz., prof. filologii słowiańskiej Uniw. w Berlinie. — Wybrany człon. czyn. 31 października 1891. — Berlin-Wilmersdorf, Wilhelmsaue 18.
- Ulrych Wilamowitz-Moellendorff**, prof. filologii klasycznej Uniw. w Berlinie. — Wybrany człon. czyn. 23 maja 1910. — Berlin, Westend-Charlottenburg, Eichenallee 12.
- Antoni Meillet**, prof. gramatyki porównawczej w Collège de France. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Paryż XV, rue François Coppée 2.

- Fryderyk Jerzy Kenyon**, dyr. British Museum w Londynie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Londyn, British Museum.
- Władysław Mickiewicz**, literat, delagat P. A. U. do Stacji Naukowej w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, 6 quai d'Orléans.
- Henryk Omont**, człon. Institut de France i dyr. oddz. rękop. Bibliothèque Nationale w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, Bibliothèque Nationale, rue de Richelieu.
- Fortunat Strowski**, prof. literatury francuskiej w Sorbonie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921 — Paryż, Sorbonne.
- Aleksander Belić**, prof. filologii słowiań. Uniwersytetu w Belgradzie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Belgrad, Uniwersytet.
- Józef Strzygowski**, dr. filoz., prof. historii sztuki Uniwersytetu w Wiedniu. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Wiedeń, Hörlgasse 6.
- Józef Zubatý**, dr. filoz., prof. filol. staroindyjskiej Uniwersytetu w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Praga, Uniwersytet.
- Lubomir Miletić**, prof. filol. słowiańskiej Uniw. w Sofji. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Sofja, Uniwersytet.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

a) Krajowi.

- Michał Bobrzyński**, dr. praw, em. prof. Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 10 listopada 1883. — Garby, p. Sulencin (Wielkopolska).
- Oswald Balzer**, dr. praw, prof. prawa polskiego Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Lwów, ul. Zybkiewicza 24.
- Władysław Abraham**, dr. praw, prof. prawa kanonicznego Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 13 maja 1902. — Lwów, ul. Długosza 16.
- Leon Piniński**, dr. praw, hon. prof. prawa karnego i rzym-

- skiego Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człón. czyn. 11 maja 1903. — Lwów, ul. Matejki 4.
- Ludwik Finkel**, dr. filozofji, em. i honor. prof. historii Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człón. czyn. 23 maja 1910. — Lwów, ul. św. Mikołaja 9.
- Szymon Askenazy**, dr. filoz. — Wybrany człón. czyn. 23 maja 1910. — Warszawa, ul. Czackiego 10.
- Leon Petrażycki**, dr. praw, prof. socjologii Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 22 maja 1912. — Warszawa, Uniwersytet.
- Bronisław Dembiński**, dr. filoz., prof. Uniw. w Poznaniu — Wybrany człón. czyn. 29 maja 1917. — Poznań, ul. Chełmońskiego 2.
- Stanisław Wróblewski**, dr. praw, prof. prawa rzym. i cywil. Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. św. Jana 15.
- Stanisław Kutrzeba**, dr. praw, prof. prawa polskiego Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. Studencka 15.
- Władysław Smoleński**, prof. hist. polskiej now. Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Hoża 26, m. 16.
- Ks. Jan Fijałek**, dr. teologii i prawa kanonicznego, prof. historii kościelnej Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Wygoda 11.
- Franciszek Ksawery Fierich**, dr. praw, prof. procesu cywilnego Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Batorego 21.
- Jan Korwin Kochanowski**, prof. hist. Uniwersytetu w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Warszawa, ul. Koszykowa 67.
- Fryderyk Papée**, dr. filoz., dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej z tyt. prof. Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Kraków, ul. Wolska 40.
- Franciszek Bujak**, dr. filoz., prof. polskiej i powszechnej historii gospodarczej Uniw. we Lwowie. — Wybrany człón. czyn. 27 czerwca 1922. — Lwów, ul. Sykstuska 56.

Władysław Semkowicz, dr. praw, prof. nauk pomocniczych histor. i histor. średniowiecznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Studencka 15.

Władysław Heinrich, dr. filoz., prof. filozofji Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Kraków, plac Groble 8.

Marecki Handelsman, dr. filoz., prof. historii powszechnej Uniwers. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Warszawa, ul. Mokotowska 50

aa) Członkowie nadliczbowi przybrani
w myśl § 16 Statutu Akademji.

Z Wydziału filologicznego wybrani d. 30 października 1892, d. 2 kwietnia 1917, d. 26 marca 1919 i z Wydz. mat.-przyr. 29 listopada 1919.

Ignacy Chrzanowski, **Józef Kallenbach**, **Jan M. Rozwadowski**,
Stanisław Tomkowicz, **Józef Rostafiński**.

b) Zagraniczni.

Jarosław Goll, dr. filoz., em. prof. historii powszechnej Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Praga, Smichov 477.

Ludwik Pastor, dr. filoz., prof. historii powszechnej Uniw. w Innsbrucku. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Innsbruck, Uniwersytet.

Fryderyk Wilhelm Foerster, dr. filoz. — Wybrany człon. czyn. 28 maja 1920. — Zürich, Hottingerstrasse 2.

Helge Almquist, prof. histor. powszechnej Uniw. w Göteborgu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Göteborg, Uniwersytet.

Rajmund Poincaré, adwokat, b. prezes Rady Ministrów francuskich. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż XVI, 26 rue Marbeau.

Wiktor Scialoja, prof. prawa rzym. Uniw. w Rzymie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Rzym, Uniwersytet.

Artur Balfour, mąż stanu angielski. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Londyn.

- Mikołaj Iorga**, prof. historii nowożytnej Uniw. w Bukareszcie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Bukareszt, Uniwersytet.
- Slobodan Jovanović**, prof. prawa narodów Uniw. w Belgradzie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Belgrad, Uniwersytet.
- Włodzimierz Mażuranić**, b. prezes Akademji Umiejętności w Zagrzebiu. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Zagrzeb.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

a) *Krajowi.*

- Józef Rostański**, dr. filoz., hon. prof. botaniki i histor. nauk biologicznych Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 10 października 1883. — Kraków, ul. Studencka 7.
- Benedykt Dybowski**, dr. med., em. prof. zoologii Uniw. Lwowskiego. — Wybrany człon. czyn. 31 października 1891. — Lwów, ul. Zaścianek 12.
- Emil Godlewski** (starszy), dr. filoz., b. dyrektor Instytutu naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach. — Wybrany człon. czyn. 31 października 1891. — Puławy.
- Władysław Natanson**, dr. filoz., magister i dr. fizyki Uniw. w Tartu, prof. fizyki matematycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 17 maja 1900. — Kraków, ul. Studencka 3.
- Tadeusz Browicz**, dr. med., em. prof. anatomji patologicznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1902. — Kraków, ul. Krupnicza 5.
- Kazimierz Kostanecki**, dr. med., prof. anatomji opisowej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1902. — Kraków, ul. Sienkiewicza 24.
- Leon Marchlewski**, dr. filoz., prof. chemji lekarskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 11 maja 1903. — Kraków, ul. Zyblikiewicza 6.
- Kazimierz Żorawski**, dr. filoz., prof. Uniwersytetu w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 9 czerwca 1916. — Warszawa, Nowy Zjazd 5, m. 6.

- Józef Morozewicz**, magister mineralogji i geognozji, dyrektor Państw. Instytutu Geologicznego. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica.
- Stanisław Bądryński**, dr. med. i filoz., prof. chemji lekarskiej Uniw. w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 8.
- Emil Godlewski** (młodszy), dr. med., prof. embriologii i biologji ogólnej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. św. Jana 20.
- Henryk Hoyer**, dr. med., prof. anatomji porównawczej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 28 maja 1920. — Kraków-Łobzów, ul. Łęczycka 4.
- Michał Siedlecki**, dr. filoz., prof. zool. Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 28 maja 1920. — Kraków, ul. Krowoderska 57.
- Wacław Sierpiński**, dr. filozof., prof. matematyki Uniw. w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Hoża 50, m. 52.
- Stanisław Józef Thugutt**, dr. chemji, prof. mineralogji Uniw. w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Śniadeckich 18, m. 3.
- Jan Zawidzki**, dr. filoz., prof. chemji Politechniki w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, Politechnika, ul. Koszykowa 75.
- Karol Dziewoński**, dr. nauk techn., prof. chemji Uniwersytetu Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Kraków, Salwator, ul. Gontyna 1.
- Kazimierz Białaszewicz**, dr. filoz., prof. fizjologii zwierząt Uniw. w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Śniadeckich 8, Instytut Nenckiego.
- Władysław Szafer**, dr. filoz., prof. botaniki i dyr. Ogrodu botanicznego Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 12 czerwca 1925. — Kraków, ul. Lubicz 46.
- Jan Dybowski**, czł. Académie des Sciences w Paryżu, prof. Instytutu Naukowego w Pnławach. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Puławy, Instytut Naukowy.

b) Zagraniczni.

- Franciszek Mertens**, dr. filoz., em. prof. matematyki Uniw. Wiedeńskiego. — Wybrany człón. czyn. 13 października 1885. — Wiedeń III, Stammgasse 9.
- Franciszek Vejdovský**, dr. filoz., prof. zoologii i anatomji porównawczej Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człón. czyn. 11 maja 1903. — Praga II, Riegrovo nábřeží 28.
- Marja Skłodowska-Curie**, dr. filoz., prof. fizyki w Sorbonie. — Wybrana człón. czyn. 21 maja 1909. — Paryż, 1 rue Pierre Curie.
- Bogusław Brauner**, dr. filoz., prof. chemji Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człón. czyn. 21 maja 1909. — Praga, Král. Vinohrady, Čelakovského 14.
- Maurycy Lugeon**, dr. filoz., prof. geologii i paleontologii Uniw. w Lozannie. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Lozanna, Avenue Secrétan 23.
- Albert Brachet**, prof. anatomji i embriologii Uniwersytetu w Brukseli. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Bruksela, 3 rue du Malebeck.
- Elie Cartan**, prof. matematyki w Sorbonie. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, Sorbonne.
- J. Józef Thomson**, prof. fizyki doświadczalnej Uniwersytetu w Cambridge. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Cambridge (Anglja), Uniwersytet.
- Leopold Adametz**, dr. filoz., prof. Hochschule für Bodenkultur w Wiedniu. — Wybrany człón. czyn. 27 czerwca 1922. — Wiedeń, Hochschule für Bodenkultur.
- Henryk Lebesgue**, prof. mechaniki w École Normale Supérieure w Paryżu. — Wybrany człón. czyn. 27 czerwca 1922. — Paryż, rue d'Ulm 45
- G. H. Hardy**, prof. Uniw. w Oxfordzie. — Wybrany człón. czyn. 15 czerwca 1923. — Oxford, Uniwersytet.

B) Korespondenci.

I. Wydział filologiczny.

- Adam Antoni Kryński**, magister nauk filolog.-histor., prof. języka polskiego Uniw. w Warszawie. — Wybrany 13 listopada 1889. — Warszawa, ul. Służewska 5.
- Karol z Brzezia Lanckoroński**, dr. praw. — Wybrany 31 października 1891. — Wiedeń III, Jacquingasse 18 i Rozdół.
- Karol Ernest Muka**, dr. filoz., em. wicedyrektor gimn. we Freibergu saskim. — Wybrany 2 maja 1905. — Budziszyn, ul. Wyłemowa 16.
- Gustaw Bauch**, dr. filoz., prof. gimnazjalny. — Wybrany 13 maja 1902. — Wrocław I, Ohlau-Ufer 32 a.
- Ludwik Fournier**, b. prof., literat. — Wybrany dnia 11 maja 1903. — Lyon, rue Chazière 18.
- Włodzimierz Józef Demetrykiewicz**, dr. praw, prof. archeologii przedhistorycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, ul. Garbarska 7 A.
- Bolesław Erzepki**, dr. filoz., bibliotekarz i konserwator zbiorów Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu. — Wybrany 17 maja 1904. — Poznań, plac Nowowiejski 1.
- Stanisław Ptaszycki**, dyrektor Archiwum Państwowego i prof. nauk pomocn. hist. Uniw. w Lublinie. — Wybrany 17 maja 1904. — Lublin, Namieśnikowska 10.
- Tadeusz Grabowski**, dr. filoz., prof. literatury polskiej Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 21 maja 1909. — Poznań, ulica Podgórna 10 a.
- Edward Porębowicz**, dr. filoz., prof. filologii romańskiej Uniw. Lwowskiego. — Wybrany 23 maja 1910. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Eryk Berneker**, dr. filoz., prof. filologii słowiańskiej Uniw. w Monachjum. — Wybrany 22 maja 1914. — Monachjum, Mauerkirchenstrasse 16.
- Ks. Władysław Szczepański T. J.**, dr. filoz., teologii i Pisma św., prof. Pisma św. N. Z. i archeologii Uniw. w Warszawie. — Wybrany 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Świętojańska 12.

- Feliks Kopera**, dr. filoz., prof. historii kultury w Polsce i wschodniej Europie Uniwersytetu Jagiell. — Wybrany 17 maja 1918. — Kraków, ul. Łęczycka, willa 5.
- Karol Appel**, prof. językoznawstwa ogólnego Uniw. w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, ul. Nowowiejska 4, m. 5.
- Juljusz Kleiner**, dr. filoz., prof. historii literatury polskiej Uniw. we Lwowie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Gabrjel Karaffa-Korbutt**, prof. literatury polskiej w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, ul. Śniadeckich 8.
- Marjan Szyjkowski**, dr. filoz., prof. hist. literatury polskiej Uniw. w Pradze. — Wybrany 28 listopada 1919. — Praga, ul. Břehova 5.
- Ludwik Bernacki** dr. filoz., dyrektor Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lwów, Ossolineum.
- Władysław Podlacha**, dr. filoz., prof. historii sztuki nowożytnej Uniw. we Lwowie. — Wybrany 20 maja 1920. — Lwów, ul. Nabelaka 29, willa „Jaga“.
- Andrzej Gawroński**, dr. filoz., prof. porówn. gramatyki języków indoeuropejskich i sanskrytu Uniw. we Lwowie. — Wybrany 12 maja 1921. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Stanisław Kot**, dr. filoz., prof. historii kultury w Polsce Uniw. Jagiell. — Wybrany 12 maja 1921. — Kraków, ul. Straszewskiego 7.
- Mgr. Giovanni Mercati**, dyr. oddziału Biblioteca Apostolica Vaticana w Rzymie. — Wybrany 12 maja 1921. — Rzym.
- Józef Juljusz Mikkola**, prof. filol. słowiańskiej Uniw. w Helsingforsie. — Wybrany 12 maja 1921. — Helsingfors.
- Holger Pedersen**, prof. filol. słowiańskiej Uniw. w Kopenhadze. — Wybrany 12 maja 1921. — Kopenhaga, Ellinorsvej 8, Charlottenlund.
- Mikołaj van Wijk**, prof. języków bałtycko-słowiańskich Uniw. Lejdzie. — Wybrany 12 maja 1921. — Lejda, Nieuwstr. 36.

Witold Klinger, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniwersytetu w Poznaniu. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Poznań, Uniwersytet.

Roman Dyboski, dr. filoz., prof. filologii angielskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany 15 czerwca 1923 — Kraków, ul. Jana Kochanowskiego 27.

Stanisław Wędkiewicz, dr. filoz., prof. filologii romańskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Łobzowska 27.

Gustaw Przychocki, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniwers. w Warszawie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 10.

Jan Gwalbert Pawlikowski¹⁾, dr. praw, literat. — Wybrany 12 czerwca 1925. — Lwów, ul. Trzeciego Maja 5.

¹⁾ Jan Gwalbert Pawlikowski ur. 18 marca 1860 r. w Medyce (pow. przemyski). Gimnazjum Nowodworskie w Krakowie ukończył w r. 1878, poczem studjował prawo i ekonomję w Krakowie i Wiedniu, rolnictwo w Halle n/S., Dublinach i Wiedniu do r. 1887; stopień doktora praw uzyskał w Krakowie w r. 1885. Po ukończeniu studjów osiadł w Medyce i gospodarował majątkiem rodzinnym. W r. 1891 powołany został do Akademji Rolniczej w Dublinach, gdzie wykładał nauki społeczne i organizację gospodarstw wiejskich do r. 1905, poczem z powodu choroby oczu porzucił to stanowisko i oddał się gospodarstwu i pracy społecznej. Brał żywy udział w instytucjach samorządowych i stowarzyszeniach gospodarczych, kółkach rolniczych i należał do prezydjów Banku parcelacyjnego i meljoracyjnego. W r. 1893—95 był redaktorem „Ekonomisty polskiego“, od r. 1898—1921 (z przerwą wojenną) prowadził razem z Z. Wasilewskim lwowski Związek naukowo-literacki i redagował bibliotekę Związku „Wiedza i Życie“ (przeszło 40 tomów); w Szkole Nauk politycznych, istniejącej przy tym Związku, wykładał przez parę lat ekonomję i statystykę. W czasie zajęcia Lwowa przez Rosjan, podczas wielkiej wojny, był prezesem Polskiego Komitetu ratunkowego na Małopolskę. Ostatnie lata wojny przebył w Żytomierzu i brał czynny udział w organizowaniu i pracy Polskiej Macierzy Szkolnej na Wołyniu. Od r. 1912 prowadzi sekcję ochrony Tatr, powstałą przy Tow. tatrzańskim, a od chwili powstania Państwowej Komisji Ochrony Przyrody (1919) należy do niej jako wiceprezes i referent spraw organizacyjnych i ustawodawczych. Od r. 1923 redaguje „Wierchy“, roczniki poświęcone góróm i góralszczyźnie.

Ogłosił drukiem: 1) Darwinizm w poezji (Tyg. Ilustr. 1889). —

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Antoni Prochaska, dr. filoz., adjunkt Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie. — Wybrany 9 maja 1893. — Lwów, ul. Kurkowa 5.

Michał Hruszewski, magister hist. ruskiej. — Wybrany 3 maja 1895.

Ernest Till, dr. praw, em. prof. prawa cywilnego Uniw. we Lwowie. — Wybrany 14 maja 1897. — Lwów, ul. Pańska 4.

Iwan Andrzejewicz Liuniczenko, dr. hist., prof. historii rosyjskiej Uniw. w Odessie. — Wybrany 17 maja 1900. — Odessa, Uniwersytet.

Mikołaj Iwanowicz Karejew, dr. hist. powszechnej, b. prof. Uniw. w Leningradzie — Wybrany 13 maja 1902. — Leningrad, Wasiljewskij Ostrow, Bolszoi Prospekt 24.

Edmund Radwan Krzymuski, dr. praw, prof. prawa i postępowania karnego Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1904. — Kraków, ul. Jabłonowskich 5.

Ks. Władysław Chotkowski, dr. teologii, em. prof. historii kościelnej Uniw. Jagiell. — Wybrany 23 maja 1908. — Kraków, ul. Kanonicza 20.

Ignacy Koschembahr-Łyskowski, dr. praw, prof. prawa rzymskiego Uniw. w Warszawie. — Wybrany 23 maja 1910. — Warszawa, Uniwersytet.

Karol Kadlec, dr. praw, prof. historii ustawodawstwa słowiańskiego Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany 19 maja 1911. — Praga, Král. Vinohrady, ul. Mánesova 1111 (41 n.).

2) Ze studjów nad Królem Duchem: Popiel (Słowo Pol. 1904). —

3) O czci poetów (Lamus 1909). — 4) Styl jako zjawisko społeczne

(Lamus 1912) — 5) Studja nad Królem Duchem. Część I, Mistyka

Słowackiego (Lwów 1909; poprzednio częściami w Pam. Liter. i Lamusie).

— 6) Sen anheliczny Mieczysława (Pam. Liter. 1906). —

7) O układzie dialogów genezyjskich Słowackiego (Pam. Liter. 1921). —

8) Juliusz Słowacki. Król Duch, wyd. zupełne, ułożył i komentarzem opatrzył J. G. P., brzmienie tekstów z ręk. ustalił M. Pawlikowski (Lwów 1925, tomów 2).

Nadto liczne artykuły treści literackiej, społeczno-ekonomicznej, rolniczej i z dziedziny taternictwa ogłaszał w Sprawozdaniach Tow. Naukowego we Lwowie, Ekonomistcie Polskim, Rolniku, w wydawn. Akademji dublańskiej, Lamusie, Wierchach, w czasop. Ochrona Przyrody oraz w prasie codziennej.

- Kazimierz Twardowski**, dr. filoz., prof. filozofji Uniw. we Lwowie. — Wybrany 19 maja 1911. — Lwów, ul. św. Zofji 46.
- Stanisław Estreicher**, dr. praw, prof. historii prawa zachodnio-europejskiego Uniw. Jagiell. — Wybrany 22 maja 1914. — Kraków, ul. Sobieskiego 10.
- Fryderyk Zoll**, dr. praw, prof. prawa cywilnego Uniwersytetu Jagiell. — Wybrany 22 maja 1914. — Kraków, ul. Studencka 25.
- Przemysław Dąbkowski**, dr. praw, prof. prawa zach.-europejskiego i prawa polskiego Uniw. we Lwowie. — Wybrany 29 maja 1917. — Lwów, ul. Mickiewicza 14.
- Zygmunt Luba Radziwiński**, historyk. — Wybrany 29 maja 1917. — Lwów, ul. 29 Listopada 92, willa „Luba“.
- Jan Ptaśnik**, dr. filoz., prof. historii średniowiecznej i nauk pomocniczych Uniw. we Lwowie. — Wybrany 17 maja 1918. — Lwów, Uniwersytet.
- Stanisław Zakrzewski**, dr. filoz., prof. historii polskiej Uniw. we Lwowie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Władysław Leopold Jaworski**, dr. prawa, prof. prawa cyw., nauki administracji i prawa administracyjnego Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Studencka 14.
- Adam Krzyżanowski**, dr. prawa, prof. ekonomji politycznej i polityki ekonomicznej Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Łobzowska 12.
- Witold Rubczyński**, dr. filoz. i praw, prof. filozofji Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Jabłonowskich 6.
- Wacław Sobieski**, dr. fil., prof. historii powszechnej Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. św. Filipa 5.
- Robert Howard Lord**, prof. historii nowożytnej w Harvard University w Cambridge (U. S. A.). — Wybrany 12 maja 1921. — Cambridge U. S. A.
- Władysław Konopczyński**, dr. filoz., prof. historii polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Kraków, ul. Sobieskiego 3.

Juljusz Makarewicz, dr. praw, prof. prawa i procesu karnego Uniw. we Lwowie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Lwów, ul. Mochnackiego 57.

Jan Rutkowski, dr. filoz., prof. historii gospodarczej Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Poznań, ul. Kossaka 1, III p.

Stanisław Ciszewski, socjolog. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 6 (Stare Miasto).

Franciszek Gény, prof. prawa cywilnego Uniw. w Nancy. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Nancy.

Adam Chmiel ¹⁾, dyrektor Archiwum aktów dawnych m. Krakowa. — Wybrany 12 czerwca 1925. — Kraków, ul. Jabłonowskich 28.

¹⁾ Adam Chmiel ur. 24 grudnia 1865 w Słomniczках. Studja gimn. w Gimnazjum św. Anny w Krakowie (1879 – 1886), a następnie histor. na Wydziale filozof. Uniw. Jagiell. pod kierunkiem prof. St. Smolki, W. Zakrzewskiego, A. Lewickiego, St. Tarnowskiego i L. Malinowskiego. Po skończeniu studiów uniwers. mianowany został asystentem Archiwum aktów dawnych m. Krakowa, następnie adjunktem, archiwarjuszem, wreszcie w r. 1917 dyrektorem tegoż Archiwum. W r. 1899 został korespondentem Komisji central. konserwatorskiej w Wiedniu, a w r. 1910 konserwatorem Rady archiwalnej tamże. W r. 1901 otrzymał tytuł historjografa Uniwersytetu Jagiellońskiego (Fund. z r. 1621). Jest archiwarjuszem Arch. Senatu Uniw. Jagiell., członkiem Rady przy Wydziale Arch. państw. w Warszawie, wiceprezesem Koła krak. Związku bibliotekarzy pol. oraz Tow. miłośników historii i zabyt. m. Krakowa.

Ogłosił drukiem: 1) O początku roku w kronice Nestora (Pam. słuch. U. J., Kraków 1887). — 2) Zbiór dokumentów, znajdujących się w bibliotece hr. Przeździeckich w Warszawie (Kraków 1890). — 3) Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. Tom II (Kraków 1892). — 4) Ustawy cen dla miasta starej Warszawy od r. 1606 do 1627 (Arch. Kom. histor. Ak. Um. t. VII). — 5) O rodzinie Jana Matejki (Czas 1894). — 6) Album studiosorum Univer. Crac. tom III, fasc. I (Kraków 1896). — 7) Dzieła Adama Mickiewicza w Rzeczypospolitej Krakowskiej (Pam. liter. 1897). — 8) Marcin Oraciewicz, mieszczanin krakowski (Bibl. krak. Nr 1). — 9) Materiały sfragistyczne (Wiad. numiz.-archeol., t. III). — 10) Pieczęć sądu komarskiego sześciu miast (Wiad. numiz.-archeol., t. III). — 11) Herby Cyrusów, mieszczan krak. (Rocznik krak. t. I). — 12) Dokument z r. 1574 dla Jana Kuncza, stolarza (Spraw. Kom. hist. szt. Akad. Um., t. VI). — 13) Dawne wyroby nożowników krak. i znaki na

Jan Dąbrowski ¹⁾, dr. filoz., prof. historii średniow. Univ. Jagiell. —
Wybrany 12 czerwca 1925. — Kraków, ul. Batorego 17.

nich (Roczn. krak. t. II). — 14) Pieczęcie żydowskie (Wiad. numiz.-archeol. t. IV). — 15) Cechy miasta Kazimierza (tamże). — 16) Wskazówki do inwentaryzacji rękopisów (nakł. Akad. Umiej., Kraków 1903). — 17) Ustrój miasta i cechów w Krakowie (Roczn. krak. t. VI). — 18) Album studiosorum Univ. Cracov., tom III, fasc. II (Kraków 1904). — 19) Uwagi archiwalno-paleograficzne nad pieśnią Bogurodzicy w ręk. Bibl. Jagiell. nr. 1619 (Rozpr. Wydz. hist.-filoz. Ak. Um., t. XL). — 20) Kafle średniowieczne znalezione w Oświęcimiu (Teki Grona konser. Galicji zachodn. t. II). — 21) Sądy hetmańskie ratuszne. Karta z życia mieszczan krakow. w XVI w. (Kalendarz Czecha 1907). — 22) Pieczęć wójtowska krakowska z drugiej połowy XIII wieku (Roczn. krak. t. IX). — 23) Garncarze krakowscy (Kalendarz Czecha 1908). — 24) Rękopisy biblioteki hr. Tarnowskich w Dzikowie (Przewodn. bibliogr. 1908). — 25) Pieczęcie miasta Krakowa, Kazimierza, Kleparza i jurydyk krakowskich do końca XVIII wieku (Roczn. krak. t. XI). — 26) Kilka szczegółów do fabryk pasów polskich w Krakowie (Spraw. Kom. hist. szt. Ak. Um., t. VIII). — 27) Źródła do historii sztuki i cywilizacji w Polsce. Tom I (nakł. Akad. Umiej. 1911). — 28) Wawel. Materiały archiwalne do budowy Zamku (Teki Grona konserw. Gal. zachodn. t. V). — 29) Die Bevölkerung Galiziens („Reise u. Sport“, Sonder Nummer Galizien, Wien 1913). — 30) Z helmu wieży Marjackiej (Roczn. krak., t. XVI). — 31) „Księgi św. Augustyna, biskupa hipońskiego: O żywocie chrześcijańskim“, druk Hieronima Wietora z r. 1522 wydał... uwagami językowymi opatrzył J. Łoś (Materiały i prace Kom. język. Akad. Umiej. t. VII). — 32) O strój polski (Czas, nr. 37, 1917). — 33) Z dawnych opraw introligatorskich (Ex libris, rok I, z. 1). — 34) Pieczęcie Uniwersytetu Jagiellońskiego (Rozpr. Wydz. hist.-filoz. Ak. Um. tom XL). — 35) Domy krakowskie. Ulica Florjańska. Część I. Liczby or. nieparzyste 1—57 (Bibl. krak. nr. 54). — 36) Barwa i chorągiew polska (Bibl. krak. nr. 56). — 37) Domy krakowskie. Ulica Florjańska. Cz. II. Liczby or. parzyste 2—14 (Btbl. krak. nr. 57). — 38) Domy krakowskie. Ulica Florjańska. Cz. II. Liczby or. parzyste 16—44 (Bibl. krak. nr. 58). — 39) Większa pieczęć Uniwersytetu Jagiellońskiego z r. 1659 (Wiad. numiz.-archeol. 1911, z. 1—6). — 40) Domy krakowskie. Ulica św. Jana (Bibl. krak. nr. 61 i 62). — 41) Stanisław Wyspiański. Dzieła. Pierwsze wydanie zbiorowe w opracowaniu i Tadeusza Sinka (Warszawa 1924, dotych. 2 tomy). — Nadto liczne art. w Wiadomościach numizmatyczno-archeologicznych, Przemyśl, Rzemiosło i Sztuka, w kalendarzu Czecha, Ateneum, Kwartalniku Historycznym, Przeglądzie Literackim, Roczniku Krakowskim, Ilustr. Kurjerze codz.

¹⁾ Jan Dąbrowski ur. w Krośnie w r. 1890. Studja uniwersyt.

Roman Rybarski ¹⁾, dr. praw, prof. skarbowości Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 czerwca 1925. — Warszawa, ul. Marszałkowska 153, m. 13.

odbył w Krakowie, gdzie w r. 1912 uzyskał stopień doktora filozofji. W latach 1913—1919 był nauczycielem w Gimnazjum im. Sobieskiego i św. Jacka w Krakowie. W r. 1913 brał udział w ekspedycji naukowej Akademji Umiej. do Węgier. Rok 1917/18 spędził na studiach na Węgrzech, nadto w Wiedniu i Paryżu. W latach 1922—1924 (z przerwami) był członkiem Ekspedycji Rzymskiej. W r. 1919 habilitował się w Uniw. Jagiell. do historii średniowiecznej. W tymże roku został mianowany prof. nadzw. historii powszechnej-średniowiecznej w Uniw. Lwowskim. W r. 1919/20 wykładał na Uniwersytecie Wileńskim. W r. 1920 został mianowany prof. nadzwycz. a w r. 1924 zwyczajnym hist. średniowiecznej Uniw. Jagiell. Od roku 1924 jest członkiem zagranicznym Węgierskiej Akademji Umiejętności oraz człon. zagran. Tow. Literackiego im. Petöfięgo w Budapeszcie.

Ogłosił drukiem: 1) Kraków a Węgry w wiekach średnich (Roczn. krak. t. XIII). — 2) Pochodzenie rodu Amadejów (Przegl. Pol. 1912). — 3) Małżeństwo Zofji Mazowieckiej ze Stefanem Batorem, palatynem Węgier (Przegl. Hist. t. XVII). — 4) Elżbieta Łokietkówna (Rozpr. Wydz. hist.-filoz. Ak. Um. t. 57). — 5) Średniowieczne kroniki węgierskie w świetle ostatnich badań (Kraków 1914). — 6) Nowsza historjografia węgierska (Spraw. z pos. Akad. Umiej. 1915). — 7) Z czasów Łokietka (Rozpr. Wydz. hist.-filoz. t. 59). — 8) Sprawa polska na Węgrzech (Piotrków 1917). — 9) Sprawa Janka z Czarnkowa (po węg. w czasop. „Századok“ 1917). — 10) Ostatnie lata Ludwika Wielkiego (nakł. Ak. Um. 1918). — 11) Sprawozdanie z poszukiwań na Węgrzech z ramienia Ak. Um. Cz. I. Dokumenty (Kraków 1919). — 12) Czasy andegaweńskie (Encykl. pol. Ak. Um. „Hist. polit. Polski“). — 13) Znaczenie literatury historycznej węgierskiej dla historii polskiej (Przegl. Hist. 1920). — 14) Bitwa Grunwaldzka. Z dziejów Polski Długosza (Bibl. Narod. nr. 31). — 15) Władysław Łokietek (po węg. w czasop. „Tört. Szemle“ 1921). — 16) Polityka andegaweńska Kazimierza Wielkiego (Kwart. Hist. 1922). — 17) Władysław I Jagiellończyk na Węgrzech (Rozpr. Tow. Nauk. Warsz. 1922). — 18) Kronika Jana de Wawrin (Spraw. z pos. Akad. Um. 1923). — 19) Węgry (Kraków 1920). — 20) Organizacja naczelnych władz wojskowych a ustrój Rzeczypospolitej (Bellona 1924). — Nadto liczne artykuły, recenzje i sprawozdania w Kwartalniku Historycznym, Przeglądzie Współczesnym, Przeglądzie Politycznym, Przeglądzie Warszawskim i Bellonie.

¹⁾ Roman Rybarski ur. w r. 1887. Studja prawnicze ukończył na Uniw. Jagiell. w r. 1910, gdzie też uzyskał stopień doktora praw. Na dalsze studja wyjechał do Anglii, Francji, Stanów Zjednoczo-
Rocznik Akademji 1924/25. II

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

- Ludwik Birkenmajer**, dr. filoz., prof. historii nauk ścisłych Uniw. Jagiell. — Wybrany 9 maja 1893. — Kraków, ul. Garbarska 7 A.
- Samuel Dickstein**, prof. matematyki Uniw. w Warszawie. — Wybrany 9 maja 1893. — Warszawa, ul. Marszałkowska 117.
- Juljan Sochocki**, dr. matematyki, prof. matem. Uniw. w Leningradzie. — Wybrany 4 maja 1894. — Leningrad, Uniwersytet.
- Władysław Szajnocha**, dr. filoz., prof. geologii i paleontologii Uniw. Jagiell. — Wybrany 2 maja 1895. — Kraków, ul. Andrzeja Potockiego 4.
- Stanisław Zaremba**, dr. nauk matemat., prof. matematyki Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, „Warszawskie“, ul. Żytnia 6.
- Juljan Talko-Hryncewicz**, hon. prof. antropologii Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, ul. Grodzka 53.
- Józef Kowalski**, dr. filoz., poseł Rpltej Pol. w Wiedniu. — Wybrany 22 maja 1912. — Wiedeń, Rennweg 1.
- Adolf Beck**, dr. medycyny, prof. fizjologii Uniw. we Lwowie. — Wybrany 2 maja 1913. — Lwów, ul. Asnyka 4.

nych i Włoch, a po powrocie z zagranicy habilitował się na Uniw. Jagiell. w r. 1913 i uzyskał veniam legendi z zakresu ekonomii politycznej i skarbowości; w r. 1917 został tamże nadzwycz. profesorem skarbowości i austr. prawa skarbowego; od 15/10 1919 do 1/10 1921 był Podsekretarzem Stanu w Min. b. Dzielnicy pruskiej i Min. Skarbu; następnie mianowany prof. ekonomii politycznej w Politechnice Warszawskiej a od 1 kwietnia 1924 jest prof. skarbowości Uniwersytetu w Warszawie.

Ogłosił drukiem: 1) Sprawa włościańska na Sejmie w r. 1831 (1910). — 2) Organizacja kredytu przemysłowego w Królestwie Polskim i Galicji (1910). — 3) Nauka o podmiocie gospodarstwa społecznego (1912). — 4) Wartość wymienna jako miara bogactwa (1914). — 5) Bojkoty ekonomiczne w krajach obcych (1916). — 6) Prawno-skarbowe podstawy ustroju państw związkowych, unij i autonomij państwowych (1916). — 7) Marka polska i złoty polski (1922). — 8) Wartość kapitału i dochód (1922). — 9) Ciężar podatków w Polsce (1923). — 10) System ekonomii politycznej. Tom I. (1924).

- Józef Eismond**, prof. zoologii wyższych kursów uniwersyteckich dla kobiet w Warszawie. — Wybrany 22 maja 1914. — Warszawa.
- Eugenjusz Romer**, dr. filoz., prof. geografji Uniw. we Lwowie. — Wybrany 9 czerwca 1916. — Lwów, ul. Długosza 25.
- Stefan Kreutz**, dr. filoz., prof. mineralogji Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1918. — Kraków, ul. Wolska 17.
- Konstanty Janicki**, dr. filoz., prof. zoologii Uniw. w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26, Zakład zoolog.
- Ludomir Sawicki**, dr. filoz., prof. geografji Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 listopada 1919. — Kraków, Dębniki, ul. Barska 41
- Tadeusz Banachiewicz**, prof. astronomji Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Kopernika 25.
- Wawrzyniec Teisseyre**, dr. filoz., prof. geologii i paleontologii Uniwersytetu we Lwowie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lwów, ul. Poniatowskiego 11.
- Zygmunt Wóycicki**, prof. botaniki ogólnej Uniw. w Warszawie — Wybrany 28 maja 1920. — Warszawa, ul. Wspólna 16, m. 7.
- Konstanty Zakrzewski**, dr. filoz., prof. fizyki doświadczalnej Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Gołębia 13.
- Czesław Białobrzewski**, prof. fizyki teoretycznej Uniw. w Warszawie — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Hoża 69.
- Szymon Dzierzgowski**, inżynier, prof. higieny Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 11.
- Bolesław Hryniewiecki**, dr. filoz., prof. systematyki i geografji roślin Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, Aleja Ujazdowska 6/8.
- Jan Sleszyński**, em. prof. matematyki Uniw. Jagiell. — Wybrany 12 maja 1921. — Kraków, ul. Wygoda 7.
- Jan Zaleski**, dr. filoz., prof. chemji farmaceut. Uniw. w Warszawie — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Nowy Zjazd 5, m. 13.

- Władysław Gorczyński**, dr. nauk fizycz., dyr. Państw. Instytutu Meteorologicznego w Warszawie. — Wybrany 27 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Nowogrodzka 46.
- Józef Markowski**, dr. med., prof. anatomji opisowej Uniw. we Lwowie. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Lwów, ul. Piekarska 52.
- Stefan Mazurkiewicz**, dr. filoz., prof. matematyki Uniw. w Warszawie. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Warszawa, ul. Oboźna 11, m. 7.
- Jan Waclaw Stach**, dyrektor Muzeum Fizjograficznego Pol. Akad. Umiej. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Dietłowska 90.
- Wojciech Świątosławski**, dr. chemji, prof. chemji fizycznej Politechniki w Warszawie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Koszykowa 75, m. 4.
- George Bohn**, prof. Collège de France w Paryżu. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Paryż.
- Jan Hirschler**, dr. filoz., prof. zoologiji i anatomji porównawczej Uniwer. we Lwowie. — Wybrany dnia 17 czerwca 1924. — Lwów, ul. Dąbrowskiego 3.
- Stefan Banach**¹⁾, dr. filoz., prof. matematyki Uniw. we Lwowie. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Lwów, ul. św. Mikołaja 4.

Stefan Banach¹⁾ ur. w Krakowie 30 czerwca 1892. Studja gimn. ukończył tamże w r. 1910, a stopień doktora filozofji otrzymał w Uniw. we Lwowie w r. 1921, gdzie się też habilitował z matematyki w r. 1922, i w tymże roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym tego przedmiotu.

Ogłosił drukiem: 1) Sur la convergence en moyenne des séries de Fourier (Bull. de l' Acad. des Sc. Cracovie 1918). — 2) Sur la valeur moyenne des fonctions orthogonales (Tamże 1919). — 3) Sur l'équation fonctionnelle $f(x+y) = f(x) + f(y)$ (Fundam. Mathemat. Tom I). — 4) Sur les opérations dans les ensembles abstraits et leur application aux équations intégrales (Tamże, Tom III). — 5) Sur les fonctions dérivées des fonctions mesurables (Tamże, Tom III). — 6) Sur le problème de la mesure (Tamże, Tom IV). — 7) An example of an orthogonal development whose sum is everywhere different from the developed function (Proceedings, London Math. Soc. Vol. 21. 1921). — 8) Sur les ensembles des points où la dérivée est

Jan Czekanowski ¹⁾, dr. filoz., prof. antropologii i etnologii Uniw. Lwowskiego. — Wybrany 12 czerwca 1925. — Lwów, ul. Stryjska 24.

infinie (Compt.-Rend. Paris, T. 173). — 9) Sur les solutions d'une équation fonctionnelle de I. U. Maxwell (Bull. de l'Acad. des Sc. Cracovie 1922). — 10) Sur le théorème de Vitali (Fundam. Mathemat. T. V). — 11) Sur les fonctions d'ensemble (Tamże, T. V). — 12) Un théorème sur les transformations biunivoques (Tamże, Tom VI). — 13) Sur la décomposition des ensembles des points sur les parties resp. congruentes (Tamże, Tom VI).

Nadto ma kilka prac, znajdujących się w druku w Fundamenta Mathematicae i w Bull. Pol. Akad. Umiej. — Uwaga: Praca ad 1) wykonana wspólnie z dr. Steinhausem, ad 9) z prof. Ruziewiczem, ad 13) z dr. Tarskim.

¹⁾ Jan Czekanowski ur. w Głuchowie (pow. grojecki) w r. 1882. Studja uniwer. w Zurychu, gdzie też w r. 1906 uzyskał stopień doktora filozofji. W r. 1906 wstępuje do Muzeum Ludoznawczego w Berlinie i w r. 1907 bierze udział w ekspedycji do niemieckiej Centralnej Afryki pod kierunkiem Adolfa Fryderyka Meklenburskiego. Po powrocie w r. 1909 przystępuje do opracowania zebranych podczas ekspedycji materiałów. W r. 1911 przechodzi do Muzeum etnograficznego Akademji Nauk w Petersburgu. W r. 1913 został mianowany prof. etnologji i antropologii Uniw. Lwowskiego. Podczas konferencji pokojowej w Paryżu spełnia funkcje rzeczoznawcy spraw granic wschodnich i jest kierownikiem Kancelarji Delegacji Polskiej.

Ogłosił drukiem: 1) Zur Höhenmessung des Schädels (Arch. f. Anthropol. T. I, N. F.). — 2) Zur Frage der Korrelation der Muskelvarietäten (Boas Anniversary, Vol. 1906). — 3) Untersuchungen über das Verhältnis der Kopfmasse zu den Schädelmassen (Archiv. f. Anthropol. T. VI, N. F.). — 4) Die anthropologisch-ethnographischen Arbeiten der Expedition S. H. des Herzogs Adolf Friedrich zu Meklenburg für den Zeitraum vom 1. Juni 1907 bis 1. August 1908 (Zeitschr. f. Ethnologie, Berlin, T. XLI). — 5) Zur Differentialdiagnose der Neandertalgruppe (Kor.-Blatt d. Deutsch. Ges. f. Anthr., Ethnol. u. Urgesch. Bd. XLI). — 6) Badania w międzyrzeczu Nilu i Kongo (Kozpr. Wydz. mat. przyr. Ak. Um. Tom 50 B — to samo w Bulletin). — 7) Anthropologische Arbeiten in Zentralafrika (Berlin 1910). — 8) Verwandtschaftsbeziehungen zentralafrikanischer Pygmäen (Kor.-Bl. d. Deutsch. Ges. f. A., E. u. Ur. Bd. XLII). — 9) Beiträge zur Anthropologie von Polen (Arch. f. An. T. X, N. F.) — 10) Forschungen im Nil-Kongo-Zwischengebiet (Lipsk, Klinkhardt u. Biermann, 5 tomów). — 11) Putewoditel po Muzejn antropologii i etnografji Imp. Petra Welikogo. Afrika. (Petersburg 1912). — 12) Zarys metod statystycznych w ich zastosowaniach antropologicznych

ZMARLI.

Wilhelm Fraknoi, tyt. Biskup Arbei, Główny Inspektor bibliotek i muzeów węgierskich. — Członek czynny zagraniczny Wydziału historyczno-filozoficznego od r. 1888 — zmarł w listopadzie 1924 w Budapeszcie.

Emil Ott, dr. praw, em. prof. procesu cywilnego Uniw. w Pradze. — Członek czynny zagraniczny Wydziału historyczno-filozoficznego od r. 1900 — zmarł w Pradze 15 grudnia 1924.

Ks. Józef Pruszkowski, prałat-kustosz Kapituły katedr. i proboszcz kościoła Nawrócenia św. Pawła w Lublinie. — Członek korespondent Wydziału historyczno-filozoficznego od roku 1920 — zmarł w Lublinie 28 stycznia 1925.

Stefan Niementowski, dr. filoz., prof. chemji ogólnej i analitycznej Politechniki we Lwowie. — Członek czynny krajowy Wydziału

(Prace Tow. Nauk. Warsz. nr. 5, 1913). — 13) Przyczynki do bilansu społeczno-antropologicznego Król. Polskiego (Ks. pam. ku czci Bol. Orzechowicza, Lwów 1916). — 14) Stosunki narodowościowo-wyznaniowe na Litwie i Rusi (Prace Geograficz., zesz. I). — 15) W sprawie potrzeb nauk antropol. w Polsce (Nauka Polska, t. I). — 16) Note sur la statistique démographique des confins orientaux de la Pologne (Paryż 1919). — 17) Recherches anthropologiques de la Pologne (Bull. Soc. d'Anthrop. de Paris, Ser. VII, t. 1). — 18) Z badań nad księgami metrykalnymi (Przeł. teolog., t. II). — 19) Wschodnie zagadnienia graniczne Polski i stosunki etniczno-społeczne (Lwów 1921). — 20) Z badań uwarstwienia etniczno-społecznego Polski (Pr. Kom. mat.-przyr. Tow. Przyj. Nauk, Poznań, t. I, z. I) — 21) Le problème Lithuanien et la statistique de nationalités (La Vie Polonaise, Poznań 1921). — 22) Anthropology of Poland (Encykl. Łozańska). — 23) Prawa Mendla i Galtona i współzależności dziedziczności Pearsona (Arch. Nauk. Tow. Nauk. Lwów, t. I). — 24) Przybliżone mierzaki współzależności przy założeniu praw Mendla (Pr. Kom. mat.-przyr. Tow. Przyj. Nauk, Poznań, t. I, z. IV). — 25) Ostateczne wyniki badań w Afryce środkowej (Przeł. geograf. tom IV). — 26) Rozwój żywienia polskiego na kresach południowo-wschodnich (Przeł. Wszechpol. 1925, zesz. II). — Nadto liczne artykuły w czasopismach naukowych polskich i zagranicznych.

matematyczno-przyrodniczego od r. 1920 (korespondent od 1897) — zmarł w Warszawie 13 lipca 1925.

Piotr Bienkowski, dr. filoz., prof. archeologii klasycznej Uniw. Jagiell. — członek czynny krajowy Wydziału filozoficznego od r. 1917 (korespondent od r. 1909) — zmarł w Chylinie 12 sierpnia 1925.

Wacław Vondrák, dr. filoz., prof. filologii słowiańskiej Uniw. w Bernie. — Członek korespondent Wydziału filologicznego od r. 1918 — zmarł w Bernie 13 sierpnia 1925.

Kazimierz Morawski, dr. filozofji, prof. filologii klasycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego — Prezes Polskiej Akademji Umiejętności od r. 1918. — Członek czynny krajowy Wydziału filologicznego od r. 1887 (korespondent od r. 1883) — zmarł w Krakowie 25 sierpnia 1925.

Antoni Danysz, dr. filoz., prof. pedagogji Uniwer. w Poznaniu. — Członek korespondent Wydziału filologicznego od r. 1921 — zmarł w Poznaniu 17 grudnia 1925.

STAŁE KOMISJE AKADEMICKIE.

I. Wydział filologiczny.

I. Komisja historii sztuki.

Przewodniczący: Stanisław Tomkowicz¹⁾.

Sekretarz: Marja Jarosławiecka.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)	Adam Chmiel
Zofja Ameisenowa.	Aleksander Czołowski (Lwów)
Włodzimierz Antoniewicz (Warszawa)	Ludwik Œwikliński (Poznań)
Oswald Balzer (Lwów)	Włodzimierz Demetrykiewicz
Zygmunt Batowski (Warszawa)	Ks. Szczęsny Dettloff (Poznań)
Klemens Bąkowski	Władysław Ekielski
Ludwik Bernacki (Lwów)	Ks. Jan Fijałek
Ludwik Birkenmajer	Ludwik Finkel (Lwów)
Adam Bochnak	Kazimiera Furmankiewiczówna
Ferdynand Bostel (Lwów)	Marjan Gumowski (Poznań)
Jan Bukowski	Zygmunt Hendel
Edmund Bulanda (Lwów)	Marja Jarosławiecka
	Stefan Komornicki

¹⁾ Niewymienienie miejsca oznacza Kraków.

Feliks Kopera
Władysław Kozicki (Lwów)
Ks. Tadeusz Kruszyński
Alfred Lauterbach (Warszawa)
Leonard Lepszy
Marjan Morełowski (Warszawa)
Józef Muczkowski
Jerzy Mycielski
Sławomir Odrzywolski
Juljan Pagaczewski
Nikodem Pajzderski (Poznań)
Fryderyk Papée
Leon Piniński (Lwów)
Władysław Podlacha (Lwów)
Jan Ptaśnik (Lwów)
Ludwik Puszet
Edward Raczyński
Witold Rubczyński

Władysław Semkowicz
Kazimierz Skórewicz (Warszawa)
Józef Smoliński (Warszawa)
Władysław Stroner (Lwów)
Stanisław Świerż
Tadeusz Stryjeński
Tadeusz Szydłowski
Adolf Szyszko-Bohusz
Wład. Tatkiewicz (Wilno)
Stanisław Tomkowicz
Mieczysław Treter (Warszawa)
W. Stanisław Turczyński (Warszawa)
Jerzy Warchałowski
Michał Witanowski (Piotrków)
Stan. Witkowski (Lwów)
Jan Zubrzycki (Lwów)

Członkowie lwowscy Komisji historii sztuki stanowią osobne grono.

II. Komisja językowa.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca Przewodniczącego: Jan Łoś.

Sekretarz: Piotr Jaworek.

Członkowie:

Karol Appel (Warszawa)
Jan Baudouin de Courtenay
(Warszawa)
Tytus Benni (Warszawa)
Eryk Berneker (Monachjum)
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)
Aleksander Brückner (Berlin)
Olgierd Chomiński (Wilno)

Stanisław Ciszewski (Warszawa)
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Bolesław Erzepki (Poznań)
Andrzej Gawroński (Lwów)
Piotr Jaworek
Adam Kleczkowski (Poznań)
Edward Klich (Poznań)

Ks. Stanisław Kozierowski (Poznań)	Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Adam Antoni Kryński (Warszawa)	Józef Rostański
Stefan Kulbakin (Belgrad)	Jan M. Rozwadowski
Jan Leciejewski (Lwów)	Mikołaj Rudnicki (Poznań)
Tadeusz Lehr-Splawiński (Lwów)	Stanisław Słoński (Warszawa)
Jan Łoś	Ignacy Stein (Poznań)
Antoni Meillet (Paryż)	Stanisław Szober (Warszawa)
Józef Mikkola (Helsingfors)	Antoni Śmieszek (Poznań)
Ernest Muka (Budziszyn)	Tore Torbiörnsson (Upsala)
Kazimierz Nitsch	Henryk Ułaszyn (Poznań)
Holger Pedersen (Kopenhaga)	Stanisław Wędkiewicz
Wiktor Porzeziński (Warszawa)	Roman Zawiliński
	Juljusz Zborowski-Kostrakiewicz (Zakopane)

III. Komisja do badań

w zakresie literatury i oświaty w Polsce.

Przewodniczący: Stanisław Windakiewicz.

Sekretarz: Aleksander Łucki.

Członkowie:

Ludwik Bernacki (Lwów)	Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Józef Bieliński (Warszawa)	Marjan Dubiecki
Ludwik Birkenmajer	Bolesław Erzepki (Poznań)
Michał Bobrzyński (Garby)	Stanisław Estreicher
Wacław Borowy (Warszawa)	Ks. Jan Fijałek
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)	Władysław Folkierski
Jan Bystrzycki	Tadeusz Grabowski (Poznań)
Adam Chmiel	Tad. Stanisław Grabowski (Warszawa)
Ks. Władysław Chotkowski	Bronisław Gubrynowicz (War- szawa)
Ignacy Chrzanowski	Wiktor Hahn (Lublin)
Isak Collijn (Stockholm)	Ferdynand Hoesick (Warszawa)
Jan Czubek	
Samuel Dickstein (Warszawa)	

Michał Janik	Jerzy Mycielski
Alfred Jensen (Stockholm)	Kazimierz Nitsch
Józef Kallenbach	St. Pietraszkiewiczówna (Wilno)
Juljusz Kleiner (Lwów)	Stanisław Pigoń (Wilno)
Feliks Koneczny (Wilno)	Franc. Pułaski (Warszawa)
Kazimierz Kolbuszewski (Wilno)	Jan Ptaśnik (Lwów)
Feliks Kopera	Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Stanisław Kościalkowski (Wilno)	Marjan Reiter (Warszawa)
Stanisław Kossowski (Lwów)	Michał Rolle (Lwów)
Stanisław Kot	Józef Rostafiński
Aleksand. Kraushar (Warszawa)	Witold Rubczyński
Manfred Kridl (Warszawa)	Tadeusz Sinko
Ad. Antoni Kryński (Warszawa)	Zofja Gąsiorowska - Szmydtowa (Warszawa)
Eugenjusz Kucharski (Lwów)	Stanisław Szpotański (Paryż)
Leon Kulczyński	Marjan Szykowski (Praga)
Jan Lachs	Stanisław Tomkowicz
Stanisław Lam (Warszawa)	Henryk Trzpis (Bochnia)
Leonard Lepszy	Stanisław Turowski (Zakopane)
Stanisław Łempicki (Lwów)	Józef Ujejski (Warszawa)
Zygmunt Łempicki (Warszawa)	Zygm. Wasilewski (Warszawa)
Jan Łóś	Stanisław Windakiewicz
Aleksander Łucki	Kaz. Wójcicki (Warszawa)
Maurycy Mann (Warszawa)	Roman Zawiliński
Mikołaj Mazanowski	Marjan Zdziechowski (Wilno)
Henryk Mościcki (Warszawa)	

IV. Komisja filologiczna.

Przewodniczący: Vacat.

Zastępca Przewodniczącego: Leon Sternbach.

Sekretarz: Vacat.

Członkowie:

Adolf Bednarowski (Lwów)	Franciszek Chowaniec
Stanisław Bednarski	Michał Bogucki
Edmund Bulanda (Lwów)	Ludwik Œwikliński (Poznań)
Bogusław Butrymowicz	Bronisław Daniec

Zacharjasz Dembitzer (Stanisławów)	Joachim Reinhold (Lublin)
Jan Demiańczuk (Stanisławów)	Jan M. Rozwadowski
Edward Fiderer (Lwów)	Stanisław Rzepiński
Wiktor Hahn (Lublin)	Mikołaj Sabat (Stanisławów)
Seweryn Hammer	Jan Sajdak (Poznań)
Michał Jezienicki (Stanisławów)	Tadeusz Sinko
Jan Kopacz (Lwów)	Wincenty Śmiałek (Lwów)
Stanisław Kot	Karol Stach (Katowice)
Tadeusz Lewicki (Lwów)	Leon Sternbach
Piotr Liszkowicz	Stanisław Stroński (Warszawa)
Franciszek Nagórzański (Lwów)	Franciszek Terlikowski (Lwów)
Jan Pelczar	Stanisław Wędkiewicz
Ludwik Piotrowicz	Józef Winkowski
Gustaw Przychocki (Warszawa)	Stanisław Witkowski (Lwów)

W skład Komisji wchodzi Komitet do wydawnictwa Greckich OO. Kościoła IV wieku:

Przewodniczący: Leon Sternbach.

Zastępca Przewodniczącego: Tadeusz Sinko.

Sekretarz: *Vacat.*

VI. Komisja orientalistyczna.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca Przewodniczącego: Jan Łoś.

Sekretarz: Tadeusz Kowalski.

Członkowie:

Jan Czekanowski (Lwów)	Władysław Kotwicz (Lwów)
Ks. Bohdan Dawidowicz (Lwów)	Tadeusz Kowalski
Włodzimierz Demetrykiewicz	Dawid Künstlinger

Jan Łoś
Stanisław F. Michalski (Warszawa)
Ks. Wilhelm Michalski (Warszawa)
Kazimierz Nitsch
Edward Piekarski (Leningrad)
Jan M. Rozwadowski

Mojżesz Schorr (Lwów)
Antoni Śmieszek (Poznań)
Zygmunt Smogorzewski (Lwów)
Leon Sternbach
Ks. Władysław Szczepański (Warszawa)
Juljan Talko-Hryncewicz
J. Wajnberg (Warszawa)

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

I. Komisja historyczna.

Przewodniczący i Dyrektor zbiorów i wydawnictw: Ks. Jan Fijałek.

Zastępca Przewodniczącego: Władysław Semkowicz.

Sekretarz: Jan Dąbrowski.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)
Oswald Balzer (Lwów)
Eugenjusz Barwiński (Lwów)
Michał Bobrzyński (Garby)
Władysław Bogatyński
Ferdynand Bostel (Lwów)
W. A. Bruchnalski (Lwów)
Franciszek Bujak (Lwów)
Adam Chmiel
Kazimierz Chodynicki (Wilno)
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Aleksander Czołowski (Lwów)
Jan Dąbrowski
Bronisław Dembiński (Poznań)
Adorjan Divéky (Warszawa)
Edmund Długopolski
Kazimierz Dobrowolski
Franciszek Duda

Ks. Jan Fijałek
Ludwik Finkel (Lwów)
Ks. Biskup Michał Godlewski (Łuck)
Roman Grodecki
Ludwik Grossé (Warszawa)
Oskar Halecki (Genowa)
Alfred Halban (Lwów)
Marceli Handelsman (Warszawa)
Kazim. Kaczmarczyk (Poznań)
Witold Kamieniecki (Warszawa)
Stanisł. Kętrzyński (Warszawa)
Emil Kipa (Warszawa)
Abdon Klodziński
Adam Klodziński
Ludwik Kolankowski
Feliks Koneczny (Wilno)
Władysław Konopczyński

Stan. Kościalkowski (Wilno)	Jan Ptaśnik (Lwów)
Stanisław Kot	Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Aleks. Kraushar (Warszawa)	Kazimierz Pułaski (Warszawa)
Edward Kuntze (Moskwa)	Zygmunt Radziwiński (Lwów)
Stanisław Kutrzeba	Henr. Radziszewski (Warszawa)
Leonard Lepszy	Władysław Semkowicz
Ks. Henryk Likowski (Poznań)	Adam Skalkowski (Poznań)
Marjan Łodyński (Warszawa)	Mieczysław Skibiński
Emil Teofil Modelski (Wilno)	Wacław Sobieski
Jerzy Mycielski	Adam Szelągowski (Lwów)
Czesław Nanke (Lwów)	Wacław Tokarz (Warszawa)
Fryderyk Papée	Kaz. Tymieniecki (Poznań)
Alfons Parczewski (Wilno)	Tadeusz Walek (Warszawa)
Bron. Pawłowski (Warszawa)	Stanisław Windakiewicz
Antoni Prochaska (Lwów)	Stanisław Zakrzewski (Lwów)

II. Komisja prawnicza.

Przewodniczący i Dyrektor zbiorów i wydawnictw: Stanisław Kutrzeba.

Sekretarz: Adam Krzyżanowski.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)	Antoni Górski (Warszawa)
Oswald Balzer (Lwów)	Alfred Halban (Lwów)
Michał Bobrzyński (Garby)	Marceli Handelsman (Warszawa)
Józef Brzeziński	W. Leopold Jaworski
Stanisław Bukowiecki (Warszawa)	Henryk Konic (Warszawa)
Józef Buzek (Warszawa)	Antoni Kostanecki (Warszawa)
Marceli Chłamtacz (Lwów)	Edmund Krzymuski
Edward Dubanowicz (Warszawa)	Adam Krzyżanowski
Tadeusz Dziurzyński	Kazimierz Kumaniecki
Stanisław Estreicher	Stanisław Kutrzeba
Franc. Ksawery Fierich	Zygmunt Lisowski (Poznań)
Ks. Jan Fijałek	Juljan Makarewicz (Lwów)

Kazimierz Marowski (Warszawa)
Antoni Peretiatkowicz (Poznań)
Michał Rostworowski
Jan Rutkowski (Poznań)
Roman Rybarski (Warszawa)
Józef Siemieński (Warszawa)

Adolf Suligowski (Warszawa)
Rafał Taubenschlag
Stanisław Wróblewski
Władysław Wróblewski (Warszawa)
Fryderyk Zoll

III. Komisja historii filozofii polskiej.

Przewodniczący: Witold Rubczyński.

Zastępca Przewodniczącego: Kazimierz Twardowski.

Sekretarz: Ks. Konstanty Michalski.

Członkowie:

Szymon Askenazy (Warszawa)
Józef Bieliński (Warszawa)
Aleksander Birkenmajer
Ludwik Birkenmajer
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)
J. Stanisław Bystron
Ludwik Chmaj
Ignacy Chrzanowski
August Cieszkowski (Poznań)
Zofja Daszyńska-Golińska (Warszawa)
Michał Dziewicki
Samuel Dickstein (Warszawa)
Ks. Jan Fijałek
Tadeusz Garbowski
Wojciech Gielecki
Stanisław Gołąb
Tadeusz Grabowski (Poznań)
Stefan Harassek
Józef Kallenbach
Stanisław Kot
Jan Łoś
Jan Łukasiewicz (Warszawa)
Ks. Konstanty Michalski

Ignacy Myślicki (Warszawa)
Antoni Peretiatkowicz (Poznań)
Stanisław Pigoń (Wilno)
Zenon Przesmycki (Warszawa)
Jan Michał Rozwadowski
Witold Rubczyński
Tadeusz Sinko
Władysław Smoleński (Warszawa)
Michał Sobeski (Poznań)
Marjan Szykowski (Praga)
Bohdan Szyszkowski
Wład. Tatarkiewicz (Warszawa)
Kazimierz Twardowski (Lwów)
Józef Ujejski (Warszawa)
Mścisław Wartenberg (Lwów)
Wiktor Wąsik (Warszawa)
Stanisław Windakiewicz
Władysław Witwicki (Warszawa)
Ks. Adam Woroniecki (Lublin)
Adam Wrzosek (Poznań)
Adam Żółtowski (Poznań)

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

I. Komisja fizjograficzna.

Przewodniczący: Henryk Hoyer.

Sekretarz: Jan Stach.

Członkowie:

Leopold Adametz (Wiedeń)	Seweryn Dziubałtowski (Warszawa)
Henryk Arctowski (Lwów)	Wilhelm Friedberg (Poznań)
Tadeusz Banachiewicz	Józef Fudakowski
Jan Bayger (Lwów)	Benedykt Fuliński (Lwów)
Franciszek Bieda	Jan Gadomski
Czesław Bieżanko (Gniezno)	Tadeusz Garbowski
Ludwik Birkenmajer	Antoni Gaweł
Jan Blitek (Katowice)	Michał Gedroyé (Krzemieniec)
Józef Marjan Bocheński	Emil Godlewski sen. (Puławy)
Karol Bogdanowicz	Emil Godlewski iun.
Jan Bobkiewicz (Wilno)	Walery Goetel
Józef Brzeziński (Prądnik Czerwony)	Stanisław Goliński (Puławy)
Bolesław Bujalski (Bitków)	Władysław Gorczyński (Warszawa)
Odo Bujwid	Lucjan Grabowski (Lwów)
Jan Czarnocki (Warszawa)	Marjan Grabowski (Tarnów)
Jan Czekanowski (Lwów)	Jan Grochmalicki (Poznań)
Kazimierz Demel (Hel)	Roman Gutwiński
Włodzimierz Demetrykiewicz	Jan Hirschler (Lwów)
Antoni Dobrowolski (Warszawa)	Ludwik Horowitz (Warszawa)
Janusz Domaniewski (Zakopane)	Henryk Hoyer
Roman Dreżepolski (Poznań)	Bolesław Hryniewiecki (Warszawa)
Franciszek Drobniak	Eugenjusz Jabłoński (Warszawa)
Benedykt Dybowski (Lwów)	
Władysław Dziewulski (Wilno)	

Antoni Jakóbski (Poznań)	Jan Lewiński (Warszawa)
Jan Jarosz	Flora Lilienfeldówna
Stanisław Jaskólski	Jerzy Lilpop
Hieronim Jawłowski (Wilno)	Miecz. Limanowski (Warszawa)
Wład. Jedliński (Warszawa)	Alfred Lityński (Wigry)
Tytus Kałucki (Lwów)	Michał Lempicki (Warszawa)
Michał Kamiński (Warszawa)	Jarosław Łomnicki (Lwów)
Jan Karpowicz (Cząbrow, pod
Nowogródkiem)	Paweł Łoziński
Kazimierz Kaznowski (Kielce)	Walery Łoziński
Jan Kinel (Lwów)	Józef Łukaszewicz (Wilno)
Roman Kobendza (Warszawa)	Adam Luniewski (Warszawa)
Marjan Koczwarą (Lwów)	Stefan Małowiecki (Lwów)
Janusz Kołodziejczyk (War-
szawa)	Stanisław Małkowski (Warszawa)
Stanisław Kontkiewicz (War-
szawa)	Edward Mazur (Podgórze)
Stefan Kopeć (Puławy)	Alojzy Mazurek (Warszawa)
Helena Koperska (Lublin)	Kazimierz Miczyński
Stanisł. Kosińska (Warszawa)	Władysław Mierzejewski (Wilno)
Konst. Kowalewski (Warszawa)	Stanisław Minkiewicz (Puławy)
Ludwik Kowalski	Zygmunt Mokrzecki (Warszawa)
Hugo Kowarzyk (Jaworzno)	Józef Motyka
Aleksander Kozikowski (Lwów)	Józef Morozewicz (Warszawa)
Aniela Kozłowska	Jan Muszyński (Wilno)
Adam Krasucki (Lwów)	Bolesław Namysłowski (Poznań)
Stefan Kreutz	Apolinary Negrusz
Ignacy Król	Witold Niesiołowski
Seweryn Krzemieniewski
(Lwów)	Edward Lubicz Niezabitowski
(Poznań)
Witold Kulesza (Poznań)	Emil Nikiel (Jaworzno)
Stanisław Kulczyński (Lwów)	Jan Noskiewicz (Lwów)
Włodzimierz Kulmatycki	Jan Nowak
Czesław Kuźniar	Józef Paczowski (Białowieża)
Wiktor Kuźniar	Edward Passendorfer
Wacław Lastowski (Bieniakonie)	Stanisław Pawłowski (Poznań)
Stanisław Lencewicz (Warszawa)	Bogumił Pawłowski
Rocznik Akademji 1924/25.	Kazimierz Piech
	Feliks Piestrak (Wieliczka)
	Adam Piwowar (Dąbrowa Górń.)

- Wilhelm Pokorny (Lwów)
Marja Polaczkowa (Lwów)
Władysław Poliński (Warszawa)
Józef Premik
Jan Prüffer (Wilno)
Ferd. Rabowski (Warszawa)
Mieczysław Ramułt
Jan Rivola (Poznań)
Wojciech Rogala (Lwów)
Kazimierz Rogóyski (Wilno)
Jan Romaniszu (Lwów)
Eugenjusz Romer (Lwów)
Romuald Rosłoński (Przemysł)
Józef Rostański
Wacław Roszkowski (Warszawa)
Kazimierz Rouppert
Zygmunt Rozen
Jan Ruszkowski (Poznań)
Jan Rychlicki
Bronisław Rydzewski (Wilno)
Józef Ryzner (Lwów)
Jan Samsonowicz (Warszawa)
Ludomir Sawicki
Edward Schechtel (Poznań)
Fryderyk Schille (Strzałków
koło Stryja)
Antoni Schimitzek (Siersza)
Michał Siedlecki
Wincenty Siemaszko (Skierniewice)
Jan Siemiradzki (Lwów)
Tadeusz Sikorski
Kazimierz Simm (Cieszyn)
Ludwik Sitowski (Poznań)
Witold Sławiński (Wilno)
Piotr Słonimski (Warszawa)
- Jerzy Smoleński
Władysław Smolarski (Poznań)
Stanisław Smreczyński sen.
Stanisław Smreczyński jun.
Marjan Sokołowski jun.
Stanisław Sokołowski sen.
Jan Stach
Konstanty Stecki (Poznań)
Witold Stefański (Warszawa)
Edward Stenz (Warszawa)
Stefan Stobiecki
August Stöckl (Lwów)
Fortunat Stroński (Lwów)
Ks. Bolesł. Strzeszewski (Płock)
Stanisław Sumiński (Warszawa)
Leon Syroczyński (Lwów)
Walery Swederski (Lwów)
Michał Świątkiewicz (Lwów)
Bohdan Świdorski (Warszawa)
Władysław Szafer
Kazimierz Szafnagel (Kuszlan)
Władysław Szajnocha
Władysław Szaniawski (Prze-
golino)
Jan Sztolcman (Warszawa)
Kazimierz Szulc (Warszawa)
Jan Szulczewski (Poznań)
Franciszek Szychliński (Poznań)
Dezyderyk Szymkiewicz (Lwów)
Wawrzyniec Teisseyre (Lwów)
Szymon Tenenbaum (Warszawa)
F. K. Terlikowski (Poznań)
Juljan Tokarski (Lwów)
Józef Trzebiński (Wilno)
Seweryn Udziela (Podgórze)
Władysław Vorbrodt
Antoni Wagner (Warszawa)

Ks. Franciszek Wawrzyniak (Dziekanowice)	Tadeusz Wolski (Warszawa)
Stanisław Weigner	Stan Wołosowicz (Warszawa)
Herkulan Weigt	Jadwiga Wołoszyńska
Zygmunt Weyberg (Lwów)	Tadeusz Woyno (Warszawa)
Szymon Wierdak (Lwów)	Kazimierz Wójcik (Poznań)
Kazimierz Wieze (Poznań)	Zygmunt Wóycicki (Warszawa)
Jan Wilczyński (Wilno)	Antoni Wróblewski (Lwów)
Tadeusz Wilczyński (Lwów)	Jan Zablocki
Edward Windakiewicz	Zofja Zaćwilichowska
Stanisław Wislouch (Warszawa)	Jan Zaćwilichowski
Piotr Wiśniewski (Wilno)	Edmund Załęski
Tadeusz Wiśniowski (Lwów)	Jan Zerndt
Józef Witkowski	August Zierhoffer (Lwów)
Adam Wodziczko (Poznań)	Władysław Żelechowski
	Kazimierz Żorawski (Warszawa)

Prace tej Komisji są rozdzielone na pięć ośrodków (Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa i Wilno); w Krakowie istnieją nadto 4 sekcje pod kierunkiem: 1) *geofizyczna* — prof. Banachiewicza; 2) *geologiczna* — prof. Nowaka; 3) *botaniczna* — prof. Szafera; 4) *zoologiczna* — prof. Hoyera.

II. Komisja antropologiczna.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca I: Juljan Talko-Hryncewicz.

„ *II:* Włodzimierz Demetrykiewicz.

Sekretarz I: Seweryn Udziela.

„ *II:* Józef Żurowski.

Członkowie:

Włodzimierz Antoniewicz (Warszawa)	Jan Stan. Bystróż
Jan Baudouin de Courtenay (Warszawa)	Adam Chętnik (Nowogród ad Lomża)
Adolf Szyszko-Bohusz	Adolf Chybiński (Lwów)
Michał Brensztejn (Wilno)	Stanisław Ciechanowski
Franciszek Bujak (Lwów)	Stan. Ciszewski (Warszawa)
	Stan. Jan Czarnowski (Kielce)

Jan Czekanowski (Lwów)	Aleksander Maciesza (Płock)
Włodzimierz Demetrykiewicz	Józef Muczkowski
Stanisław Dobrzycki (Poznań)	Jan Mydlarski (Warszawa)
Kazimierz Dobrowolski	Kazimierz Nitsch
Michał Drewko (Warszawa)	Lubor Niederle (Praga)
Cesarja Ehrenkrentz (Wilno)	Stan. Poniatowski (Warszawa)
Bolesław Erzepki (Poznań)	Zygmunt Radziwiński (Lwów)
Adam Fischer (Lwów)	Jan M. Rozwadowski
Eugenjusz Frankowski (Warszawa)	Józef Rostafiński
Andrzej Gawroński (Lwów)	Ludomir Sawicki
Henryk Hoyer	Ludwik Sawicki (Warszawa)
Juljan Talko-Hrynczewicz	Kazimierz Stołyhwo (Warszawa)
Zdzisław Jachimcki	Jan Świętek
Roman Jakimowicz (Warszawa)	Stanisław Tomkowicz
Bogdan Janusz (Lwów)	Seweryn Udziela
Józef Jira (Praga)	Leon Wachholz
Witold Klinger (Poznań)	Leon Wasilewski (Warszawa)
Feliks Kopera	Zygmunt Wolski (Warszawa)
Kazimierz Kostanecki	Adam Wrzosek (Poznań)
Józef Kostrzewski (Poznań)	Adam Zakrzewski (Warszawa)
Tadeusz Kowalski	Zygmunt Zakrzewski (Warszawa)
Stefan Krukowski (Lwów)	Roman Zawiliński
Ludwik Krzywicki (Warszawa)	Juljusz Zborowski (Zakopane)
Leonard Lepszy	Čeněk Zibrt (Praga)
Edward Loth (Warszawa)	Józef Żurowski
Jan Łoś	

III. Komisja historii nauk matematyczno-przyrodniczych.

Przewodniczący: Józef Rostafiński.

Sekretarz: Aleksander Birkenmajer.

Członkowie:

Józef Bieliński (Warszawa)	Stanisław Ciechanowski
Aleksander Birkenmajer	Isak Collijn (Stockholm)
Ludwik Birkenmajer	Ks. Konstanty Czaykowski
Franciszek Bujak (Lwów)	Samuel Dickstein (Warszawa)

Tadeusz Estreicher
Franciszek Fuchs
Franciszek Giedroyć (Warszawa)
Ks. Feliks Hortyński
Aleksander Kraushar (Warszawa)
Feliks Kucharzewski (Warszawa)
Jan Lachs

Władysław Natanson
Stefan Pawlik (Lwów)
Józef Rostafiński
Władysław Szumowski
Jan Tur (Warszawa)
Adam Wrzosek (Poznań)
Władysław Zahorski (Wilno)
Jan Zawidzki (Warszawa)

Stacja Naukowa Polska w Paryżu.

Biblioteka Polska (6, Quai d'Orléans).

Delegat Pol. Akademji Umiejętności: Władysław Mickiewicz.
Kustosz: *Vacat*

Bibliotekarz: Stanisław Piotr Koczorowski.

Asystentka Biblioteki: Bronisława Mońkiewiczówna.

Komitet miejscowy: Adam ks. Czartoryski — przewodniczący; Władysław Mickiewicz — sekretarz; Stanisław Henryk Badeni, Tadeusz Chojecki, Józef Przeździecki, Gustaw Taube, Dionizy Zaleski.

BIBLIOTEKA AKADEMJI.

Inspektor Biblioteki: Prof. Jan M.^{ro}Rozwadowski (j. w.).

Dyrektor Biblioteki: Władysław Baran.

Bibliotekarka: Helena d'Abancourt.

Pomocnik Bibliotekarza: Józef Węgrzyn.

KANCELARJA AKADEMJI.

Według § 23 Statutu Kancelarja Akademji znajduje się pod zarządem Sekretarza Generalnego.

SKŁAD.

Dyrektor Kancelarji: Józef Rydel.

Kierownik magazynu: Kazimierz Hałaciński.

Urzędnicy: Regina Szewczykówna, Marja Wróblewska,

Podskarbi: Józef Patykiewicz.

Rachmistrz: Edward Pompa.

Sprzedaż wydawnictw znajduje się

w Księgarni Gebethnera i Wolffa w Krakowie (Rynek Główny).

Woźny Akademji: Józef Stopa i sześciu pomocników.

SPRAWOZDANIE Z WYDAWNICTW
I CZYNNOŚCI
POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
OD CZERWCA 1924 DO CZERWCA 1925.

Sprawozdanie z wydawnictw i czynności Polskiej Akademii Umiejętności od czerwca 1924 do czerwca 1925.

„Encyklopedia Polska“. Ostatnie dwa tomy tego wydawnictwa, jakie się ukazały podczas wojny w r. 1918, zawierające „Dzieje literatury pięknej“ zostały już wyczerpane w handlu księgarskim. Ponieważ z wielu stron wyrażono życzenie, aby ogłoszono nowe wydanie powyższego działu, przeto Komitet postanowił do niego przystąpić, poddawszy układ dzieła pewnym pożądanym zmianom, a tekst skróciwszy do rozmiarów jednego tomu o 800 stronicach. Rozważano także potrzebę kontynuowania dalszego toku wydawnictwa „Encyklopedji“, przerwanej przez wojnę oraz przez brak funduszy; zamierzonym jest mianowicie wydanie działu „Geografji historycznej“ (nad czem rozpoczęto już prace przygotowawcze), oraz działów „Historji sztuki“ i „Etnografji“, a to w miarę, jak będą na to pozwalały fundusze.

Anatomja człowieka. Druk drugiego zeszytu IV tomu, wydawanego pod redakcją prof. dr. Stanisława Ciechanowskiego, został ukończony wprawdzie przed końcem roku 1924, jednakże wskutek przeszkód

technicznych będzie oddany do handlu dopiero teraz. Zeszyt ten, obejmujący naukę o obwodowym układzie nerwowym, zmyśle wzroku i skórze, musiał być wydany wcześniej od pierwszego zeszytu tego tomu, do którego nie wykończono dotąd rękopisu rozdziałów o układzie nerwowym ośrodkowym, a to ze względu na nagłą potrzebę polskiego podręcznika dla młodzieży. Współpracownikami wydanego obecnie zeszytu byli: prof. dr. Edward Loth, prof. dr. Kazimierz Majewski i prof. dr. Franciszek Krzysztalowicz. Zeszyt pierwszy opracowuje prof. dr. Józef Markowski.

Z nowego (IV) wydania poprzednich tomów „Anatomji człowieka“ został wydrukowany i oddany do handlu tom I, wydany pod kierunkiem prof. dr. Stanisława Ciechanowskiego. W tem nowem wydaniu przywrócono wszystkie ryciny barwne, w wydaniu poprzednim ze względu na oszczędność odbite jednym kolorem. Nowe wydanie tomu II i III będzie podjęte niezwłocznie po wyczerpaniu nakładu poprzedniego wydania.

W serji podręczników nauk ścisłych wydano nadto pracę Dra Tadeusza Pisarskiego „Kamienie moczowe“ oraz obszerny traktat doc. Dra Aleksandra Oszackiego „O chorobach przemiany materji“. Dobiega końca druk „Nauki o chowie bydła“ prof. Adametza, ciągnący się rok przeszło jedynie z powodu zwłoki w opracowaniu tekstu polskiego. Rozpoczęto drukować podręcznik „Geometrii analitycznej“ prof. Dra Alfreda Rosenblatta, który ukończony będzie w ciągu kilku miesięcy.

Z podręczników humanistycznych dobiega końca druk tomu I „Historjografji greckiej“ prof. Wit-

kowskiego — mimo dłuższej przerwy, spowodowanej podróżą naukową autora.

Na posiedzeniach Komisji antropologicznej omawiano następujące referaty:

Prof. T. Kowalski zdawał sprawozdanie z podróży naukowej po Turcji, w którym przedstawił stan polityczny, religijny, oświatowy, przemysłowy dzisiejszej Turcji, zapatrywania Turków na Polskę i ich polskie sympatje, wreszcie poruszył potrzebę zaznajomienia się z Turcją dzisiejszą i nawiązania z nią stosunków.

Dr. Kazimierz Dobrowolski przedstawił swą pracę „Ludowe atrybuty świętych w Polsce“. Prelegent omówił źródłowo kult świętych w Polsce w wiekach średnich i w w. XVI i rozwój tego kultu, który u ludu polskiego nie wykazuje żadnych oryginalnych cech swoistych.

Tenże referent przedstawił drugą swoją pracę „Ludowe tradycje historyczne na Podhalu“. Ogółem biorąc ludowe tradycje historyczne są wątle; najwięcej stosunkowo prawdy zawierają podania, dotyczące dawnych warunków życia i zmian topograficznych, a najżywotniejsze, choć zawierające mnóstwo pierwiastków legendarnych, są podania zbójnicie.

Prof. Juljan Talko-Hryncewicz przedstawił swą rozprawę „Przyczynek do antropologii gminy Zakrzów Leśny w powiecie warszawskim“.

Prof. J. Kostrzewski przedłożył swą rozprawę „Zagadnienia tubyleżności Słowian w świetle badań przedhistorycznych“.

Komisja wydała tom III „Prac i materiałów antropologiczno-archeologicznych i etnograficznych“, w którym

pomieściła rozprawy: S. J. Czarnowski „Jaskinie i schroniska na Górze Koronnej na lewym brzegu Prądnika pod Ojcowem“; J. Talko-Hryncewicz „Zarys rozwoju antropologii w Polsce w związku z dziesięcioleciem Zakładu antropologicznego U. J. w Krakowie“; Adolf Chybiński „Instrumenty muzyczne ludu polskiego na Podhalu“.

Na ukończeniu jest druk tomu IV „Prac i materiałów“.

Z powodu braku funduszków i trudności z wyszukaniem redaktora *Bulletin international* Wydziału I i II przez kilka lat nie wychodził regularnie. W r. 1922 pod redakcją prof. Łosia wydano pierwszą część *Bulletinu* za lata 1919—1920. W ubiegłym roku objęli ostatecznie redakcję *Bulletinu* sekretarze Wydziałów I i II, czł. K. Nitsch i czł. St. Kutrzeba. Wydali oni drugą część *Bulletinu* za lata 1919--1920, oraz *Bulletin* za rok 1921; znaczna część *Bulletinu* za rok 1922 jest już złożona. W tym roku doprowadzi się do wykończenia zaległości za lata 1923 i 1924, a obecnie już przystąpiono do wydawania *Bulletinu* równorzędnie z Sprawozdaniem.

Wydział filologiczny wydał dwa zeszyty *Rozpraw*: tomu LXI nr. 5: W. Taszyckiego „Imiesłowy czynne, teraźniejszy i przeszły I w języku polskim“ i tomu LXII nr. 1: Wł. Folkierskiego „Fredro a Francja“. Drukują się K. Moszyńskiego „Badania nad pochodzeniem i pierwotną kulturą Słowian“, dwie inne prace czekają kolei. Nadto w zakresie Wydziału ukazały się trzy większe prace: 1) Wł. Folkierski: *Entre le Classicisme et le Romantisme. Etude sur l'esthétique et*

les esthéticiens du XVIII siècle, 2) autograf trzeciej części „Dziadów“ Adama Mickiewicza w opracowaniu prof. J. Kallenbacha, wreszcie 3) praca prof. T. Zielińskiego: *Tragodumenon libri tres*.

Na posiedzeniach Wydziału przedstawiono w roku sprawozdawczym następujące referaty:

Z językoznawstwa: Nitsch K.: Przyczynki do polskiej konjugacji: 1. Skąd się wziął typ *depczę*? 2. *Futurum exactum*. Oesterreicher H.: Imiesłów bierny w języku polskim. Erdman E.: Zasady powszechnej ideografiki analitycznej. Łoś J.: Z życia wyrazów staropolskich. Schorr M.: Przyczynek do gramatyki i stylistyki porównawczej języków semickich. Tańczycki W.: Najdawniejsze polskie imiona własne.

Z filologii klasycznej: Sinko T.: Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. Hammer S.: Technika powieści Apulejusa. Sternbach L.: *Prolegomena in Gregorii Nazianzeni carmina*.

Z filologii polskiej. Folkierski Wł.: *Fredro a Francja*. Gaertner H.: Ze studjów nad językiem polskim XVI w.: Kto jest autorem *Życiorysu Reja*? Grabowski T.: Źródła filozofji Słowackiego.

Ze starożytności słowiańskich: Rozwadowski J.: O nazwie Wendów. Moszyński K.: *Badania nad pochodzeniem i pierwotną kulturą Słowian, cz. I*.

Z historii sztuk plastycznych: Bieńkowski P.: O typie barbarzyńcy w kożuchu w sztuce starożytnej.

Komitet do wydawania pism greckich Ojców Kościoła IV w. Poszukiwania prof. Sternbacha w bibliotekach francuskich i włoskich przyniosły w roku

ubiegłym bardzo cenne materiały do pieśni Grzegorza z Nazjanzu, które pozwalają rekonstruować tradycję rękopiśmienną o kilka wieków dawniejszą od układu i tekstu najstarszych rękopisów poety. Rezultaty badań zawiera obszerna monografia p. t. *Prolegomena in Gregorii Nazianzeni carmina*, przedstawiona 11 maja na posiedzeniu Wydziału filologicznego, której druk poprzedzić musi krytyczną edycję samego tekstu.

Komisja historii sztuki. Na posiedzeniach Komisji przedstawiono następujące rozprawy i referaty:

Ks. dr. Henryk Brzuski: Średniowieczne witraże w kościele Marjackim w Krakowie. Dr. Tadeusz Dobrowolski: Studja nad średniowiecznym malarstwem ściennym w Polsce (w kościele paraf. w Niepołomicach, w kolegiacie w Opatowie, w kościele św. Krzyża w Krakowie, w refektarzu klasztoru dominikanów w Krakowie, w krużganku klasztoru cystersów w Mogile, w Ogrojcu kościoła św. Barbary w Krakowie). Dr. Adam Bochnak i prof. Dr. Julian Pagaczewski: Zabytki przemysłu artyst. w kościele paraf. w Luborzycy. Dr. Kazimiera Furmankiewiczówna: Portal romański w Czerwińsku. Dr. Marjan Morelowski: Odzyskanie zbiorów książąt Sapiehów dereczyńskich z Rosji. Tenże: Losy obrazów Canaletta z kolekcji Stanisława Augusta. Tenże: Pejzaże i groteski w arrasach Jagiellońskich. Prof. Dr. Jerzy Mycielski i p. Stanisław Wasylewski: Elżbieta Vigée le Brun i jej portrety Polek i Polaków. Leonard Lepszy: Monstrancja dominikańska z Podkaminia i złoty wieniec królowej Bony. Prof. Dr. Jerzy Mycielski: Trzy zabytkowe przedmioty przemysłu artystycznego: 1) Zegar pokojowy z brązu w stylu ro-

koko; 2) Karnećik balowy z emaljami w stylu Ludwika XVI; 3) Wachlarz złoty z emalją w stylu Ludwika Filipa.

Komisja językowa odbyła szereg posiedzeń poświęconych zagadnieniu toponomastyki krajowej. Nabrano przekonania, że ta sprawa, nawet traktowana czysto naukowo, może dać pomyślne rezultaty jedynie przy czynnem poparciu władz tak cywilnych jak wojskowych, które znów mogą z tych badań odnieść dla swoich celów niejedną praktyczną korzyść. Postanowiono zwołać przygotowawczy zjazd do Warszawy i zaprosić do wzięcia udziału w nim przedstawicieli interesowanych władz. Z temi ostatnimi nawiązano już pewien kontakt.

Z bieżących wydawnictw Komisji ukazał się 3 zeszyt, zawierający Teksty pomorskie (kaszubskie) Lorentza. Tym sposobem doszedł do końca druk, jeszcze przed wojną rozpoczęty, pracy naukowej, na szeroką skalę pomyślanej i wykonanej, będącej chlubą studjów gwaroznawczych. W bieżącym roku rozpoczęto także druk rozprawy E. Erdmana: Zasady powszechnej ideografiki analitycznej.

Praca nad Słownikiem staropolskim trwa bez przerwy, ale posuwa się w tempie bardzo powolnem z powodu braku współpracowników. Prowadzi ją dalej prof. Jan Łoś przy pomocy dr. Henryka Oesterreichera. Obaj zajmują się wyczerpywaniem materiału z zabytków staropolskich do końca w. XV. Zebrane i uporządkowane dotychczas materiały umożliwiają korzystanie z nich pewnej liczbie uczonych, zwłaszcza historykom kultury w średnich wiekach oraz badaczom historii języka polskiego.

Słownik łaciny średniowiecznej w Pol-

sce. Systematyczna praca około tego wydawnictwa, o którym szczegółowa wiadomość mieści się w Sprawozdaniu r. u. (str. 6—8), już się rozpoczęła w r. b. przy Komitecie głównym w Krakowie w myśl uchwał powziętych na jego posiedzeniu d. 2 stycznia b. r. Szereg wydawnictw rozdano do kartkowania między sześciu chętnych współpracowników, pozyskanych w kołach profesorów filologów gimnazjalnych w Krakowie gorliwym staraniem sekretarza Komitetu, prof. U. J. Ludwika Piotrowicza. Z pracy tej złożono dotychczas 40.000 kartek.

Komisja orientalistyczna. Z powodu wciąż jeszcze niedostatecznego uposażenia mogła Komisja w tym okresie zaledwie ukończyć druk Nr. 7 swoich „Prac“. Numer ten p. t. „Matériaux pour servir à l'étude de la langue des Tsiganes Polonais. I. Izydor Kópernicki: Textes Tsiganes, Contes et Poésies avec traduction française“, Premier Fascicule, Kraków 1925, stanowi początek wydawnictwa bogatych materiałów do poznania gwar cygańskich na obszarze Polski, które Komisja chciałaby ogłosić w przyspieszonym tempie.

Drogą wymiany otrzymała Komisja w tym okresie następujące wzdawnictwa perjodyczne:

1) Bulletin of the School of Oriental Studies. Vol. III, Part 2—3. London 1924.

2) Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland. 1924, Part 3—4; 1925, Part 1.

3) Bulletin of the John Rylands Library, Manchester, Vol. 8 Nr. 2 (July 1924), Vol. 9, Nr. 1 (January 1925).

Ponadto księgę pamiątkową: The John Rylands Library-Manchester: In commemoration of the twenty-fifth

anniversary of its inauguration. A record of its history: 1899—1924. With brief descriptions of the building and its content. With 62 views and facsimiles. Manchester 1924.

4) Journal Asiatique, tome CCIV (1924), CCV (1925) Nr. 1.

5) Mélanges de l'Université Saint-Joseph (Beyrouth, Syrie). Tome IX, fasc. 3. 1924.

6) La Revue de l'Académie arabe à Damas (Syrie). IV (1924) 4—12; V (1925) 1—2.

7) Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Neue Folge. Band 3 (= Band 78), Leipzig 1924.

Komisja literacka — po dłuższym okresie bezczynności z powodu zupełnego braku funduszków — przystąpiła z początkiem 1925 r. do drukowania nagromadzonych tymczasem materiałów. Jako tom pierwszy nowej serii Archiwum do dziejów oświaty i literatury drukuje się „Peregrynacja Polska (nieznanego nazwiska) z końca XVI w. po Włoszech, Hiszpanji i wyspach morza Śródziemnego“ w opracowaniu prof. Jana Czubka. Na dokończenie tomu XV serii pierwszej przeznaczono odnaleziony oryginalny tekst polski „Peregrynacji do Ziemi Świętej“ ks. Radziwiłła Sierotki.

Równocześnie rozpoczęto pracę nad skopjowaniem korespondencji łacińskiej Szymona Maryckiego z rękopisu pelplińskiego.

W Bibliotece pisarzy polskich drukuje się jako 78 tom, nieznaný dotąd Scharffenbergowski druk z XVI w. „Historja o Fortunacie“ w opracowaniu dr. Juliana Krzyżanowskiego.

Wydział historyczno-filozoficzny. Na 11 posiedzeniach naukowych Wydziału (od maja 1924 do maja 1925) przedstawiono 13 prac, a to: 1 z historii filozofji (ks. K. Michalski: Przejawy krytycyzmu w filozofji XIV wieku), 1 z teorii ekonomji (A. Heydl: Przyczynowość w ekonomji), 1 z historii nauki ekonomji (F. Zweig: System ekonomji i skarbowości Juljana Dunajewskiego), 1 z historii powszechnej (E. Kipa: Stosunek Metternicha do Talleyranda w r. 1808/9), 1 z historii kultury w Polsce (K. Dobrowolski: Sekty religijne i rady religijne w Polsce średniowiecznej), 1 z historii gospodarczej w Polsce (R. Grodecki: Zarząd dóbr państwowych w Polsce średniowiecznej) 1 z historii prawa (T. Dziurzyński i R. Taubenschlag: Geneza spółki handlowej), 1 z historii prawa rzymskiego (F. Bossowski: Studja nad pierwotnym rzymskim testamentem), 3 z historii dawnego prawa polskiego (F. Papée: O przywileju młynarskim dla senatu z r. 1501; J. Rafacz: Świadkowie w procesie polskim XV wieku; A. Vetulani: Pozew w średniowiecznym procesie polskim), 1 z historii nauki w Polsce (Wł. Szumowski: Krakowska szkoła lekarska z czasów Komisji Edukacyjnej), wreszcie jedną z zakresu archiwistyki (M. Morelowski: Sprawozdanie z badań archiwalnych Wydziału muzealnego Delegacji Polskiej w Moskwie).

W tomie 64 Rozpraw Wydziału ogłoszono jako Nr. 3 pracę dra St. Arnolda: Stosunek Longobardów do Rzymian we Włoszech północnych w okresie inwazji na tle uposażenia klasztoru św. Kolumbana w Bobbio w w. VII—X i jako Nr. 4 rozprawę prof. F. Bossowskiego: Znalezienie skarbu według prawa rzymskiego.

W następnym tomie 65 pomieszczono jako Nr. 1 pracę dra A. Heydla: Podstawowe zagadnienia metodologiczne ekonomji, a rozpoczął się w Nr. 2 druk pracy dra T. Zweiga: System ekonomji i skarbowości Juljana Dunajewskiego. Prof. T. Wałka: Dzieje upadku monarchji macedońskiej, wydane jako osobny tom, zostały puszczane w obieg księgarski. Również jako osobną książkę, objętości 20 arkuszy druku, wydrukowano i wydano w tym roku pracę dra J. Feldmana: Polska w dobie wielkiej wojny północnej.

Druk Aktów Unji Polski z Litwą niewiele postąpił naprzód (wydrukowano dalszych 5 arkuszy), gdyż dopiero w połowie maja 1925 r. udało się uzyskać odpisy niezbędnie potrzebnych aktów z Archiwum w Kijowie.

Komisja historyczna. Z wydawnictw jej ukazała się w r. b.: 1) „Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych“ jako osobne odbicie z Archiwum tejże Komisji S. 2. T. II (ogóln. zb. XIV) str. 40 z dodatkiem osobnych przepisów dla źródeł prawnych i gospodarczych, wskazówek dla kopistów i wzorów objaśniających przepisy tejże instrukcji, tudzież z podobizną dokumentu ruskiego z r. 1393; opracowała ją Komisja historyczna przez wydelegowaną przez siebie podkomisję na podstawie projektu prof. Wład. Semkowicza a przy współudziale Towarzystw Naukowych we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie; szczególniejszą uwagę zwrócono na sposób wydawania tekstów ruskich, przyjęto w tem wskazówki Towarzystwa Naukowego w Wilnie. — 2) W pełnym druku znajdują się Acta Alexandri R. P. w opracowaniu dra

Fryd. Papéego, dyrektora Biblj. Jagiell.; dociągnięte są one już do 45 formy (str. 360, nrów 215), t. j. od czerwca 1501 do drugiej połowy listopada 1503. Po ich ukończeniu w roku przyszłym, obok 3) dokończenia Laudów w wydaniu prof. Stan. Kutrzeby i 4) kontynuacji Aktów nuncjatury A. Bolognetti'ego z r. 1581—1585 w opracowaniu dra Cz. Nankego ze Lwowa, czekają w najbliższej przyszłości swego ogłoszenia przysposobione już całkowicie do druku: 5) Zbiór formuł zakonu dominikańskiego prowincji polskiej z wieku XIV i XV-go w opracowaniu O. Jacka Woronieckiego Z. K. z Lublina i ks. Jana Fijałka, tudzież 6) Dyplomatarjusz Katedry i Diecezji Wileńskiej T. I od r. 1387 w wyd. ks. Jana Fijałka i Wład. Semkowicza, którzy również i w roku bieżącym, jak w poprzednim, zajęci byli opracowaniem jego tekstów do druku.

W przygotowaniu jest do druku przez prof. Jana Dąbrowskiego pierwszy z dwóch tomów *Acta Pontificum Romanorum* w dziale *Monumenta Poloniae Vaticana*, obejmujący materiał Archiwum Watykańskiego z czasów panowania Kazimierza W., zebrany w latach ubiegłych przez wydawcę w całości do obu tomów, a do pierwszego już skontrolowany i skolacjonowany; na 1200 z górą pozycyj tegoż tomu (około 30 arkuszy druku) jest w nim 75 procent materiału nieznanego. Według relacji, jaką prof. J. Dąbrowski złożył szczegółowo na posiedzeniu Komisji historycznej d. 17 grudnia 1924 o swojej pracy w Archiwum Watykańskim w latach 1923 i 1924, materiał objęty przez obydwie tomy posiada wielką doniosłość

dla wewnętrznych dziejów Polski tych czasów (1334—1389), a więc nie tylko dla historii Kościoła, ale także życia gospodarczego i oświaty; bardzo bogaty jest materiał biograficzny, polityczny zaś najsilniej występuje w latach 1360—1380.

Bez przerwy również szła praca przygotowawcza prof. Wład. Semkowieza około nowego wydania *Roczników Polskich*; zbliża się ona już do końca. W roku ubiegłym skopjowano i skolacjonowano tekst *Rocznika kapitulnego poznańskiego* z rękopisu t. zw. *Wilanowskiego*, przechowywanego się obecnie w bibliotece hr. Potockich w Krakowie; prof. Jan Dąbrowski skolacjonował tekst tegoż rocznika oraz *Kroniki wielkopolskiej* z rękopisu *Ottoboniańskiego* w Bibliotece *Watykańskiej*; nieznaną tekst *Rocznika świętokrzyskiego* odkrył i przepisał lekcje poprawniejsze Dr. Kazimierz Dobrowolski z Krakowa w jednym z rękopisów Biblioteki *Berlińskiej*. Odzyskanie rękopisów z Biblioteki *Petersburskiej*, zawierających cały szereg pierwszorzędnej wartości tekstów kronikarskich, umożliwi i przyspieszy ostateczne opracowanie tegoż wydawnictwa.

Komisja dla *Atlasu historycznego Polski* pracowała dalej w kontakcie z takimiż komisjami przy *Tow. Nauk.* w Warszawie i Lwowie. Komisja warszawska pod przewodnictwem prof. M. Handelsmana prowadziła w dalszym ciągu inwentaryzację materiałów kartograficznych i geograficzno-statystycznych w archiwach i bibliotekach warszawskich a ponadto przystąpiła do opracowania mapy *Podlasia* (Dr. T. Żebrowski) i mapy *W. X. Litewskiego* (prof. J. Jakubowski) w wieku XVI. Komisja lwowska pod kierunkiem prof.

Fr. Bujaka prowadziła inwentaryzację zbiorów kartograficznych w bibliotekach i archiwach lwowskich i rozpoczęła gromadzenie materiałów do mapy granic rozbiorowych Polski. Komisja krakowska pod kierunkiem prof. Wł. Semkowicza podjęła pracę nad mapą Małopolski w drugiej poł. XVIII w., mającą stanowić podstawę i punkt wyjścia do wstecznych badań historycznych nad tą dzielnicą; rozpoczęto pracę od studjów nad mapami Perthéesa, które p. Karol Buczek poddał dokładnej analizie krytycznej, starając się drogą porównania z materiałami historyczno-statystycznymi (głównie taryfami podymnego) ocenić ich wartość dla kartografji XVIII w. Wynik tych badań okazał się dla tych map nie tak korzystny, jak się dotąd zdawało, i wskazał jako konieczność ścisłe kontrolowanie Perthéesa przy pomocy współczesnych wykazów urzędowych. Bardzo dotkliwie daje się odczuwać brak materiałów kartograficznych (zwłaszcza reszty map Perthéesa) oraz statystycznych (Opisu statystycznego parafij polskich z lat 1783—7 w Bibl. Głównego Sztabu w Piotrogradzie), których dotąd nie udało się odzyskać z rąk rosyjskich. Można powiedzieć, że od rewindykacji tych materiałów zależy będzie dalszy rozwój i los prac nad kartografją historyczną Polski. — Równolegle z tą pracą postępowało opracowywanie materiałów do mapy kościelnej diecezji krakowskiej, które prowadziła Dr. Zofja Kozłowska przy współpracownictwie p. Tadeusza Czorta. Zgromadzony na podstawie wizyt kościelnych materiał z XVIII w. zaczęto przenosić na mapy kanwowe.

Komisja prawnicza. Wyczerpanie funduszków na rok 1924 nie pozwalało na podjęcie dalszej pracy.

Przygotowywano ogłoszenie tomu VIII Archiwum Komisji prawniczej, w znacznej mierze wydrukowanego jeszcze przez śp. Bolesława Ulanowskiego. Obok Acta Capituli Plocensis 1514—1577, z których odbitkę wydał śp. Ulanowski już w r. 1915, pomieścił on w tym tomie nadto wydanie układu statutów polskich Jana Sierakowskiego z r. 1544; tekst układu wydrukował na podstawie dwóch znanych rękopisów, lecz brakuje jeszcze wstępu do tego wydania, który przygotowuje członek St. Kutrzeba. Uzupełnią ten tom wydobyte z tek śp. Ulanowskiego a opracowane do druku przez czł. St. Kutrzebę: 1) Uwagi o stosunkach handlowych z Śląskiem z czasów połowy rządów Zygmunta Starego, będące najstarszym polskim traktatem o handlu, oraz 2) projekt aktu Unji Polski z Litwą z r. 1446, dotąd znany tylko w streszczeniu. Również przygotowuje się wydanie Syntagmatów, wydrukowanych jeszcze przez śp. Ulanowskiego razem z tekstami takiegoż najstarszego współczesnego (z r. 1488) druku statutów węgierskich. Wydawnictwu temu brakowało wstępu; obecnie, po przeprowadzeniu badań nad wydaniem statutów węgierskich w Budapeszcie przez prof. J. Dąbrowskiego, pracuje nad wstępem do tego wydania czł. St. Kutrzeba.

Czł. St. Kutrzeba prowadził też dalej prace przygotowawcze do wydania Corpus iuris polonici t. III. Przygotowane zupełnie do oddania drukarni jest wydanie „Najstarszej księgi Sądu wyższego prawa niemieckiego na Zamku krakowskim“, opracowanej przez prof. Abdona Kłodzińskiego. Zamierza się też rozpocząć druk „Źródeł do prawa niemieckiego w Polsce“, skoro

wydawca prof. St. Estreicher dokończy przygotowania ich do wydania.

Komisja do badania historii filozofji w Polsce odbyła w roku sprawozdawczym jedno posiedzenie (17 marca), na którem przedstawiali referaty Dr. Janina Suchorzewska: Włoskie listy o filozofji przyrody (drukowane w Krakowie w XVI w.) i Dr. Marjan Heitzman: Jana Wyclifa traktat „De universalibus“. Ukończono druk „Źródeł do nominacji Józefa Gołuchowskiego profesorem filozofji w Wilnie“ w opracowaniu ks. Dr. T. Jachimowskiego, w najbliższym zaś czasie przystąpi Komisja do wydania pracy Dr. Heitzmana tak, iż jeszcze w końcu b. r. ukaże się druga część tomu II Archiwum. Niebawem będzie można także rozpocząć druk Teodyceji Mateusza z Krakowa, ponieważ prof. Rubczyński ukończy w miesiącach wakacyjnych pracę wstępną przez zbadanie dwu ostatnich rękopisów w Kues i Giessen.

Kwartalnik filozoficzny pod redakcją W. Heinricha przy udziale komitetu złożonego z ks. K. Michalskiego, J. Rozwadowskiego, W. Rubczyńskiego wyszedł prawidłowo w czterech zeszytach. Zawierały one 11 rozpraw i 30 sprawozdań z literatury filozoficznej.

Z pośród rozpraw znajdowały się prace: Rozwadowskiego p. t.: Co to jest filozofja i czego jej potrzeba. — Zawirskiego p. t.: Związek zasady przyczynowości i zasady względności. — J. Metallmana: Filozofja przyrody i teoria poznania A. N. Whiteheada. — Wł. Szyłkarskiego: Rzut oka na rozwój spekulacji ontologicznej. W tece redakcyjnej znajdują się m. i.

prace: Wędkiewicza: Idealistyczny kierunek w językoznawstwie współczesnym. — Ks. K. Michalskiego: Formy nominalizmu średniowiecznego i nadesłana przez Lwowskie Towarzystwo Filozoficzne praca zmarłego K. Frenkla o pojęciu moralności.

Wydział matematyczno-przyrodniczy odbył 10 posiedzeń naukowych, na których przedstawiono ogółem 74 prac; z nich wycofano jedną, 73 zaś przyjęto do druku w Biuletynie. Według treści było prac z zakresu astronomji 2; matematyki 7; fizyki 6; chemji 13; mineralogji 1; botaniki 15; zoologji 10; anatomji i embriologji 13; fizjologji 5; patologji eksperymentalnej 1.

Wydano następujące publikacje:

1) Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série A. Année 1924.

2) Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Série B. Année 1924. Jako dodatek do Biuletynu B wydano pracę czł. Benedykta Dybowskiego p. t.: Baicalogammaridea — Gammariden des Baikalsees. I Teil. Limnophili Baicalogammarini. (Die den Boden des Sees bewohnenden Formen). Z Katalogu literatury naukowej polskiej wydano zeszyt, obejmujący literaturę przyrodniczą za r. 1913—14. W przygotowaniu jest wydanie literatury przyrodniczej za lata 1915—1918 w formie streszczeń p. t. Revue bibliographique.

Z większych dzieł wydano jedynie pierwszy tom prac ś. p. czł. Smoluchowskiego. Inne dzieła monograficzne są w przygotowaniu.

Komisja Fizjograficzna. Dzięki subwencji, jaką Komisja Fizjograficzna uzyskała w roku 1924 bez-

pośrednio z Wydziału Nauki Min. W. R. i O. P. na druk prac jej współpracowników, ukończono w okresie od 1-go stycznia do 31-go grudnia 1924 r. druk dwóch tomów „Monograficznych Prac Komisji Fizjograficznej“, z których pierwszy obejmuje pracę dra B. Pawłowskiego: „Geobotaniczne stosunki Sądeczyzny“ (22 arkusze), a drugi pracę prof. dra D. Szymkiewicza: „Bibliografja flory polskiej“ (10 arkuszy). Nadto dokończono druk 58/59 tomu „Sprawozdań Komisji Fizjograficznej“ (12 arkuszy), w którym pomieszczono 10 prac z dziedziny botaniki, geologii i zoologii, będących rezultatami badań fizjografów z ośrodków krakowskiego, poznańskiego i warszawskiego.

Szczupły zasiłek, jaki uzyskano z Wydziału Nauki Min. W. R. i O. P. na badania fizjograficzne w roku 1924, rozdzielono pomiędzy współpracowników, należących do wszystkich pięciu ośrodków naukowych, a sprawozdanie roczne Kom. Fizjogr., na które złożyły się sprawozdania z czynności wszystkich miejscowych Kół fizjograficznych, objęło przegląd całokształtu badań fizjograficznych, podjętych w kraju. Rok 1924 pozostanie więc w dziejach Komisji Fizjograficznej Pol. Akad. Umiej. datą bardzo ważną, w tym bowiem roku całość badań fizjograficznych w kraju oparta została o Komisję Fizjogr., jakkolwiek badań tych nie można było niestety poprzeć wydatniej, wskutek niekorzystnych stosunków finansowych.

Na posiedzeniu odbytem w dniu 14 marca 1925 r. Sekcje Komisji Fizjograficznej ośrodka krakowskiego i Zarząd Muzeum Fizjograficznego złożyły sprawozdania ze swych czynności za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1924 r. Odczytano równocześnie sprawozdania przy-

słane z innych ośrodków działalności Kom. Fizjogr., mianowicie ze Lwowa, Poznania, Warszawy i Wilna.

Wszystkie te sprawozdania, obejmujące przeszło arkusz druku, pomieszczono w „Sprawozdaniach Komisji Fizjograficznej“ tom 58/59, str. XII—XXXII.

Muzeum Fizjograficzne znalazło się w roku ubiegłym z powodu braku funduszków w bardzo ciężkiem położeniu. System oszczędnościowy, wprowadzony przez rząd do wszystkich dziedzin życia społecznego, zastosowany został do Muzeum Fizjograficznego tak bezwzględnie, że skreślał zupełnie jego istnienie. Nie przyznano bowiem żadnych funduszków na dalsze urządzenia i utrzymanie Muzeum, ale nawet i na bezwzględnie konieczną konserwację nagromadzonych w niem bardzo bogatych zbiorów z wszystkich działów przyrody. Skreślono też i tę szczupłą subwencję, jaką od dwóch lat posiadało Muzeum, że kustosz jego zwolniony był za urlopem od obowiązków w szkole. Ponieważ zaś był on jedyną siłą, przydzieloną przez Zarząd Akademji do bezpośredniego czuwania nad zbiorami Muzeum, przeto plenum Komisji Fizjograficznej w dniu 16 maja 1924 r. oraz Zarząd P. Akademji Umiej. postanowiły zamknąć muzeum, pozbawione w ten sposób wszelkich funduszków oraz ludzi do czuwania nad niem.

Troska o całość zbiorów muzealnych, tak łatwo mogących ulec zniszczeniu, jakoteż budzący się obecnie coraz silniej ruch w dziedzinie badań fizjograficznych, domagający się stałej bytności kogoś przy zbiorach i bibliotece Muzeum, chociażby tylko jako czynnika informacyjnego, spowodowały, że dotychczasowi pracownicy

spełniali i nadal swoje obowiązki bezinteresownie i praca w Muzeum nie doznała ani jednego dnia przerwy.

Praca ta wobec tak ciężkich warunków, w jakich w tym roku pozostawało Muzeum, nie może naturalnie poszczycić się dużymi rezultatami.

Doprowadzono jednak znowu do pierwotnego stanu salę geologiczną, dotkniętą pożarem w roku 1923, i oczyszczono powtórnie całe Muzeum z pyłu, który rozszedł się w dużej ilości po wszystkich salach muzealnych z powodu wyrębywania sufitu w czasie pożaru.

Brak funduszków nie pozwolił na sprawienie żądanych sprzętów koniecznych do urządzenia Muzeum i należytego rozłożenia zbiorów, co przyczynia się do opóźnienia chwili otwarcia Muzeum dla szerokiego ogółu.

Ograniczony znacznie czas, jaki poświęcić mógł kustosz na pracę w Muzeum po wypełnieniu swych obowiązków w szkole, musiał być przeznaczony przede wszystkim na konserwację zbiorów i należyte pomieszczenie przybywających darów.

A przybywa ich obecnie w miarę rozszerzania się badań fizjograficznych coraz to więcej. I tak z większych darów przybyły w dziale zoologicznym przedewszystkiem bardzo ładnie zakonserwowany i obfity zbiór motyli (około 4500 okazów) głównie z Karyntji i okolic Krakowa, zebrany i ofiarowany przez pułk. W. Niesiołowskiego, nadto bogate materiały lepidopterologiczne, zebrane przez tego współpracownika Kom. Fizjogr. w Tatrach. Dalej obfity materiał z różnych grup owadów zebrany przez dr. J. Fudakowskiego na Lussingrande, zbiór pszczołowatych pozostały po ś. p. wizytatorze J. Śnieżku; motyli alpejskich, przysłanych przez J. Tur-

nera, dalej ofiarowanych przez Dyrekcję Kursów im. Baranieckiego i insp. Udzielę, oraz chrząszczy z okolic Bydgoszczy, darowanych przez prof. dr. Simma. Do zbioru kręgowców przybył zakupiony piękny okaz wypchanego żbika, a z darów ptaki i gady, ofiarowane przez pp. Baygera, Polla, Simma, Żebrowskiego i kustosza. Wróciła też do Muzeum znaczna ilość pudeł z materiałami z grupy błonkówek ze zbioru Radoszkowskiego, wypożyczona jeszcze przed wojną do opracowania do Muzeum wiedeńskiego. W dziale botanicznym przybyły duże zbiory zielnikowe, pozostałe po ś. p. Wołoszczaku, i zielnik ofiarowany przez dr. Piecha.

Nie ustała też w Muzeum i praca naukowa. Przyrodnicy, mający stałe miejsca do pracy w Muzeum, pracujący w dziale zoologicznym dr. J. Fudakowski, pułk. W. Niesiołowski, Stefan Stach wykończyli i ogłosili w Sprawozdaniach Kom. Fizjogr. 2 prace, a w pismach entomologicznych 5 prac. Nadto pułk. Niesiołowski ułożył w sposób wystawowy w sali entomologicznej motyle większe okolic Krakowa, St. Stach microlepidoptora, a kustosz ważki.

Kończy też swą pracę nad gaultem tatrzańskim dr. E. Passendorfer, mający stałą swą pracownię w Muzeum, a p. E. Panow, zajmujący też stałe miejsce do pracy, zgromadził duże materiały z kredy krakowskiej.

Przez krótszy okres czasu korzystało z miejsc do pracy w Muzeum 3 miejscowych przyrodników oraz 1 zamiejscowy, ze zbiorów zaś, oprócz wielu miejscowych, paru zamiejscowych (Adametz, Friedberg, Gieysztor, Niezabitowski, Noskiewicz, Poliński, Wolski, oprócz

tych, którzy pracują jeszcze nad materiałami pożyczonymi w roku ubiegłym do opracowania), z zagranicznych dr. Blüthgen w Naumburgu.

Zwiększa się też stale liczba zwiedzających Muzeum, przeważnie miejscowych i zamiejscowych przyrodników. Pozwolono również zwiedzić zbiorowo Muzeum: 3 wyższym klasom gimn. Misjonarzy (50 osób), Kursowi przewodników po Krakowie (10 osób), 8 klasie gimn. z Białegostoku w towarzystwie nauczycieli (60 osób), jakkolwiek ograniczenie służby w roku 1924 tylko do 1 służącego utrudnia bardzo utrzymanie 20 sal muzealnych w należytej czystości przy zbiorowem zwiedzaniu nagromadzonych w nich zbiorów.

Muzeum archeologiczne Polskiej Akademji Umiejętności. W ubiegłym roku administracyjnym zajęto się w Muzeum przeważnie uporządkowaniem i odrestaurowaniem naczyń z szeregu pól popielnicowych, badanych głównie jeszcze przed wojną, a w szczególności: z ementarzyska epoki bronzowej w Gorzycach w Tarnobrzesckiem odrestaurowano 39 popielnic, z ementarzyska epoki La Tène w Sokolnikach w Tarnobrzesckiem 189 naczyń, z ementarzyska epoki późno bronzowej w Mydlnikach pod Krakowem 121 naczyń, wreszcie z ementarzyska z końca epoki bronzowej w Skotnikach, koło Krakowa, odkrytego i badanego w czasie wojny, zdołano odrestaurować 66 naczyń.

Oprócz tych większych prac restauracyjnych uporządkowano jeszcze kilka mniejszych grup zabytków t. j. ceramiki grodziskowej z Pucilkowicz na Litwie i z Podhorzec w Małopolsce wschodniej, neolitycznej ce-

ramiki z Książnic Wiel. i Modlnicy, wreszcie odrestaurowano grupę narzędzi kościanych z Książnic Wielkich.

Podjęto następnie rozpakowanie 9 skrzyń wykopalisk, stanowiących cenną kolekcję archeologa śp. Z. Głogera, zapisaną jeszcze przed wojną dla Muzeum Akademii. Cenne te zbiory, złożone przeważnie z wyrobów kamiennych, zebranych z całej Polski, zostały na razie powierzchownie przynajmniej uporządkowane, aby pomimo skrajnej ciasnoty lokalu, uprzystępnić je dla użytku specjalistów badaczy. Część tych zabytków zdołał już naukowo określić archeolog p. S. Krukowski z Warszawy, specjalista epoki kamiennej.

Jako nowe przybytki do Muzeum zanotować należy: okazy złożone przez konserwatora Dr. J. Żurowskiego i pochodzące z jego badań wykopaliskowych, podjętych w roku ubiegłym w następujących miejscowościach: Książnice Małe pow. Pińczów (osada z ceramiką neolityczną wstęgową starszą), Książnice Wielkie pow. Pińczów (osada neolityczna, dalszy ciąg badań), Modlnica pow. Kraków (osada z ceramiką neolityczną t. zw. promienistą), Dzierążnia pow. Pińczów (osada neolityczna), Bobin pow. Pińczów (grób szkieletowy z ceramiką neolityczną sznurową), Sobień pow. Opoczno (wydmy okoliczne), Radom pow. Kielce (jamy ciałopalne okresu La Tène), Chroberz pow. Pińczów (stanowisko z czasów końcowych przedhistorycznych), Zarnów pow. Opoczno (grodzisko), Jaksice i Książnice Wielkie pow. Pińczów (groby rządowe ostatniej epoki). P. T. Reymań złożył zabytki z epoki neolitycznej, wędrowek ludów i grodziskowej, zebrane w czasie badań wykopaliskowych, dokonanych przez niego w Pobiedniku i Tropiszowie w pow. mie-

chowskim. Oprócz tego ofiarował p. Czapkiewicz, nauczyciel gimnazjalny z Tarnowa, ładną kolekcję drobnych narzędzi krzemiennych z okolic Kobierzyna (pow. podgórski), Borku Fałęckiego (pow. podgórski), Łubnie (pow. stopnicki) i ceramikę z epoki wędrówek ludów z Wyszogrodu w pow. pińczowskim. P. Z. Stecka z Książnic Wielkich ofiarowała nóż krzemienny, znaleziony w Dzierżni w pow. pińczowskim. P. Łakota ofiarował ceramikę (ep. wpływów rzymskich) z Blanowic koło Zawiercia; p. architekt Mączyński złożył kości zwierzęce sztucznie cięte, znalezione w znacznej głębokości w Krakowie przy kopaniu fundamentów obok dworca towarowego; p. Adam Gorczyński ofiarował czaszkę ludzką z grobu neolitycznego z ceramiką t. zw. promienistą, odkrytego w Majkowicach w pow. pińczowskim.

Materiał kostny ludzki, zdobyty w czasie przytoczonych wykopalisk, oddano do naukowego zbadania i opracowania do Zakładu antropologicznego U. J., takż materiał zwierzęcy oddano do Zakładu anatomji porównawczej U. J.

W roku ubiegłym pracowały w Muzeum archeologicznem następujące osoby: prof. Kostrzewski z Poznania, Dr. R. Jakimowicz z Warszawy nad zabytkami doby grodziskowej i wczesno-historycznej, L. Sawicki nad zabytkami epoki paleolitu, Dr. Stojanowski, antropolog ze Lwowa, pracował nad czaszkami z Bileza Złotego i z kurhanów ukraińskich, Dr. J. Żurowski z Krakowa, S. Krukowski z Warszawy nad wyrobami krzemiennymi z epoki paleolitu, Z. Podkowińska z Warszawy nad ceramiką neolityczną t. zw. wstęgową.

Z zagranicznych uczonych zwiedzili zbiory archeo-

logiczne prof. L. Capitan z Collège de France w Paryżu i prof. Bielič z Belgradu.

Biblioteka Akademji jak w poprzednich latach wojennych i powojennych, tak i w ostatnim roku sprawozdawczym znajdowała się nadal w bardzo trudnych warunkach finansowych. Tylko dzięki zasiłkowi Ministerstwa W. R. i O. P. i życzliwej pomocy Wydziału Bibliotek Państwowych M. W. R. i O. P. udało się oprawić 376 tomów książek, jak również nabyć dla biblioteki pierwsze 12 tomów Biblijografji Estreichera (dziś przeważnie nie do nabycia) na papierze czerpanym, co umożliwiło skompletowanie zdefektowanego egzemplarza bibliotecznego. Wydziałowi Bibliotek Państwowych zawdzięcza również Biblioteka nabycie trzech rękopisów tak zwanych ksiąg sądowych gromadzkich czterech wsi podhalańskich: Białki, Bukowiny, Ostrowska i Gronkowa.

Wymiana wydawnictw, mimo że idzie coraz lepiej, to jednak jeszcze nie doszła do stanu przedwojennego, jeszcze z wielu instytucyj zagranicznych nie otrzymała Biblioteka brakujących jej dalszych ciągów pism, tak z czasu wojny, jak i powojennych. Wypełnienie tych braków jest jedną z głównych trosk kierownictwa.

Dary dla Biblioteki zwłaszcza w drukach napływają z roku na rok w coraz większej liczbie tak co do ilości dzieł i tomów, jak i co do liczby ofiarodawców. Nie licząc bowiem publikacyj, otrzymywanych w zamian za wydawnictwa Akademji, otrzymała Biblioteka w ubiegłym roku 339 dzieł w 382 tomach. Do ofiarodawców, którym Biblioteka najwięcej zawdzięcza, należą w pierwszym rzędzie: Instytut Wydawniczy „Biblioteka

Polska“ w Warszawie i Krakowska Spółka Wydawnicza, następnie Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy w Warszawie, Wojskowy Instytut Geograficzny w Warszawie, Książnica-Atlas we Lwowie, „Księgarnia Polska“ Tow. Polskiej Macierzy Szkolnej (Wydawnictwo imienia M. Brzezińskiego), OO. Jezuici w Krakowie, Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Państwowe w Grodnie, Muzeum Przemysłowe w Krakowie, Książnica Miejska im. Kopernika w Toruniu, Towarzystwo Sztuk Pięknych w Krakowie i Redakcja „Przeglądu Współczesnego“ w Krakowie. Poza tém do ofiarodawców naszych należą: J. Mar. Arreola, Halina Bachulska, Henryk Barycz, Edmund Bieder, Czesław Marjan Bieżanko, Aleksander Birkenmajer, Albert Brachet, Ernest Britt, Witold Bunikiewicz, Luigi Carnovale, G. de Casamichele, Czesław Chowaniec, Jovan Cvijic, Jan Czubek, Adorján Divéky, Jerzy Dobrzycki, Tadeusz Dzieduszycki, Louis Fournier, Franciszek Rawita Gawroński, Tadeusz Grochowski, Marja Grzegorzewska, Pietro Guareschi, Karol Habsburg, Kazimierz Hałaciński, Stefan Harassek, Józef Jabłkowski, Stanisław Jakubowski, Józef Jałowy, Charles Janet, Władysław Jelski, Mikołaj Iorga, Kazimierz Kaczmarczyk, Jan Kamiński, Anna Klecka, Jakób Kolas, Komitet Odbudowy Teatru Narodowego w Warszawie, Komitet Odbudowy Teatru Rozmaitości w Warszawie, Witold Komocki, Wanda Koneczyńska, Kazimierz Kosiński, Stanisław Kot, Stanisław Kutrzeba, K. Kwitka, Maurice Lecat, Józef Lewicki, Jacek Lipski, Jan Łoś, ks. J. A. Łukasziewicz, Antonio Medin, K. A. Medvecký, Edward Migdał, Kazimierz Morawski, George Rapall Noyes, Giuseppe Ovio, P. P. Panaitescu, Bojan

Penew, Dora Gabe Penew, Giuseppe Perugi, Feliks Piestrak, W. K. Porzeziński, André Protitch, Henryk Radziszewski, Alessandro Roccati, Józef Siemiradzki Wacław Sierpiński, Ludwik Skaza, Kazimierz Skórewicz, Witold Sławiński, Kazimierz Sosnowski, Stanisław Srokowski, Tadeusz Sterzyński, Wincenty Stroka, W. Świątosławski, ks. prof. Władysław Szczepański, F. Taranowski, Stanisław Tomkiewicz, H. van Trigt, Seweryn Udziela, Kasper Weigel, Andrzej Wojtkowski, Anna Zaleska i Julian Zborowski.

Dział rękopisów wzbogacił się darami p. Stanisława Pęksy, notariusza w Nowym Sączu, który ofiarował dokument pergaminowy Władysława Jagiełły z dnia 15 sierpnia 1409 r. dla miasta Proszowie w sprawie podwód i z akta papierowe, zawierające kopje z 18 wieku dokumentów, odnoszących się do Proszowie, a wydanych przez królów Władysława Jagiełłę w roku 1424 i Jana III Sobieskiego w roku 1683. Pan inspektor Seweryn Udziela złożył w tym roku do działu rękopisów dokument papierowy z r. 1785, wystawiony przez Stanisława Poniatowskiego, podskarbiego W. X. Lit. dla Marka Strutyńskiego, urywek pamiętnika ks. Popławskiego, proboszcza z Niegowici z r. 1846 i kopje aktów dotyczących procesu Barbary Ubryk; ponadto złożył dwie mapy: jedną Austrii Dolnej z 17 wieku, drugą wsi Siedlec pod Nowym Sączem z r. 1784. Pan Dr K. Szczepański ofiarował swój odczyt pisany na maszynie p. t. „Szkic statystyczny powiatu wielickiego autonomicznego“. Zaś w drodze wymiany za wydawnictwa Akademji otrzymała biblioteka gruby tom oryginalnych listów do Chodkiewiczów od senatorów, dygnitarzy,

urzędników i innych panów litewskich z lat 1577—1608.

W roku sprawozdawczym, mimo bardzo szczupłej ilości pracowników bibliotecznych, skatalogowano 30 tek druków ulotnych, ponadto uporządkowano i systematycznie ustawiono pisma instytucyj austriackich, węgierskich, czeskich, jugosłowiańskich, bułgarskich, rumuńskich, rosyjskich, szwedzkich, estońskich i finlandzkich.

Ruch w czytelni otwartej codziennie od godz. 10 do 2 (z wyjątkiem niedziel, świąt i feryj) również stale się wzmacza. Korzystało w ubiegłym roku z czytelni, prócz członków Akademji i członków Komisyj 229 osób 3545 razy. Na miejscu wydano dzieł 1016 w 1735 tomach i 348 rękopisów. Na zewnątrz wypożyczono członkom Akademji, Komisyj i osobom poleconym 589 dzieł w 925 tomach, innym bibliotekom 53 dzieła w 71 tomach i 32 rękopisy. Sprowadzono z innych bibliotek do użytku czytelników w czytelni Akademji 74 dzieł w 95 tomach i 36 rękopisów.

Biblioteka Polska w Paryżu. W ubiegłym okresie sprawozdawczym frekwencja i zbiory Biblioteki Polskiej powiększały się w przyspieszonym tempie i zainteresowanie nią cudzoziemców ogarniało coraz szersze koła.

Do czasopism, które otrzymuje Biblioteka Polska, wymienionych w poprzednich sprawozdaniach, przybyły jeszcze tytuły następujące: Almanach Nowej Sztuki, Ameryka-Polska, Biuletyn Polskiej Konfederacji Pracowników Umysłowych, Dziennik Berliński, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Dzień Polski, Emigrant (Paryż), Gazeta Olsztyńska, Ingénieurs-Techniciens (Paryż), Iskra (Sosnowice), Kwartalnik Filozoficzny, Lud,

Mazurski Przyjaciel Ludu (Szczytno), Messenger Polonais (Warszawa), Le Monde Slave (Paryż), Monitor Polski, Morze, Muzyka, Naokoło Świata, Nasze Drogi, Nauka i Szkoła, Pani, Praca i Opieka Społeczna, Przegląd Sportowy, Przemysł i Handel, Przewodnik Bibliograficzny, Revue des Indépendants, Ruch Pedagogiczny, La Russie Nouvelle (Paryż), Rzeczy Piękne, Silva Rerum, Slovensky Prehled, Szkoła Specjalna, Sztuka w Rzemiośle, Sztuki Piękne, Świat Pracowniczy, Warszawianka, Wiadomości Muzyczne, Wiadomości Numizmatyczne, Wiadomości Statystyczne. — Z Krakowa, Lwowa, Poznania i Wilna Biblioteka Polska otrzymuje niestety po jednym tylko dzienniku (Ilustrowany Kurjer Codzienny, Kurjer Lwowski, Kurjer Poznański, Słowo), podczas gdy Warszawa nadsyła ich kilkanaście. Firmy wydawnicze Gebethner i Wolff, Książnica-Atlas, Inst. wyd. Biblioteka Polska, M. Arct nadsyłają Bibliotece Polskiej wszystkie, a Ossolineum, Tow. Wydawnicze w Warszawie, Spółka Pedagogiczna w Poznaniu, Instytut Mesjaniczny — niektóre wydawnictwa swoje. Kilkudziesięciu autorów polskich i obcych ofiarowało Bibliotece Polskiej swe dzieła. Towarzystwa naukowe polskie, z nielicznymi wyjątkami, stale zasilają swemi pracami Bibliotekę Polską.

Otwarcie dużej sali czytelnianej na parterze, zaopatrzonej w bogatą bibliotekę podręczną i czasopisma bieżące, przyczyniło się w znacznej mierze do szybszego wzrostu liczby czytelników. W roku kalendarzowym 1924-ym było ich 1931, w roku zaś sprawozdawczym (od 1 kwietnia 1924 do 31 marca 1925) 2203, to znaczy o 558 względnie 598 osób więcej niż w roku poprzednim; frekwencja wzrasta w dalszym ciągu (1924: sty-

czeń 160, luty 189, marzec 195, kwiecień 148, maj 192, czerwiec 149, lipiec (do 15-go) 113, wrzesień (od 16-go) 99, październik 243, listopad 226, grudzień 217; 1925: styczeń 266, luty 277, marzec 273).

W okresie sprawozdawczym wypożyczono na zewnątrz 68 osobom poleconym 116 dzieł. Muzeum Adama Mickiewicza w roku 1924 zwiedziło 169 osób.

W tymże okresie w Bibliotece Polskiej pracowali, prócz wymienionych w poprzednim sprawozdaniu, następujący profesorowie, uczeni i literaci polscy: Ludwik Chmaj, Zygmunt Czerny, Kazimierz Dobrowolski, Józef Frejlich, H. Grenkamp-Kornfeld, Lucjusz Komarnicki, Stefan Kołaczkowski, ks. F. Krupa, Witold Ł. Langrod, Wacław Lednicki, Jan Paweł Palewski (Francja), Leon Płoszewski, Gustaw Przychocki, M. A. Ricard-Kulczycka (Włochy), ks. Tadeusz Rzewuski, Stanisława Sawicka, i uczeni obcy: pani Louise Faure-Favier, A. Herbin, M. Islavine, A. Janulaitis, pani Komarof, pani Adrienne Lautère, Wilfrid Lerat, A. Martel, pani A. de Montfort, P. Nesterov, C. Nicolano, Aurelio Palmieri, Arved Smichowski, M. Verdin.

Przy tak wielkiej frekwencji personel biblioteczny, złożony z dwóch osób, który niedostateczny był już parę lat temu, obecnie zaledwie podjąć może swej pracy, tem uciążliwszej, że Biblioteka Polska nadal obchodzić się musi bez woźnego, a praca w niej rozstrzelona jest na parter i drugie piętro (razem 17 sal). Wzrost zainteresowania cudzoziemców dla rzeczy polskich sprawia, że pracownicy Biblioteki Polskiej stają wobec poważnych zagadnień, wkraczających w dziedzinę propagandy kulturalnej polskiej, którym starają się zadośćuczynić

w miarę sił, środków i możliwości, jednakże w obecnych warunkach materialnych (szczerpłość personalu, dotacji, lokalu) wydajność pracy w tej dziedzinie jest bardzo małą w stosunku do rzeczywistych skarbów kulturalnych, jakimi rozporządza ta jedyna w Paryżu placówka niefrancuskiej kultury, przedmiot podziwu i zazdrości dla innych narodów Europy.

Starania o rozwój Stacji rzymskiej wypadło w innym zwrócić kierunku, odkąd jasnym się stało, że w Hospicjum św. Stanisława trudno liczyć na takie pomieszczenie, któreby czyniło zadość najskromniejszym naszym żądaniom. W tym stanie rzeczy trzeba obecny lokal Stacji traktować jedynie jako tymczasowy przytułek, szukać zaś z całą energją pomieszczenia odpowiedniego poza Hospicjum. W roku jubileuszowym nie podejmowano żadnych w tym względzie prób, wiedząc dobrze, jakich cen by żądano; skoro jednak anno santo będzie miał się ku schyłkowi, można oczekiwać powrotu stosunków normalnych, a wówczas znajdzie się niewątpliwie stosowny lokal za przystępną cenę. Rząd polski rozumie doniosłość Stacji i liczy się z jej potrzebami finansowymi nawet w okresie naprawy Skarbu. Są tedy dobre nadzieje na bliską przyszłość, a tymczasem Zarząd Akademji z jednej strony pilnuje powiększenia Biblioteki Stacji, aby nadać jej taką postać, jaką na placówce zagranicznej mieć powinna, z drugiej zaś strony stara się o utrzymanie polskiej pracy naukowej na terenie włoskim przez udzielanie swym wysłannikom zasiłków i przez przyspieszenie publikacji wyników ich badań.

Stosunki do Unij akademickich rozwijają się dalej. W Union Académique tegoroczne zgromadzenie załatwiło ostatecznie poruszoną przez prof. Rozwadowskiego i van Wijka sprawę transkrypcji fonetycznej, a to na podstawie wniosków, wypracowanych na zjeździe w Oslo przez osobny komitet pod przewodnictwem prof. Rozwadowskiego. Z swej strony Akademia zajęła się żywo wydaniem pracy prof. Bienkowskiego „Celtarum Imagines“, którą Unia wzięła pod swój patronat, na której jednak wydanie nie miała środków. Pracę tę staraniem Akademii przelożono już na język francuski, a ostateczne jej wygładzenie przez autora jest sprawą krótkiego czasu tak, że wkrótce będzie można przystąpić do druku. Unia bardzo się tem dziełem interesuje, a oświadczenie delegata Akademii na tegorocznym zgromadzeniu, że wydawnictwo będzie dokonane staraniem Akademii, przyjęto z gorącym uznaniem.

W obrębie Conseil de Recherches odbył się w r. 1924 Kongres Unii chemicznej w Cambridge, na którym Akademię reprezentował wiceprezes Unii, prof. Marchlewski. W tymże roku delegaci Akademii, prof. Banachiewicz i Gorczyński, wzięli wybitny udział w pracach Kongresu Unii geodetyczno-geofizycznej w Madrycie. W r. 1925 reprezentowali Akademię na Kongresie geograficznym w Kairze prof. Arctowski, Czekanowski i Sawicki. Kongresy te ułatwiają osobiste zetknięcie się uczonych polskich z przedstawicielami nauki zagranicznej i przynoszą Akademii bezpośrednie korzyści przez nawiązanie wymiany wydawnictw; to też Akademia przystąpiła do organizowania w poszczególnych Unjach przewidzianych ich statutami komitetów narodowych,

których głównem zadaniem będzie opracowywanie na kongresy polskich wniosków. One też pilnować będą w przyszłości, czy i o ile ten sposób naukowej współpracy odpowiadać będzie interesom i potrzebom nauki polskiej.

DODATEK DO SPRAWOZDANIA

Bibliografja wydawnictw Polskiej Akademji Umiejętności od 1 maja 1924 do końca maja 1925.

I. Wydział filologiczny.

Folkierski Wł., *patrz* Rozprawy.

Kopernicki I., *patrz* Prace Kom. oriental.

Prace Komisji orientalistycznej Polskiej Akademji Umiejętności. (Mémoires de la Commission orientale de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres).

Nr. 7. — Matériaux pour servir à l'étude de la langue des Tsiganes polonais. I. Izydor Kopernicki: Textes tsiganes. Contes et poésies avec traduction française. Premier fascicule. — Teksty cygańskie. Zeszyt pierwszy. Kraków 1925, 8-o, str. VIII i 103. zł 3.—

Rozprawy Wydziału filologicznego. Tom LXI.

Nr. 5. — Taszycki Witold. Imiesłowy czynne, terażniejsz i przeszły I w języku polskim. Kraków 1924, 8-o, str. 72. zł 2.—

Rozprawy Wydziału filologicznego. Tom LXII.

Nr. 1. — Folkierski Władysław. Fredro a Francja. Kraków 1925, 8-o, str. 44. zł 1:20

Taszycki W., *patrz* Rozprawy.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Archiwum Komisji prawniczej. (Collectanea ex Archivo Collegii iuridici). Tom II. Kraków 1921, 8-o, str. LXXXVIII i 588, 8 tablic.

Treść: Przedmowa przez St. Kutrzebę, str. VII. — Opisy rękopisów, str. XI. — Tablice synoptyczne i objaśnienie tablic przez Abdona Kłodzińskiego, str. LI. — Statuta Casimiri Magni — wyd. B. Ulanowski, str. 1.

— Tom IV. Kraków 1921, 8-o, str. VI i 697. Cena za oba tomy
zł 27.—

Treść: Przedmowa, str. VII. — Statuta Casimiri Magni, wyd. B. Ulanowski, str. 1. — Constitutiones et iura Terrae Lancienciensis, wyd. B. Ulanowski, str. 433. — Statuta terrestria in Conventionibus Cracoviensi et Wartensi laudata, wyd. B. Ulanowski, str. 455. — Statuta in Conventione Generali in Piotrków anno 1437 laudata, wyd. B. Ulanowski, str. 585.

Arnold St., *patrz* Rozprawy.

Heydel A., *patrz* Rozprawy.

Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych opracowała Komisja historyczna Polskiej Akademji Umiejętności przy współdziałaniu Towarzystw Naukowych we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie. Z podobizną dokumentu ruskiego. Kraków 1925, 8-o, str. 40. (*Arch. Kom. hist. Ser. II, tom II).

zł 3.—

Kłodziński A., *patrz* Archiwum Kom. prawn.

Kutrzeba St., *patrz* Archiwum Kom. prawn.

Kwartalnik filozoficzny pod redakcją W. Heinricha przy udziale Komitetu, złożonego z ks. K. Michalskiego, J. M. Rozwadowskiego, W. Rubczyńskiego. T. II. 1924. Zeszyt IV. Kraków 1924, 8-o, str. 397—522.

zł 3.75

Treść: Zawirski Zygmunt. Związek zasady przyczynowości z zasadą względności (Odczyt habilitacyjny), str. 397. — Metallman J. Filozofja przyrody i teoria poznania A. N. Whiteheada, str. 420. — Sprawozdania, str. 489.

— Tom III. 1925. Zeszyt I. Kraków 1925, 8-o, str. 128. zł 3.75

Treść: Kodisowa J. Teoria poznania Hansa Corneliusa, str. 1. — Metallman J. Filozofja przyrody i teoria poznania A. N. Whiteheada str. 29. — Szyłkarski Włodzimierz.

* oznacza osobne odbicie.

Treść: Czarnowski S. J. Jaskinie i schroniska na Górze Koronnej, na lewym brzegu Prądnika pod Ojcowem. Sprawozdanie z badań paleoetnologicznych (4 tabl. i 1 ryc.) str. 3. — Talko-Hryncewicz J. Zarys rozwoju antropologii w Polsce w związku z dziesięcioleciem Zakładu Antropologicznego w Krakowie (1911—1921), str. (1). — Chybiński Adolf. Instrumenty muzyczne ludu polskiego na Podhalu (6 tabl. i 18 ryc.) str. [3].

Prace monograficzne Komisji Fizjograficznej.

- T. I. — Pawłowski Bogumił. Geobotaniczne stosunki Sądeckizny. Kraków 1925, 8-o, 1 tabl. i 21 ryc., str. 342. zł 10.—
— T. II. — Szymkiewicz Dezydery. Bibliografja flory polskiej. Kraków 1925, 8-o, str. 158. zł 6.—

Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej, obejmujące pogląd na czynności, dokonane w ciągu lat 1923 i 1924 oraz Materiały do fizjografji kraju. Tom 58/59. Kraków 1925, 8-o, str. XLII i 117, 3 tabl. zł 6.—

Treść: Przegląd czynności Komisji Fizjograficznej P. A. U. za rok 1923 i 1924, str. V. — Schille F. Ś. p. Julian br. Brunicki, str. XLII. — Sitsch Adolf. Interesujące zbiorowisko mięczaków koło Tatarowa (wschodnio-małopolskie Karpaty), str. 1. — Sumiński St. M. Materiały do fauny ważek (*Odonata*) Polski: III. Ważki z Borów Tucholskich, str. 27. — Marchewianka Marja. Z flory glonów polskiego Bałtyku, str. 33. — Pawłowski Bogumił. Zapiski florystyczne z okolic Krakowa, Ojcowa i Zawiercia, str. 47. — Sumiński St. M. Materiały do fauny ważek (*Odonata*) Polski: IV. Ważki zebrane nad Wigrami, str. 57. — Bieżanko Czesław Marjan. Nowe aberracje motyli (2 tabl.), str. 61. — Łoziński Walery. Miejscowe dyluwjum Karpat, str. 65. — Niesiołowski W. *Parnassius apollo* L. Tatr polskich (1 tabl.), str. 79. — Ruskowski Jan. Rośliniarki (*Tenthredinoidea*) Kijowszczyzny, str. 93. — Stach Stefan. Nowe aberracje bielinków i osetnika str. 107.

Szymkiewicz D.; patrz Prace monograficzne.

IV. Dzieła osobno wydane.

Anatomja człowieka. Podręcznik dla słuchaczy szkół wyższych

i lekarzy opracowali dr. Edward Loth, dr. Fr. Krzyształowicz, prof. Uniwersytetu warszawskiego, dr. K. Majewski, prof. Uniw. Jagiell. pod redakcją S. Ciechanowskiego. Tom IV. Część II. Wydanie I. Kraków 1925, 8-o, str. VII i 360, 211 rycin. zł 12—

Treść: Loth Edward. IX. Nauka o nerwach obwodowych (137 ryc.), str. 5. — Majewski K. W. X. Oko (30 ryc.), str. 217. — Krzyształowicz Franciszek. Powłoki zewnętrzne (44 ryc.), str. 275.

Ciechanowski St., *patrz Anatomja człowieka.*

Feldman Józef. Polska w dobie wielkiej wojny północnej. 1704—1709. Kraków 1925, 8-o, str. 319. zł 9—

Folkierski Władysław. Entre le Classicisme et le Romantisme. Étude sur l'esthétique et les esthéticiens du XVIII-é siècle. Cracovie—Paris, 1925, 8 o, str. 604. zł 12—

Kallenbach J., *patrz Mickiewicz Adam.*

Krzyształowicz Fr. *patrz Anatomja człowieka.*

Lepszy Leonard i Tomkowicz Stanisław. Zabytki sztuki w Polsce. I. Kraków, Kościół i klasztor OO. dominikanów... opracowali. Kraków 1924, 4-o, str. 167, 3 tabl. i 119 ryc. zł 20—

Lorentz F., *patrz Teksty pomorskie.*

Loth E., *patrz Anatomja człowieka.*

Mickiewicz Adam. Dziadów Część III w podobizmie autografu wydał Józef Kallenbach. Kraków 1925, 4-o, str. VII i 126. zł 24—

Majewski K., *patrz Anatomja człowieka.*

Pisarski Tadeusz. Kamienie moczowe. Ich budowa i mechanizm powstawania. Kraków 1925, 8-o, str. IV i 140. zł 6—

Pisma pośmiertne Karola Potkańskiego. Tom II. Kraków 1924, 8-o, str. 498. zł 12—

Treść: IV. Wiadomości Długosza o polskiej mitologii (wyd. prof. Jan St. Bystron), str. 1. — V. Podanie o Popielu i Piaście (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 94. — VI. Napis grobowy Bolesława Chrobrego (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 113. — VII. O założeniu i uposażeniu klasztoru w Mogilnie (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 166. — VIII. Ród Nagodzieców (wyd. prof. Wł. Semkowicz), str. 209. — IX. Ze studjów nad metodą socio-

logji (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 240. — X. Prawa pamięci i rozpraszania energii (wyd. prof. Wl. Heinrich), str. 279. — XI. Święty Wojciech (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 317. — XII. Pierwsi mieszkańcy Podhala (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 333. — XIII. O pochodzeniu wsi polskiej (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 346. — XIV. Młodzieńcze pomysły historjozoficzne (wyd. prof. Fr. Bujak), str. 388. — Indeks do I i II tomu, str. 392.

Pisma Marjana Smoluchowskiego wydane z polecenia Polskiej Akademji Umiejętności (Oeuvres de Marie Smoluchowski publiées sous les auspices de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres). Tom I. Kraków — Paryż 1924, 8-o, str. XV i 609.

zł 12.—

Treść: I. Über die innere Reibung in nicht wässrigen Lösungen, str. 1. — II. Akustische Untersuchungen über die Elastizität weicher Körper, str. 5. — III. Recherches sur la dépendance entre le rayonnement d'un corps et la nature du milieu environnant, str. 36. — IV. Recherches sur une loi de Clausius au point de vue d'une théorie générale de la radiation, str. 40. — V. Electrification of air by Röntgen rays, str. 52. — VI. Conductance produced in gases by Röntgen rays, by ultraviolet light, and by Uranium, and some consequences thereof, str. 56. — VII. On electric equilibrium between Uranium and an insulated metal in its neighbourhood, str. 80. — VIII. Über Wärmeleitung in verdünnten Gasen, str. 83. — IX. Über den Temperatursprung bei Wärmeleitung in Gasen, str. 113. — X. On Conduction of heat by rarefied gases, str. 139. — XI. Neuere Untersuchungen über die Wärmeleitung in Gasen, str. 156. — XII. O przewodnictwie cieplnem gazów według dotychczasowych teoryj i doświadczeń, str. 165. — XIII. Weitere Studien über den Temperatursprung bei Wärmeleitung in Gasen, str. 199. — XIV. O atmosferze ziemi i planet, str. 217. — XV. O wynikach nowszych badań nad promieniowaniem, str. 248. — XVI. Über die Atmosphäre der Erde und der Planeten, str. 263. — XVII. O nowszych postępach na polu kinetycznych teoryj materji, str. 279. — XVIII. Sur les phénomènes aérodynamiques et les effets thermiques qui les accompagnent, str. 306. — XIX. O metodzie podobieństwa dynamicz-

nego i jej zastosowaniach w mechanice cieczy i gazów, str. 346. — XX. On the principles of Aerodynamics and their application, by the method of dynamical similarity, to some special problems, str. 369. — XXI. Przyczynek do teorii endosmozy elektrycznej i kilku pokrewnych zjawisk, str. 384. — XXII. Contribution à la théorie de l'endosmose électrique et de quelques phénomènes corrélatifs, str. 403. — XXIII. Über Unregelmässigkeiten in der Verteilung von Gasmolekülen und deren Einfluß auf Entropie und Zustandsgleichung, str. 421. — XXIV. O powstawaniu żył podczas wypływu cieczy, str. 436. — XXV. Sur la formation des veines d'efflux dans les liquides, str. 450. — XXVI. Zur Theorie der elektrischen Kataphoresis, str. 463. — XXVII. O średniej swobodnej drodze cząsteczek gazu i o jej związku z teorią dyfuzji, str. 468. — XXVIII. Sur le chemin moyen parcouru par les molécules d'un gaz et sur son rapport avec la théorie de la diffusion, str. 479. — XXIX. Zarys kinetycznej teorii ruchów Browna i roztworów mętnych, str. 490. — XXX. Zur kinetischen Theorie der Brownschen Molekularbewegung und der Suspensionen, str. 515. — XXXI. Przyczynek do teorii ruchów cieczy lepkich, zwłaszcza zagadnień dwuwymiarowych, str. 539. — XXXII. Contribution à la théorie du mouvement des liquides visqueux; en particulier des problèmes en deux dimensions, str. 555. — XXXIII. Teoria kinetyczna opalescencji gazów w stanie krytycznym oraz innych zjawisk pokrewnych, str. 570. — XXXIV. Molekular-kinetische Theorie der Opaleszenz von Gasen im kritischen Zustande, sowie einiger verwandter Erscheinungen, str. 589.

Teksty pomorskie (kaszubskie) — zebrał dr. F. Lorentz. Zeszyt 3. Kraków 1925, 8-o, str. XCVI i 609–836 z 1 mapą. zł 12.—

Tomkowicz St., *patrz* Zabytki sztuki.

Wałek Tadeusz. Dzieje upadku monarchji macedońskiej. Kraków 1925, 8-o, str. VI i 350. zł 12.—

V. Rocznik, Sprawozdania i Bulletin.

Rocznik Polskiej Akademji Umiejętności. Rok 1923/1924. Kraków 1924, 8-o, str. XXXII i 87, 7 tabel. zł 3.—

- Treść: Skład P. A. U., str. I. — Sprawozdanie z czynności Akademji od czerwca 1923 do czerwca 1924, str. 1. — Posiedzenie publiczne, str. 45. — Godlewski Emil jun. Twórczość w przyrodzie (odczyt), str. 60. — Nagrody, str. 82. — Sprawozdanie i wnioski co do nagród śp. Probusa Barczewskiego, Fel. Jasińskiego i Witolda Łozińskiego, str. 83. — Sprawozdanie ze stanu i użycia funduszków Akademji za rok 1923 (7 tabel).
- Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademji Umiejętności.** Tom XXIX (1924), Nr. 4—10; tom XXX (1925), Nr. 1—3.
- Bulletin international de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres.** Classe de philologie. Classe d'histoire et de philosophie. Les années 1919, 1920. II partie. Kraków 1925, 8-o, str. 151—374.
- Bulletin international de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres.** Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série A: Sciences mathématiques. Année 1924. Nr. 3 A—10 A.
- Bulletin etc. Série B: Classe des Sciences naturelles.** Année 1924. Nr. 3 B—8 B.
- Bulletin etc. Série B: Classe des Sciences naturelles.** Année 1924. N-o supplémentaire. Kraków 1924, 8-o, str. 92. zł 2-10
- Contient: B. Dybowski. *Baicalogammaridea*. — Gammariden des Baikalsees. I Teil. *Limnophili Baicalogammarini*. (Die den Boden des Sees bewohnenden Formen).
-

POSIEDZENIE PUBLICZNE
POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
DNIA 13 CZERWCA 1925.

I.

PRZEMÓWIENIE

WICEPREZESA JANA M. ROZWADOWSKIEGO.

Zagajając tegoroczne uroczyste posiedzenie publiczne muszę zacząć od wyrażenia naszego najżywszego żalu, że niepomyślny stan zdrowia Prezesa Polskiej Akademji Umiejętności, p. Kazimierza Morawskiego, nie pozwolił Mu przewodniczyć dzisiejszemu zebraniu. Ponieważ p. Morawski wielokrotnie już zgłaszał rezygnację z godności prezesa, w obawie, że Jego nieobecność i niemożność brania udziału w naszych pracach, posiedzeniach i zabiegach może narazić Akademię na szwank, przeto Zarząd przedstawił sprawę wczoraj na Walnem posiedzeniu administracyjnem. Jak było do przewidzenia, Walne zgromadzenie członków Akademji rezygnacji nie przyjęło, polecając mi równocześnie wyrazić p. Prezesowi pełne głębokiego uszanowania uczucia przyjaźni oraz serdeczne życzenia poprawy stanu zdrowia.

Ubiegły rok sprawozdawczy był trudny, ale mimo to nie należał do niepomyślnych, raczej przeciwnie. Trudnym był z powodu ogólnych trudności finansowych i szczupłych dochodów, ale udało się te trudności w znacznej mierze przewyciężyć dzięki bardzo pomyślnemu

i doniosłemu zdarzeniu. Oto Polska Akademia Umiejętności otrzymała w zeszłym roku wspaniałą darowiznę części dóbr żywieckich.

Karol Stefan Habsburg, związany oddawna z Akademią jako długoletni zastępca jej Protektora, zaraz po odrodzeniu Polski objawił zamiar darowania części swych dóbr żywieckich naszej Instytucji. Rzecz doznała przewłoki skutkiem objęcia dóbr habsburskich w Zarząd państwowy i niepewności co do dalszych ich losów prawnych. Skoro jednak Rząd Polski uznał, że należy Zarząd państwowy usunąć i oddać dobra żywieckie właścicielowi, zamierzona darowizna stała się faktem dokonanym: we wrześniu r. z. Akademia uzyskała przeszło 10.000 ha, a przez to podstawę do upragnionej od dawna niezależności materialnej. Dostojnemu Ofiarodawcy i Rządowi Polskiemu, który przy wykonaniu szlachetnego zamiaru udzielił Mu energicznej pomocy, składam niniejszem za wspaniały dar imieniem Akademii gorące podziękowanie.

Wprawdzie wielkie dochody nie odrazu dadzą się uzyskać, ale mimo to fakt posiadania tak znacznych dóbr zaznaczył się odrazu dodatnio na działalności Akademii. Bliższe szczegóły, wymienienie innych darów oraz ogólny obraz stanu finansowego Akademii przedstawi w swem sprawozdaniu p. Sekretarz Generalny. Ja poruszę jeszcze w swem przemówieniu pewne strony działalności Akademii i jej członków, które w obecnych warunkach wysuwają się może na pierwszy plan. Możemy stwierdzić, że Polska Akademia Umiejętności, nie przestając być polską, staje się coraz więcej naprawdę Akademią nauk europejską. Nie zaniedbując swego najbiż-

szego obowiązku, jakim jest badanie i uprawianie rzeczy i spraw polskich, nasza Akademia wkracza coraz śmielej na szeroką arenę światową.

Wyraża się to w całym szeregu faktów. Przede wszystkim w coraz liczniejszych, doniosłych wydawnictwach, które mają za przedmiot rzeczy, obchodzące bezpośrednio naukę światową, i które dlatego wydajemy w językach obcych. Są to ukończone już dzieła, łacińskie prof. Zielińskiego z zakresu dziejów tragedji greckiej, francuskie prof. Folkierskiego o prądach estetycznych XVIII wieku, niemieckie prof. Kleczkowskiego o ważnym zabytku staroniemieckim, wydanym również przez naszą Akademię w roku poprzednim, francuskie wydania materiałów do folkloru polskich Cyganów ś. p. Kopernickiego, wreszcie gotowe do druku ważne dzieła, łacińskie prof. Sternbacha, rozpoczynające jego wielkie wydanie krytyczne dzieł Grzegorza z Nazjanzu oraz francuskie prof. Bieńkowskiego, *Imagines Celtarum*, wzięte pod patronat międzynarodowej Unji Akademij.

Powtórę coraz żywszy i liczniejszy udział członków Akademji w pracach tej, właśnie wspomnianej Unji i jej przyrodniczego pendant (*Conseil International de Recherches*), dalej w wykładach za granicą oraz zagranicznych w wydawnictwach naukowych.

Wreszcie, w ścisłym związku z tym ruchem i temi żywymi stosunkami znajduje się plan przeobrażenia starej naszej placówki paryskiej, *Bibliothèque Polonaise*, w nowoczesny Instytut polski o szerokim programie, rodzaj odpowiedzi na założony świeżo francuski Instytut w Warszawie. Sprawą tą interesuje się żywo także nasze Ministerstwo Spraw Zagranicznych, zdając sobie

jasno sprawę z roli i znaczenia, jakie w życiu współczesnem posiada nauka. Jest nadzieja, że przy czynnej pomocy czynników rządowych zorganizujemy w niedalekiej przyszłości tę poważną placówkę naszej nauki za granicą.

Możemy zatem stwierdzić żywe tętno naszych prac i prądów naszego życia naukowego, pozwalające patrzeć z otuchą w przyszłość i liczyć na to, że zarówno czynniki rządowe jak społeczeństwo będą darzyć Polską Akademię Umiejętności nadal swem zaufaniem i życzliwością.

Zakończę wyrażeniem naszego podziękowania Dostojnym Przedstawicielom Rządu i Władz państwowych, Duchowieństwu i Armji oraz szerszym kołom publiczności za łaskawe uświetnienie swą obecnością naszego dorocznego święta.

II.

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego

z czynności Polskiej Akademji Umiejętności
za czas od czerwca 1924 do czerwca 1925.

W ciągu roku, który upłynął od ostatniego posiedzenia publicznego, Akademia straciła pięciu członków, jednego z Wydziału filologicznego, czterech z Wydziału historyczno-filozoficznego.

Ś. p. Konstanty Wojciechowski, członek-korespondent Wydziału filologicznego, dyrektor Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie i profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza tamże, zmarły w lipcu ubiegłego roku w pięćdziesiątym trzecim roku życia, położył wielkie zasługi zarówno na polu pedagogiki, jak w dziedzinie pracy naukowej. Z jednej strony liczne prace popularne, podręczniki, wypisy, obok nich wręcz znakomite dzieło z dziedziny dydaktyki historii literatury (w książce „Język polski“ p. t. „Wskazówki metodyczne do programu gimnazjum państwowego“), a z drugiej strony szereg studjów i monografij historyczno-literackich, przedewszystkiem z dziedziny historii po-

4*

wieści polskiej, wzbogaciły rzetelnie skarbiec kultury pedagogicznej i nauki polskiej.

Wydział historyczno-filozoficzny stracił z swoich członków zagranicznych dwóch wybitnych uczonych: Węgra Wilhelma Fráknoia, biskupa Arbei, głównego Inspektora Bibliotek i Muzeów węgierskich, wybitnego historyka, zwłaszcza znawcę epoki Macieja Korwina i wydawcę aktów do tej epoki, kierownika węgierskiej Stacji Naukowej w Rzymie, członka P. Akademji Umiejętności od roku 1888, oraz Czecha, znakomitego prawnika, zwłaszcza procesualistę, Emila Otta, profesora Uniwersytetu w Pradze.

Z grona członków krajowych odszedł ks. Józef Pruszkowski, prałat kustosz Kapituły katedralnej i proboszcz kościoła Nawrócenia św. Pawła w Lublinie, zasłużony historyk upadku Unji na Podlasiu, członek-korespondent Akademji od r. 1920, który przez szereg lat każdy grosz zaoszczędzony przekazywał na cele Akademji.

Najboleśniejszą dla Wydziału była strata członka czynnego, ś. p. Stanisława Smolki, byłego profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, później profesora Uniwersytetu Lubelskiego, któremu Akademia w r. 1924 przyznała za tyloletnią nieprzerwaną działalność naukową nagrodę imienia Jerzmanowskich, najwyższą z pośród wszystkich, jakimi rozporządza.

Stanowiska ś. p. Smolki wśród naszych historyków i zasług jego dla nauki historii polskiej niepodobna określić wyczerpująco w ramach krótkiego wspomnienia; wszak chodzi tu o pół wieku niestrudzonej pracy, w ciągu którego wielki talent i gorące polskie serce

z zawsze świeżym zapalem oddawały się coraz to nowym zagadnieniom dziejów ojczyrstych. Nie też dziwnego, że każdy niemal badacz naszej przeszłości w bogatej spuściźnie ś. p. Smolki znajduje przyczynki, których przeważna część nie straciła do dziś dnia wartości, choć niejedna rozprawa pochodzi z przed kilkudziesięciu lat. Historyk Polski dzielnicowej znajdzie tam — nie mówiąc już o pierwszej drukowanej pracy ś. p. Smolki o Henryku Brodatym, noszącej datę 1872 r., a dotąd nie przestarzałej — w klasycznej książce „Mieszko Stary i wiek jego“ konstrukcyjne ujęcie władzy królewskiej i jej rozwoju historycznego na tle realistycznego obrazu stosunków społecznych i gospodarczych. Ale i ten, kto zajmuje się dziejami porozbiorowemi, spotyka się odrazu z dorobkiem Smolki: znakomite dwutomowe dzieło „Polityka Lubeckiego przed powstaniem listopadowem“, za które autor otrzymał od Akademji nagrodę Barczewskiego, nietylko rozświetla na podstawie olbrzymiego materiału archiwalnego ważny okres z historii Królestwa Kongresowego, ale sięga także do Litwy i jej stosunku do Polski oraz Rosji, przynosząc szereg nowych wiadomości o społeczeństwie litewskim aż do czasów wielkiej wojny z r. 1812. Między temi granicami wczesnego średniowiecza i czasów nowożytnych, ileż problemów, niejednokrotnie tylko postawionych lub przelotnie dotkniętych, często jednak głęboko przez Smolkę przemyślanych lub nawet rozwiązanych! Nie próbuję nawet wyliczać ich tutaj, wspomnieć jednak muszę o tem, ile pracy i trudów poświęcił naszej Akademji. Został jej członkiem-korespondentem równocześnie z Tadeuszem Wojciechowskim i Wincentym Zakrzewskim w r. 1891,

a członkiem czynnym w kilka lat później; przez pewien czas pełnił obowiązki sekretarza Wydziału historyczno-filozoficznego, a po wyborze Stanisława Tarnowskiego na prezesa Akademji objął po nim sekretarjat generalny i na stanowisku tem wytrwał przez lat 12 aż do chwili, kiedy dawno już trawiąca organizm choroba zmusiła go do ustąpienia. W Wydziale był jednym z tych, którzy umieli nauce polskiej nowe wskazywać drogi. Wystarczy przypomnieć, że on przedewszystkiem zorganizował przy Komisji historycznej Ekspedycję rzymską celem badania archiwów watykańskich, której wobec oporu Wiednia nie zdołał wprawdzie nadać charakteru samodzielnego instytutu, która jednak mimo to przyczyniła się ogromnie i do rozszerzenia horyzontu naukowego u szeregu młodszych jej członków i do podniesienia znaczenia nauki polskiej wobec zagranicy; to też utrzymanie jej i przekształcenie w polski Instytut naukowy jest dziś jeszcze jednym z najważniejszych zadań Akademji. Także sprawa drugiej naszej placówki naukowej zagranicą, Biblioteki polskiej w Paryżu, na której doniosłość, jak stwierdził przed chwilą wiceprezes Akademji, i rząd polski zwracać zaczyna uwagę, zawdzięcza zapoczątkowanie ś. p. Smolce jako sekretarzowi generalnemu. Nie ona zresztą jedna. W tych początkowych latach istnienia Akademji jako takiej trzeba było niesłychanych wysiłków ówczesnego zarządu, aby z jednej strony sam warsztat naukowy udoskonalic i coraz to nowe do niego ściągac siły, aby z drugiej strony myśl kierującą Akademji dac poznać społeczeństwu i uzyskac dla niej poparcie ogółu. Ś. p. Smolka jako sekretarz generalny ma w tym względzie olbrzymie za-

slugi. Aby je ocenić, wystarczy w bibliografji jego prac rzucić wzrok na lata 1894 i 1895: w r. 1894 szereg tablic graficznych, przedstawiających na wystawie krajowej we Lwowie działalność Akademji od czasu jej założenia i uzupełnionych szczegółowemi objaśnieniami (120 stron) oraz streszczenie tego elaboratu po niemiecku i po francusku; w r. 1895 obrona Akademji przed zarzutami („W sprawie spotwarzonej instytucji narodowej“, 102 strony) i aż dwie publikacje o położeniu, zadaniach, potrzebach i środkach Akademji. Wiemy też dobrze, ile mu zawdzięczamy, wiemy, że zbieramy dziś plony jego pracy; ta nasza wdzięczność to cała nagroda dla niepospolitego człowieka, który przez całe życie poświęcał się dla narodu, a któremu życie niewiele osobistego szczęścia dało wzamian.

Jak corocznie, tak i w tym roku, Akademia wydała sprawozdanie z swych czynności i wydawnictw w ostatnim okresie, które znajduje się w rękach Dostojnych Uczestników tego posiedzenia. W porównaniu z rokiem poprzednim widać odrazu zmianę na lepsze; nie tak często powtarza się zwrot, że jedna lub druga Komisja nie mogła pracować z powodu braku środków albo że wydawnictwa wskutek braku funduszków nie można było dokonać. Istotnie, Akademia wydała kilka nowych podręczników, nie przerwała druku publikacyj periodycznych, na co się przez pewien czas zanosilo, a co byłoby początkiem końca — owszem, rozpoczęto nawet energicznie odrabiać zaległości biuletynowe i można liczyć na to, że ta praca pójdzie szybko i gładko. Także

w dziedzinie innych wydawnictw Wydziałów i Komisyj, w których koncentruje się właściwa działalność Akademii, znać pewien postęp: ukończono niejedną publikację, rozpoczętą przed laty, np. druk tekstów pomorskich Lorentza, inne, jak *Acta Alexandri*, posunięto znacznie naprzód, szereg zaś nowych rozpoczęto, a niekiedy i ukończono w ciągu roku, jak IV tom *Prac i materiałów*, wydawanych przez Komisję antropologiczną, sporo zeszytów *Rozpraw Wydziałów*, wstrzymane przez dłuższy czas wydawnictwa Komisji literackiej. Zwraca uwagę znaczna stosunkowo ilość prac, które ogłoszono lub ma się ogłosić w języku obcym: Folkierskiego „*Entre le classicisme et le romantisme*“, Zielińskiego „*Tragodumenon libri tres*“, Bienkowskiego „*Celtarum imagines*“. Fakt ten, podkreślony już przez p. Wiceprezesa, stwierdza w każdym razie, że z jednej strony język polski — poza działami z natury swej uprzywilejowanymi, jak *lingwistyka* — nie tak łatwo będzie narzucić zagranicznemu światu uczonemu, że zaś z drugiej strony przeznaczone dla zagranicy streszczenia biuletynu nie starczą tam, gdzie chodzi nie tylko o treść pracy, lecz także o sposób przedstawienia, co nie pozwala pokładać zbyt wielkiej nadziei w omawianym znów żywo projekcie międzynarodowego języka naukowego.

Ilość publikacyj pozwalałaby tedy mówić o względnej poprawie, choć bibliografii wydawnictw Akademii daleko jeszcze do stanu przedwojennego; niestety, i tej względnej poprawy nie można odnosić do całokształtu pracy Akademii. Dział tak niesłychanie ważny, jak prace Komisji fizjograficznej, po której po przeszłorocznem złączeniu

z nią ogólnopolskiej Rady fizjograficznej spodziewano się bardzo wiele, wydawał się do ostatniego czasu skazany na zamarcie, bo nie było zupełnie funduszków na badania fizjograficzne, któreby można rozdzielić planowo między polskie Towarzystwa naukowe. Zasilek z Departamentu Nauki odsunął to niebezpieczeństwo; w Muzeum jednak fizjograficznem położenie nie poprawiło się ani trochę. Brak środków nawet na konserwację zbiorów, nie mówiąc już o wynagrodzeniu personalu; prawda, dotychczasowi pracownicy nie porzucili pracy i poświęcają Akademii bezinteresownie swój czas i trud, co zresztą w historii naszej Instytucji jest objawem, powtarzającym się stale, skoro przyjdzie trudna chwila, ale jasnym jest, że na takich podstawach rachunku przyszłości opierać nie można. Tu nie obejdziemy się bez pomocy Państwa; narazie najlepszą jej formą byłoby niewątpliwie projektowane w tegorocznym budżecie Ministerstwa W. R. i O. P. przejęcie części przynajmniej pracowników Muzeum na etat państwowy, które bezcennym zbiorom zapewniłoby ciągłość koniecznej opieki.

Stosunki Akademii z nauką zagraniczną poprawiają się z wolna, ale stale. Zakres wymiany wydawnictw rozszerza się w szybkim tempie, i to nie tylko na Zachód, lecz także na Wschód; podkreślić w szczególności należy zawiązanie stosunku wymiany z Wszechukraińską Akademią Nauk. Nasze Biuro wymiany pracuje coraz sprawniej, a odkąd i Biuro wymiany przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych, uzyskawszy podwyższenie dotacji, zaczęło wysiłkom naszym dawać energiczną pomoc, zmniejszając się z dnia na dzień obustronne zaległości; skoro tę przeszkodę usuniemy, będzie można wrócić — zapewne już

niedługo — do bezpośredniej wymiany wydawnictw bieżących tak, że Akademia będzie au courant publikacji zagranicznych instytucji naukowych i nawzajem. Nasze Stacje naukowe liczą w tym roku na wyższe uposażenie, które pozwoli dać im konieczne warunki rozwoju i przeprowadzić w razie potrzeby reorganizację; pocieszającym objawem jest zaznaczony już przez p. Wiceprezesa fakt, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych okazuje należyte zrozumienie doniosłości tych placówek i pozwala liczyć na swą pomoc, skoro Akademia przystąpi do rozszerzenia ich zakresu działania. Komisja współpracy umysłowej przy Lidze Narodów, w której interesów naszych broni znakomita nasza rodaczka, p. Curie-Skłodowska, łączy się z nami przez Komitet warszawski, w którym zasiadają także nasi delegaci, i coraz to częściej w konkretnych sprawach wzywa nas do współdziałania, starając się nadać realną treść swym niedość może ściśle określonym zadaniom. Stosunki nasze z Międzynarodowymi Związkami Akademij utrwalają się z roku na rok; szczegółowe daty w tym względzie podaje drukowane sprawozdanie. Poza niemi nawiązaliśmy przez prof. Siedleckiego stosunki z Międzynarodową Radą badań naukowych morza, której prace i dla naszego morza pierwszorzędne mają znaczenie; czuwamy starannie nad tem. by mieć zapewnione miejsce w naukowych Stacjach morskich w Neapolu i Roscoff. Ożywia się również, o czem wspomniał p. Wiceprezes, bezpośredni udział naszych członków w pracach naukowych zagranicy.

Można było niewątpliwie w roku ostatnim zrobić więcej, gdyby nie finanse, od których się wprowadzie

w Akademji nie zaczyna — dowodem bezinteresowna praca w Muzeum fizjograficznem i bezprzykładnie niskie honorarja autorskie, które dopiero w r. 1925 uchwalono podnieść do wysokości norm przedwojennych — na których jednak, skoro przyjdzie do druku, przecież się kończy. Szczupła przeszłoroczna dotacja z Skarbu Państwa nie pokryła ani połowy wydatków; że mimo to plon pracy rocznej jest trochę obfitszy, to tylko dzięki owemu wspianiałemu darowi części dóbr Żywieckich, za który p. Wiceprezes złożył przed chwilą Dostojnemu Ofiarodawcy publiczne podziękowanie. Akademja i inne jeszcze w roku ostatnim otrzymała dary, za które niniejszem składa dzięki: jak corocznie, niestety po raz ostatni, od świeżo zmarłego członka, ks. prałata Pruszkowskiego, od Tymczasowego Zarządu Samorządowego powiatu nowosądeckiego — ofiara szczególnie dla nas cenna, bo dowodzi, że szersze sfery społeczeństwa interesują się naszą pracą, a pozwala mieć nadzieję, że także inne powiaty pójdą za tym wzorem i udzielą nam poparcia, jak to uczyniły organa samorządu b. zaboru rosyjskiego na rzecz Kasy Mianowskiego — wreszcie w ostatnich czasach od Adw. Dra Jerzego Trammera, prezesa krakowskiej Izby Adwokackiej. Ale dobra żywieckie pozwalają liczyć w niedalekiej przyszłości na takie dochody, które dadzą Akademji tak cenną dla niej niezależność materjalną i rozpoczną w jej działalności nowy okres; już teraz nadzieja owych dochodów pozwoliła nam na apel Departamentu Nauki zrezygnować na r. 1925 z ogólnej dotacji i przyczynić się w ten sposób do wielkiego dzieła naprawy Skarbu. Co prawda, dochodów dotąd niema i nie będzie ich przed

upływem paru lat; okres sekwestru, zaniedbanie inwestycji, danina lasowa, wreszcie zeszłoroczny nieurodzaj — wszystko to razem sprawiło, że na zasiewy i inwestycje trzeba było, po raz pierwszy od czasu, kiedy Akademia istnieje, uciekać się do kredytu wekslowego. Mimo to jednak, zaraz po sfinalizowaniu darowizny uchwalono podwyższyć w dwójnasób preliminarz wydatków na r. 1924, a wydatki r. 1925 spróbowano dostosować do rzeczywistych potrzeb, licząc na to, że Zarząd potrafi wydobyc z majątku zakładowego dostateczny fundusz i że dochody lat przyszłych starczą na dokonanie zwrotu; wiedzieliśmy, że obciążamy w ten sposób przyszłość, ale rozumieliśmy, że w tych warunkach nie wolno głównego warsztatu polskiej pracy naukowej utrzymywać w stanie trwałego upośledzenia, tem bardziej zaś zamykać. Uzyskanie gotówki nie było rzeczą łatwą i dało Zarządowi dużo pracy; cieszymy się jednak, że w roku bieżącym niewiele uszczuplimy zasoby finansowe Państwa, bo budżet Min. W. R. i O. P. przewiduje dla Akademii tylko płacę części personalu i pokrycie wydatków zagranicznych. Z całym atoli naciskiem podnieść muszę, że na przyszłość nie możemy być tak wstrzeźliwi. Dochody nasze starczą na normalny tok pracy w dotychczasowym zakresie działania, zwłaszcza jeżeli waloryzacja naszych kapitałów będzie słusznie i sprawiedliwie przeprowadzoną. Przy większych jednak wydawnictwach, jak np. dalsze tomy pism śp. Smoluchowskiego lub praca o Celtach Bieńkowskiego, przy zamierzeniach szerszej zakrojonych, jak słownik łaciny średniowiecznej, atlas historyczny, lub planowe badanie fizjografii Polski, domagać się będziemy pomocy Państwa, a żądać jej będziemy

w bardzo wydatnej mierze, gdyby miało przyjść do skutku połączenie z Akademią Nauk Technicznych i Nauk Lekarskich. Sądzymy, że mamy do tego prawo i obowiązek; ufamy, że nie spotkamy się z odmową.

Fundacje pod zarządem Akademii pomnożyły się o jedną: śp. Feliks Sommer zapisał 10.000 rubli na nagrodę za pracę naukową w zakresie nauk lekarskich, a zrealizowanie zapisu — w granicach przepisów waloryzacyjnych — jest w toku. Powiększyła się nowym darem fundacja imienia Janiny Jasieńskiej. Co do fundacji im. Fedorowicza postępowanie spadkowe dobiegło końca; obecnie zbiera się fundusze na spłatę długów i zapisów, poczem dopiero fundacja będzie mogła wejść w życie. Testament śp. Tyszkowskiego, zaczepiony przez krewnych, uznany został wyrokiem sądu 1 instancji za ważny; nie jest to jeszcze koniec sprawy spadkowej, ale jest przecież zapowiedź pomyślnego końca, tem więcej, że zgłoszony w ostatnich czasach późniejszy rzekomy testament okazał się falsyfikatem. Końca owego czeka Akademia z upragnieniem; przetnie on ten splot rozbudzonych apetytów i zawiedzionych interesów, z którego idą od szeregu lat — zbyt chętnie niestety przez pewne organa prasy powtarzane — napaści na Akademię i na ludzi tak wyjątkowo bezinteresownych i tak dla Akademii zasłużonych, jak obecny administrator masy spadkowej śp. Tyszkowskiego, Ludwik Przysiecki. Już przebieg rozprawy w 1 instancji oczyścił znacznie atmosferę — oby jak najrychlej wyrok prawomocny dokonał dzieła!

Od czasu, kiedy Akademia stała się właścicielką szeregu majątków ziemskich, sprawa reformy rolnej

nabrała dla niej bezpośredniej doniosłości. Trudno wątpić, że przymusowe przeprowadzenie parcelacji posiadłości Akademji byłoby sprzeczne często z specjalnem przeznaczeniem majątku, zawsze z interesem nauki, którą pozabawiliby jedynego dochodu naprawdę fundowanego, nie przyczyniłoby się zaś niemal zupełnie do osiągnięcia tych celów, jakie przyświecają projektom reformy. To też wczorajsze Walne Zgromadzenie jednomyślnie powzięło uchwałę, że dążyć należy do zabezpieczenia Polskiej Akademji Umiejętności przed wywłaszczeniem, które odsunęłoby dla niej znów w daleką przyszłość nadzieję samodzielności materialnej, a skazało ją na czerpanie tylko z budżetu Państwa. Imieniem Akademji proszę wszystkich, którym rozwój nauki polskiej leży na sercu, aby poparli usilnie dalsze nasze kroki w tej sprawie.

Na Walnem administracyjnem posiedzeniu, które się odbyło dnia 12 czerwca 1925, dokonane zostały następujące wybory.

Na Wydziale filologicznym wybrany został *członkiem korespondentem*:

Jan Gwałbert Pawlikowski, historyk literatury we Lwowie.

Na Wydziale historyczno-filozoficznym wybrani *członkami korespondentami*:

Adam Chmiel, dyrektor Archiwum dawnych aktów miejskich w Krakowie.

Jan Dąbrowski, pofesor historii średniowiecznej na Uniwersytecie w Krakowie.

Roman Rybarski, profesor skarbowości na Uniwersytecie w Warszawie.

Na Wydziale matematyczno-przyrodniczym wybrany został *członkiem czynnym krajowym*:

Władysław Szafer, profesor botaniki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Na tymże Wydziale *członkiem korespondentem* wybrany został:

Jan Czekanowski, profesor antropologii i etnologji na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie.

Nadto na wczorajszym posiedzeniu wybrano jeszcze członków czynnych zagranicznych, a mianowicie na Wydziale filologicznym — 8, na Wydziale historyczno-filozoficznym — 6 i na Wydziale matematyczno-przyrodniczym — 6. Nazwiska ich podane będą do publicznej wiadomości po zatwierdzeniu tych wyborów przez Rząd Polski.

Wybrani na zeszlórocznym posiedzeniu zagraniczni uczeni, a mianowicie:

Lubomir Miletič, profesor filologii słowiańskiej na Uniwersytecie w Sofji, wybrany *członkiem czynnym zagranicznym Wydziału filologicznego*, oraz

Franciszek Gény, profesor prawa cywilnego na Uniwersytecie w Nancy, wybrany *korespondentem Wydziału historyczno-filozoficznego*, uzyskali zatwierdzenie Rządu Polskiego.

Na tem zamknięto posiedzenie, a prelegent na ten rok zaproszony, prof. Bronisław Dembiński, członek czynny Wydziału historyczno-filozoficznego, odczytał rzecz swoją p. t. *Ostatni Wielki Mistrz Zakonu niemieckiego i pierwszy Książę Pruski*.

Ostatni Wielki Mistrz Zakonu niemieckiego i pierwszy Książę Pruski

przez
prof. Br. Dembińskiego.

Rzecz czytana na publicznem posiedzeniu Pol. Akad. Umiej. w dniu
13 czerwca 1925.

Przed czterema wiekami, w poniedziałek Wielkiego Tygodnia, dnia 10 kwietnia 1525 r. wzniesiono na Rynku krakowskim wielkie rusztowanie, pokryte złotogłowiem zwłaszcza na miejscu wyższem tak zw. Majestacie, gdzie miał zasiąść król z młodziutkim synem. Przygotowywała się wielka uroczystość, miał dokonać się doniosły akt polityczny. Zbiegły się tłumy ludu w odświętnych szatach, aby być świadkiem wspaniałego pochodu. Król z licznym i świetnym orszakiem senatorów i panów, najwyższych dostojników duchownych i świeckich, postępował ku ratuszowi, a za nim królowa z synem i królewniemi również w otoczeniu znakomych niewiast. Król, „Pomazaniec Boży“, ubrany jak do koronacji, zasiadł na tronie, przed którym w towarzystwie brata margrabiego Jerzego i księcia lignickiego stanął ostatni wielki mistrz zakonu niemieckiego a pierwszy książę pruski, Albrecht Hohenzollern Anspach, przemówił ozdo-

bnie po niemiecku, jakoż w „języku ojezystym był bardzo wymowny“, zapewniając o swej pokorze, wierności i poddaniu. Następnie przystąpił do tronu i u stóp królewskich klęcząc przyjął chorągiew z orłem czarnym na białem polu z ukoronowaną literą S na piersiach i na księgi Ewangelji złożył przysięgę królowi jako przyrodzonemu dziedzicznemu panu, jego następcom królom i Koronie polskiej, złożył przysięgę jako lennik, poczem król Zygmunt I, dobywszy miecza, pasował go według ceremonjału feudalnego na rycerza i założył mu na szyję złoty łańcuch.

Widowisko było niezwykle. Wielka sprawa, która przez lata i przez całe wieki była przyczyną krwawych wojen i politycznych walk, która zaprzętała największe potencje świata, papieństwo i cesarstwo, całą dyplomację europejską, od Moskwy do Rzymu, wzięła obrót zgoła niespodziany. Wprawdzie w ostatniej chwili przez cały wielki post toczyły się w Krakowie — po Sejmie piotrkowskim — w Senacie długie obrady, prowadziły się układy między pełnomocnikami wielkiego mistrza Albrechta, rodzonym jego bratem Jerzym i księciem lignickim a królem i jego zaufanymi doradcami, a jednak najbardziej wtajemniczeni bezpośredni świadkowie i aktorowie historycznej sceny, która rozegrała się na Rynku krakowskim, wyznali, że nagle dokonana się zmiana. Sam król mówił o *tanta tanquam subita transmutatione*, Tomicki, podkanclerzy, pisał również o wielkich zmianach a zwłaszcza jednej, że margrabia Albrecht, ks. pruski, po tylu wojnach i rzeziach, po tylu nieprzyjaźniach i wrogich działaniach pochylił głowę przed królem polskim i złożył hołd, przyjmując ziemię, o które przez lata i prawie

przez wieki toczyła się walka, jako lenno, tak że nie będzie się już mianował mistrzem, ale księciem pruskim. Same Stany pruskie i poddani księcia pruskiego, powołani nagle na Śląsk, gdzie Albrecht przebywał, byli w pierwszej chwili zaskoczeni i zaniepokojeni niespodzianą zmianą, o której „nigdy nie myśleli“. Polska przygotowywała się do wojny. Uniwersał piotrkowski z dnia 17 lutego 1525 wyróżnia się wyjątkowością postanowień i ofiarnością niezwykłą pod grozą podwójnego niebezpieczeństwa, od ściany wschodniej i zachodniej — pruskiej. Sejm postanowił nie zawierać pokoju z Zakonem i z wielkim mistrzem, lecz wypędzić go z posiadłości.

Nikt nie przewidywał nowego obrotu rzeczy. Projekt zmiany wywołał w Senacie w pierwszej chwili powszechne zdumienie. Hołd pruski, taki, jaki dokończył się 10 kwietnia 1525 r., nie wyszedł z myśli polskiej, jako oddawna przygotowywany akt polityczny, jako dojrzały owoc usiłowań dyplomacji polskiej, jak akt Unji Polski z Litwą w Lublinie. Myśl ta zrodziła się w głowie samego w. mistrza. W głowach polskich snuły się różne myśli w ciągu ostatnich uciążliwych długoletnich powikłań i krwawych przepraw. Prymas Jan Łaski chciał niedawno Zakon zwrócić ku pierwotnej misji obrony chrześcijaństwa i przenieść go na Podole, jednak krzyżowi rycerze nie byli do tego ani zdolni ani skłonni, bo oddawna sprzeniewierzyli się swemu powołaniu pierwotnemu, religijnemu, oddani politycznym celom. Rycerze niemieckiego Zakonu prowadzili już od XIV w. politykę państwową, świecką, nie apostolską, misyjną, ale ekspansywną i zaborczą, podbijali ziemie a nie dusze,

uważając Zakon za potencję, równą innym w Europie. Życie Zakonu nie było zakonnem, kipiało w lepszych czasach żądzą czynu, potęgi i blasku, a potem zamierało w używaniu, pompie i gnuśności, ale utrzymywała się do końca pomimo wewnętrznego rozkładu, pomimo klęsk i znacznych strat terytorjalnych, wywołanych uciskiem i odwołaniem się do opieki króla polskiego, utrzymywała się ambicja, aby wbrew traktatom i uroczystym zobowiązaniom „wieczystego pokoju“ wyłamać się z pod zależności od Polski. Już kilkanaście lat po pokoju w Toruniu z roku 1466 w. mistrz Zakonu oświadczył, że woli raczej skapać się we własnej krwi, niż poniżyć się do haniebnego aktu przysięgi. Linja polityczna Zakonu szła konsekwentnie w tym kierunku, załamywała się pod przymusem, gdy zabrakło tchu do walki, ale skoro sił przybyło, budził się dawny duch, oporny, nieprzejednany i wrogi.

Spadkobiercą tej wiekowej polityki, tradycyjnie przekazywanej, był ostatni w. mistrz, ostatni w tej galerji różnorodnej a jednolitej, bo jednej duchem. Książę Albrecht Hohenzollern Anspach był bezpośrednim następcą ks. Fryderyka saskiego, który wolał opuścić Prusy, pójść na dobrowolne wygnanie po niepowodzeniach i zawodach, wrócić do rodzinnej Misnji niż złożyć przysięgę. Ks. Fryderyk, raczej książę niemiecki niż mistrz Zakonu, odwoływał się w ostatniej jeszcze chwili do życzliwości i miłości cesarza, do św. imperjum niemieckiego narodu i niemieckich książąt. Rycerstwo niemieckie nie było też głuche na rozpaczliwe nawoływania, poczuwając się do obowiązku, aby budowę Zakonu, wzniesioną ze współudziałem ich ojców, mieczem pod-

trzymać. Nie doczekał się już sam zapowiedzianej orężnej pomocy, ale umierając wskazał na księcia Albrechta, jako na swego następcę i wykonawcę swych pragnień, niejako testamentem przekazanych. Książę Albrecht nie był w Zakonie, miał dopiero do Zakonu wstąpić, tak samo jak to uczynił książę Fryderyk. Komturzy, „radą znamienici“, przemawiali przeciw wyborowi książąt krwi z obawy, aby ci, uwiedzeni dynastyczną ambicją i płonną nadzieją obcej pomocy, nie narażali Zakonu na zatargi z królami polskimi, a dworskimi zwyczajami na nadmierne wydatki. Ale „zdrowa rada“ upadła, zwyciężyła „ręka obcych“ (Decjus). Ręka obca stanowiła już o najwyższej godności w Zakonie, ręka obca wprowadziła księcia Albrechta, trzeciego z rzędu z ośmiu synów margrabiego Fryderyka, ożenionego z Zofją Jagiellonką jak Jadwiga, jej siostra poślubiła księcia Joachima Brandenburskiego. Niezawodnie wzgląd na związki krwi wpłynął na wybór księcia Albrechta, siostrzeńca królewskiego, jednak szlachetna jagiellońska krew rozplynęła się w duszy młodego niemieckiego księcia, nowego W. mistrza. Węzły pokrewieństwa nie krępowały nigdy Albrechta.

Albrecht, wychowany dość starannie, przeznaczony zgóry albo na bogate beneficium duchowne albo na stanowisko na dworze, godne książęcej krwi, protegowany i przeznaczony przez książąt niemieckich z udziałem samego cesarza Maksymiljana na godność w. mistrza, wdział po długich układach dnia 13 lutego 1511 roku w Niemczech suknię duchowną i płaszcz rycerza krzyżowego, ale nie spieszył się wcale do Prus, usprawiedliwiając się przed Stanami pruskimi, że te same powody,

które zmarłego w. mistrza Fryderyka zniewoliły opuścić Prusy, nie pozwalają jemu do Prus przybyć. Młody książę czuł się wykonawcą woli swego poprzednika, wroga Polski, układającego się z jej wrogami. Pozostał długo w Niemczech, a urzędowanie swe jako w. mistrz, zobowiązany do złożenia przysięgi królowi, rozpoczął od akcji jawnej i tajnej przeciw Polsce. Albrecht zwrócił się 17 marca 1511 r. do cesarza Maksymiljana, do duchownych i świeckich elektorów, do książąt niemieckich z gorącym wezwaniem o poparcie Zakonu, który każdemu niemieckiej mowy — *einem jedem des teutschen Gezungen* — na sercu powinien leżeć, bo nie o sam Zakon chodzi, ale o całe chrześcijaństwo, o cesarza „naszego miłościwego pana“, o wszystkich książąt niemieckich, o całe rycerstwo niemieckie, które obficie przelewało krew dla Zakonu i pogaństwu wydało ziemię, tak, że stał się szpitalem niemieckiego rycerstwa. Byłoby wielką pogardą i szkodą, gdyby to, co ojcowie wzniesli, potomkowie nie mieli i nie chcieli utrzymać. Zamiast udać się na spotkanie z królem Polskim w Wrocławiu, Albrecht spieszy z Anspach na Sejm Rzeszy, do Norynbergji i Trewiru, aby osobiście przedstawić sprawę Zakonu i uzyskać poparcie.

Równocześnie zabiegał margrabia Fryderyk, ojciec dbały o uposażenie swych synów, u Zygmunta I o przyjazne przyjęcie Albrechta zapewniając, że nowy wielki mistrz niewątpliwie okaże się przyjaźnie i po sąsiedzku usposobionym. — *troestlich, freundlich und nachbarlich*. — Margrabia o wierności nie wspomniał. Sam mistrz zwrócił się przez posłów o uznanie swej godności.

Odpowiedzi króla były silne i stanowcze. Zygmunt I zapowiada, że nie zważając na związki krwi, orężem wymusi złożenie przysięgi, a zamiast być łaskawym będzie srogim, w razie gdyby Albrecht dał się uwieść poduszczeniom i uchylał się dylacjami i różnemi zwłokami od spełnienia obowiązku zgodnie z wieczystym pokojem, jak to uczynił zmarły w. mistrz, ksiązę saski, zmuszony z wielką udręką żyć i umrzeć poza Zakonem. Lepiej byłoby w takim razie nie przyjmować wcale urzędu, bo zamiast szczęścia dozna nieszczęścia. Król przestrzegał i groził. A właśnie Albrecht postanowił iść „śladem swego poprzednika“ i świadomie szedł na zwłokę wbrew przestrogom i groźbom.

On właśnie działał odrazu jak wróg, szukał pomocy w Niemczech, przygotowując wprost zbrojną akcję. A dopiero kiedy się przekonał, że nie może liczyć na czynną pomoc, o czem dostatecznie świadczył Sejm Rzeszy, udawał się po długim wahanii w drogę do Prus, dopiero późną jesienią 1512. Wyruszył z Anspach, w Berlinie odbyło się przyjęcie z wielką pompą, tu przyłączył się do licznego orszaku w. mistrza znaczny oddział marchijskich junkrów. Albrechtowi towarzyszył najstarszy brat Kazimierz. Dwaj bracia rozstali się w Poznaniu. Albrecht dażył przez Toruń do Królewca, gdzie stanął 22 listopada 1512, a Kazimierz udawał się do Piotrkowa, gdzie odbywał się Sejm polski.

Na Sejmie ujawniły się wyraźnie zamiary w. mistrza. Intencją jego było, aby do Piotrkowa jako pełnomocnik cesarski przybył również jego gorący poplecznik, ksiązę Jerzy saski, i sam przygotował dla niego instrukcję.

Sprawa wewnętrzna między Polską a Zakonem miała tym sposobem ulec interwencji cesarza, co sprzeciwiało się „wieczystemu pokojowi“ z roku 1466, przewidującemu tylko opiekę papieża. Wogóle traktat został zasadniczo zaczepony w głównej swej treści.

Margrabia Kazimierz domagał się w imieniu brata zwrotu ziemi, przyznanej Polsce w roku 1466, wywalczonej krwawymi ofiarami, zwrotu za pieniądze odszkodowanie zresztą fikcyjne, bo Zakon był w biedzie. Odrazu zdeklarowała się polityka Albrechta jako przeciwna i przecząca „wiecznemu pokojowi“.

Reces piotrkowski unicestwił uroszczenia w. mistrza, odsyłając ostateczne *potwierdzenie zrzeczenia* się ziemi do wspólnego zjazdu króla z w. mistrzem. Reces piotrkowski z dnia 4 grudnia 1512 był trzeźwym i stanowczym postawieniem sprawy, zamąconej chwilowo przez zeszloroczny reces toruński, fantastyczny i mglisty, przewidujący powierzenie godności w. mistrza samemu królowi polskiemu za dyspensą, a Albrechtowi arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, którego Łaski, pomysły i gubiący się w pomysłach, dobrowolnie chciał się zrzec. Widniała tu myśl, jednak w obłokach, myśl unji personalnej między Zakonem a Polską. Brak wytycznej świadomej linii politycznej odbijał się nieraz na ludziach tej epoki, skłonnych do snucia różnych projektów, odbiegających od rzeczywistości.

Sejm w Piotrkowie, wykluczający rewizję traktatu, zwrócił sprawę na realne tory. Albrecht miał 12 kwietnia 1513 przybyć do Poznania. Król go oczekiwał, jednak napróżno pomimo wszelkich upomnień. Albrecht uchylił się, zwlekał, nie myślał ulec, przeciwnie nie zwa-

żając na wyczerpanie kraju i skargi poddanych, pragnących pokoju, na rady samych komturów, myślał o wojnie z Polską. Porywał się do czynu, utwierdzony w swym uporze przez Maksymiljana, który zakazał wprost składania przysięgi, zachęcony zwłaszcza przez Moskwę, która właśnie na Polskę uderzyła. Czekał tylko na dogodną sposobność i dogodną chwilę, a tymczasem podjął i przez lata prowadził dyplomatyczną akcję na Wschodzie i Zachodzie. Sprawy wzięły jednak na razie obrót dla niego niepomyślny. Klęska Moskwy pod Orszą udaremniła śmiałe zamierzenia. Albrecht winał wprawdzie zwycięstwa królowi polskiemu, ale utrzymywał nadal tajne stosunki z carem, a na dowód przyjaźni odsyłał jeńców rosyjskich, którzy uciekający z niewoli polskiej znaleźli schronienie w ziemi zakonnej, a polecając się łasce i życzliwości cara, podpisuje się jako „wierny książę“ — *getreuer Fürst*. Ciosem dotkliwym był również zwrot polityki cesarskiej, dokonanej w roku 1515. Maksymiljan nie chciał już ani pomocą ani radą wspierać wielkiego mistrza, sam przejęty wielkimi dynastycznymi planami.

Chociaż zawiedziony i opuszczony Albrecht nie myślał ulec, trwał w oporze, wolał raczej z „honorem zginąć niż złożyć zniechęconą przysięgę i poniżyć się, on, niemiecki książę Rzeszy, do rangi polskiego wasala“. Ale nie myślał ginąć, myślał o wojnie, chociaż Zakon był pogrążony w niemocy, a kraj w nędzy, pomimo rozgoryczenia ludności przeciw Zakonowi i w. mistrzowi. W chwili zniechęcenia, w roku 1517, Albrecht wpadł na myśl, aby wydobyć się z dręczącego położenia, a uzyskawszy odszkodowanie od króla polskiego,

ustąpić z Prus i przenieść Zakon do Fryzji, którą chciał nabyć od Karola, dziedzica rozległych dzierżaw. Zwierzył się z swym zamiarem Joachimowi brandenburskiemu. Ten wprost nie odradzał, sądził jednak, że trzeba odczekać stosowniejszej chwili, bo Fryzja jest w niepokoju.

Zniechęcenie było przemijające. Albrecht nie upadł na duchu. Ze zdumiewającą sprężystością i śmiałością, z namiętnością gracza, który nie boi się hazardu, podjął wielką grę. Na przestrogi brata Kazimierza przed wojną odpowiedział, że wprawdzie nikt końca wojny nie może przewidzieć ani powiedzieć, czy przyniesie szczęście czy nieszczęście, jednak trzeba to powierzyć Bogu sprawiedliwemu i swemu losowi. W. mistrz był gotów wystawić swe szczęście na ciężką próbę; niezachwiany w swem postanowieniu, nie zważał też na przestrogi wiernego przyjaciela zakonu księcia Jerzego saskiego, który wyraził obawę, że Zakon nie sprosta potędze polskiej. W. mistrz rzucał na szalę swoje i Zakonu losy, licząc na pomoc moskiewską i niemiecką. Do książąt niemieckich osobiście chciał się odwołać i prosił króla, chcąc zmylić trop, o glejt pod pozorem, że domowe sprawy brandenburskie zmuszają go do Berlina podążyć, ale nie czekając już wcale na odpowiedź króla, który łaskawie i dobrotliwie prośbie uczynił zadość, a nawet w. mistrza do Krakowa na zapusty, na swe wesele z Boną zaprosił, ruszył w drogę jesienią 1517 roku. Chciał zatrzymać się w Malborgu demonstracyjnie, jakby we własnym grodzie, na co jednak starosta Kościelecki nie pozwolił, nie odmawiając poza tem na własną rękę przejazdu przez ziemię polską.

W Berlinie rozpoczęły się narady i układy. Albrecht roztoczył ponury obraz swego położenia, rzucając podejrzenia i oskarżenia na króla polskiego, że chce Zakon całkowicie z ziemi wyprzeć, że dokonywują się morderstwa sług i doradców w. mistrza, a nawet są dowody w rękę, że na życie samego mistrza przygotowuje się zamach skrytobójczy. Polska czyha na zgubę Zakonu, to też gwałt trzeba gwałtem odeprzeć. Elektor brandenburski sądził, że Zakonu siły są za słabe i wstrzymał się od stanowczych rad, ale Albrecht umiał wymusić pomoc, upominając się o Nową Marchję, należąca zdaniem jego do Zakonu. Wywiązała się różnica zdań między Hohenzollernami, przyczem Elektor, jak się zdaje, wysuwał prawa Brandenburgów do ziem zakonnych. Ostatecznie obiecał pomoc za zwrot dokumentów, mogących potwierdzać prawa Zakonu do Nowej Marchji. Spór powstał też między w. mistrzem a mistrzem niemieckim, który zasłaniając się brakiem instrukcji swej kapituły, przestrzegał również przed przewagą polską i do świadczeń się nie obowiązywał. W. mistrz żądał posłuszeństwa w imię reguły zakonnej, tak samo jak papież biskupom rozkazuje, a biskup bez porozumienia się z kapitułą musi słuchać. Albrecht wymuszał pomoc, narzucał się, uderzał w różne tony, chciał łyzy wyciskać nad swym losem i zgubą Zakonu i umiał też grozić. Z Berlina spieszył do Saksonji, aby uzyskać pomoc Wettinów, jednak bezskutecznie.

Wróciwszy do Berlina, wysyłał swych zaufanych posłów na wszystkie strony do książąt niemieckich i do jednego z rycerzy niemieckich, którego imię stanie się niebawem głośne — Franz von Sickingen. — Cały świat

niemiecki nawoływał do walki z Polską o *Nova Germania* nad Wisłą. Do cesarza miał udać się doświadczony powiernik w. mistrza, aby w razie rozbicia się układów z Polską, zawsze jeszcze przewidywanych i uważanych w Berlinie za konieczne, wyjednać pomoc 2,000 knechtów rocznie. W. mistrz przygotowywał się widocznie do uporczywej i długiej wojny, osiągnął nie wszystko, czego pragnął, więcej obietnic niż istotnych świadczeń, nie powiedział też po powrocie do Królewca całej prawdy, a cyfry wojsk przyrzeczonych podawał fałszywie, sam siebie liczył in plus, łudząc własnych poddanych. Chciał wojny, a na wszelkie głosy przestrogi i rozwagi był głuchy.

Ostatniej próby zażegnania burzy podjął się margrabia Kazimierz. Zygmunt I przyjął go w Krakowie w obecności księcia Fryderyka lignickiego, Arcybiskupa Łaskiego, księcia Jerzego saskiego, przedstawiciela cesarza i Tomickiego, napiętnował jako fałsz szerzoną wiadomość, że król polski pozyskał papieża za roczną pensję dla zniszczenia i wytępienia Zakonu, a wytknąwszy różne gwałty, dokonane przez sługi w. mistrza w Polsce i na Litwie, głównie uskarżał się na to, że w. mistrz związał się z carem.

Pod wrażeniem pojednawczego usposobienia króla margrabia Kazimierz zwrócił się do brata z radą, aby osobiście przybył do Krakowa w związku z godami królewskimi i podjął układy, przestrzegał przed gwałtownym działaniem: niech W. Miłość dobrze rozważy, czy chce tej łaźni, bo świat jest światem, a nadzieja pomocy może zawieść. Albrecht odpowiedział szorstko, szydąc i drwiąco. W. mistrz nie pójdzie do Krakowa,

bo nieproszeni goście należą za drzwi — wszak był proszony — zresztą wie, że oblubienica królewska ma przybyć dopiero później, w Krakowie mógłby się znaleźć jak Piłat w *credo*, król mówi jedno słowo dobre, a dzie sięć złych, niema w nim dobroci. Albrecht odrzuca przestrogi, aby nie liczył zbyt na Moskwę, bo właśnie Moskwa oddała Zakonowi usługi i na rozejm sześćioletni z Polską zważać nie będzie, odrzucał rady najstarszego brata i wzywał go, aby raczej sam uregulował swoje rachunki i posłał weksel do Lubeki na sumę 6400 fl. na dowód, że chce bratu swemu pomóc, bo byłoby hańbą i szkoda, gdyby w. mistrz nie doznał poparcia ze strony własnych braci i swej ziemi dziedzicznej.

W. mistrz wzbraniający się dumnie stanąć w Krakowie, odwoływał się do Sejmu Rzeszy w Augsburgu w roku 1518 i tu wytaczał swą sprawę. Uderzał w samą podstawę prawnopolitycznego porządku, stworzonego traktatem z roku 1466 i kazał oświadczyć, że byłoby niżej godności Zakonu wdawać się w długie dysputy, gdyby Polacy chcieli dawne przytaczać przyczyny odpadnięcia pruskiej ziemi od Zakonu. Wszak cesarz Fryderyk III nieposłusznych poddanych Zakonu wyjął z pod prawa. Wynikało stąd, że w. mistrz poddanych króla polskiego uważał również za rewolucjonistów. Tu występuje jaskrawo główny motyw polityki w. mistrza. — Gotów był zresztą zgodzić się tylko na takie układy z Polakami, na które przybędzie nie tylko cesarz, ale i książęta Rzeszy, w. mistrz nie wierzy Polakom — *den Polacken*. Równocześnie oświadczył posłowi papieża, który nawoływał do pojednania chrześcijańskich książąt wobec grozy nawały wschodniej, że gotów jest

wraz z Zakonem przelać swą krew przeciw Turkom, jeżeli wprzód zostaną zwrócone nieprawnie zabrane ziemie i grody. Polska ma jeszcze niektóre główne miasta i ziemie, które do Zakonu należą, a nawet dom główny Malborg. Polska żąda jeszcze grożąc zaprzysiężenia wymuszonego traktatu pokoju, którego ani cesarz, ani Rzesza niemiecka, ani Stolica apostolska nie uznają.

Takie warunki unicestwiły zgóry wszelkie porozumienie. W. mistrz chciał użyć i nadużyć obrony chrześcijaństwa do własnych celów, do powetowania dawnych klęsk Zakonu, do rewizji i wprost do zburzenia „wieczystego pokoju“, z Polską legalnie i formalnie zawartego.

Wiedział, że tą drogą do porozumienia nie dojdzie i dojsć nie może, ale do porozumienia i zgody na podstawie nienaruszalności traktatów nigdy nie dążył. Ufał w siłę, w pomoc obcą, niemiecką, ufał zwłaszcza w pomoc Moskwy, z którą już dawno w bliskich pozostawał związkach. Spotykały się pokrewne duchy, wrogie Polsce.

Książę Hohenzollern Anspach zbliżał się do carów rosyjskich w poczuciu wspólnych interesów. Pełen pychy wobec króla polskiego był pokorny i wprost służalczy (*fussfällige Verehrung*) wobec Moskwy, bo jej potrzebował, potrzebował więcej niż Moskwa Zakonu, zbliżał się z prośbą o pomoc wojskową, o subwencję, o sztaby szlachejnych kruszców, lub też o wywieranie nacisku na monarchów w Europie przeciw Polsce. Na początku roku 1517 zjawił się na Kremlu Dietrich von Schönberg, szczególnie darzony zaufaniem w. mistrza, aby przedstawić tajne warunki układu z Moskwą. Car

miał zobowiązać się nie zawierać pokoju z Polską, póki Moskwa i Zakon nie uzyskają zwrotu ziem, zabranych przez Polskę. W. mistrz pragnął tym sposobem swoją sprawę ściśle związać z Moskwą, aby uzasadnić prośbę o przysłanie w razie wojny z Polską 30—40.000 jazdy własnym sumptem, ale nie chodziło tylko o unicestwienie wieczystego pokoju, o zwrot ziemi utraconych w r. 1466, chodziło o zniszczenie Polski.

Nie mogąc wierzyć Polakom, u których jest tylko „falsz i zdrada“, w. mistrz postanowił potęgę króla polskiego złamać i wytępić, przedstawił już jasno określony plan strategiczny i polityczny. Skoro uzyska ziemie prawnie (de jure) mu się należące, uderzy wszystkimi siłami na samą Polskę, uderzy w samo serce Polski — Kraków, a wroga swego będzie wszędzie ścigał. Po triumfie równy nastąpi podział zdobyczy, co zapowiadało rozbiór Polski. Wyobraźnia unosiła młodego księcia, rozpirała go żądza potęgi. Był podobny do śmiałych kondotierów, którzy zdobywali trony, a podobny również do pyszałkowatych wschodnich władców. Mąż zaufania Albrechta naśladował w Moskwie prawie wschodnie formy, napuszystą i nadętą mowę, nagiął się do typu i umysowości ludzi na Kremlu. Schönberg nie skorzystał, jak sądzić można, z jednego artykułu tajnej instrukcji, artykułu o ziemiach litewskich. Car miał dać zręcznie do zrozumienia Litwie, że z królem polskim nie chce mieć pokoju, jeźeliby jednak Litwa innego pragnęła panowania — tu właśnie Zakon został wymieniony — to zażywać będzie pokoju. W. mistrz po raz pierwszy porusza Litwę i na nią zwrócone ma oczy. Otwierał również nieco później przed Moskwą dalekie perspektywy, nęcił

mirażami wielkich zdobyczy, aby uzyskać pieniądze i pomoc. Mistrz Zakonu, który powstał podczas wypraw krzyżowych, obiecywał Moskwie Konstantynopol w razie udziału w wyprawie chrześcijańskiej z Turcją, obiecywał Konstantynopol jako lenno Rzymu. Wszystkie te realne i nierealne projekty zmierzały do jednego celu, do bliskiego, coraz bliższego celu, do wojny.

W. mistrz uderza pierwszy niespodzianie na Brunsberg. Liczył na to, że niebawem nad Wisłą złączy się z wojskiem moskiewskim, a potem zamierzał rzucić się na Toruń, gdzie król polski przebywał, i gnać go aż do Krakowa i tam ostateczną zadać mu klęskę. Uniesiony i zaślepiiony nadmierną ambicją i pychą, przecenił obiecywaną pomoc Zachodu i Wschodu; Polska odparła zamach, długo przygotowywany. Sejm toruński, uchwalając znaczne podatki, świadczył o świadomości grożącego niebezpieczeństwa i o poczuciu narodowym. Albrecht, uważając siebie przedewszystkiem za księcia niemieckiego, odwoływał się do niemieckich uczuć. W każdym jego głosie były silne akcenty rasowej namiętności. Objawy podobnych uczuć nie występują w Polsce, nie było tu żywiołowego momentu narodowego. Król Zygmunt I nie uderzał nigdy w te struny, tem też może się tłumaczy jego wyrozumiałość i cierpliwość wobec zuchwałej postawy siostrzeńca. W tej jednak chwili krzepła energia, pobudzona wyzwaniem do walki.

Albrecht chciał pod Krakowem walnie odnieść zwycięstwo, a tymczasem wojska polskie podsunęły się pod Królewiec. Zdawać się mogło, że bliski jest już triumf Polski i bliski koniec Zakonu, porwanego przez swego mistrza, ostatniego swego w. mistrza, porwanego w wir

polityki, dla samego Zakonu szkodliwy i zabójczy. Dyplomacja europejska, interwencja papieża i cesarza, prośby i nalegania książąt w imię pokoju, osłabiły sukces oręża, nadto walka zacieka wyczerpywała też siły polskie. Nie przyszło do ostatecznego rozstrzygnięcia, chociaż wymijająca i obłudna taktyka Albrechta podczas wojny i wogóle jego harda postawa mogła usprawiedliwić nieprzejednane stanowisko króla.

Zygmunt I zgodził się na rozejm zawarty dnia 5 kwietnia 1521, zgodził się na sąd, który miał rozpatrzyć sprawę przysięgi. Przyjęcie takiego sądu było już podważeniem „wieczystego pokoju“, osłabieniem stanowiska króla, który przysięgę uważał za bezsporną, jak to z wielką siłą i godnością oświadczył zaraz w pierwszym piśmie do obejmującego urząd w. mistrza. Zasłużoną była klęska Albrechta, ale pobity na polu walki, zachował przekonanie, że sprawy nie przegrał, że „wieczysty pokój“ ulegnie rewizji w całej swej osnowie, i co do przysięgi, a nawet co do ziemi, Polsce przyznanej. Jasna i stanowcza linja polityki Polski zaczęła się załamywać.

Wierny sam sobie, Albrecht nie przerwał pasma intrygi politycznej i tajnych knowań, oczerniał Polskę w Europie, że zaczęła wojnę „niechrześcijańską“, że napadła niespodzianie Zakon, skarżył się w Rzymie, że Polska zmusza Zakon do odwrócenia się od Stolicy apostołskiej, kiedy interesa Rzymu i Zakonu są identyczne. Cesarzowi przedstawiał, że Polska chce rozerwać węzły, łączące Zakon z Rzeszą niemiecką, do której należy, równocześnie tłumacząc w Moskwie, że do rozejmu został zmuszony przez papieża i cesarza, a także uproszony przez własnych poddanych, usprawiedliwiał się, nie ukry-

wając, że niedostateczna subwencja przyczyniła się do niepomyślnego wyniku wojny. Albrecht nie daje jednak za wygraną. Do Moskwy miał niebawem wyruszyć w tajnej misji poseł jego z oświadczeniem, że w. mistrz na wszelki sposób zamierza znów podjąć wojnę i już zabiega o uzyskanie pomocy różnych królów, zwłaszcza króla francuskiego, spokrewnionego i zaprzyjaźnionego z elektorem brandenburskim; być też może, że król ten zechce z carem zawrzeć przymierze, obejmujące również Zakon. Aby Polacy nie mogli podczas rozejmu nabrać sił, miał car niepokoić Polskę i nękać ją wojną w twardszy sposób niż kiedykolwiek. Po upływie rozejmu w. mistrz rozpocznie wojnę albo nawet już przedtem, jeżeli będzie mógł uderzyć. Na wszystkie dwory dążą posłowie Albrechta, przedewszystkiem aby przygotować pomyślny wynik rozejmu, moralnie izolować króla polskiego, a siebie przedstawić jako ofiarę napaści, gwałtu i ucisku Polski. „Chcą nas uczynić znienawidzonymi“, pisał Zygmunt I do jednego z książąt niemieckich, zaznaczając, że nigdy nie pragnął wojny z Zakonem i obecnie nie pragnie, przeciwnie, wszystkiemi sposobami i z największą cierpliwością jej unika.

Wielki mistrz rozciągnął sieć dyplomatycznej gry na całą Europę i sprawie Zakonu, więcej niż kiedykolwiek, nadawał europejskie znaczenie. A ponieważ trudno było z dalekiego Królewca śledzić i prowadzić tak zawiłą akcję, postanowił udać się za granicę. Wycisnąwszy ostatni grosz z swych poddanych na drogę, udał się przez ziemie polskie, przez Leszno i Gniezno na razie do Pragi. Arcybiskupowi Łaskiemu, który wyznał, że w Polsce z niechęcią patrzą na tę podróż, powiedział,

że cesarz go wzywa, gdy on sam właśnie się narzucał, przez nikogo niewzywany, przeciwnie, przestrzegany. Elektor Joachim brandenburski, wróciwszy z pamiętnego sejmku w Wormacji z r. 1521, tłumaczył, że cesarza trudno zastać, że nowy rząd „Reichsregiment“ jeszcze niegotowy. Odradzał również podróży wytrawny poseł Albrechta, Eltz, wierny sługa, który popadł w nędzę przez swą dyplomatyczną służbę, tak że wkońcu na osie jeździł, postradawszy mienie i rynsztunek rycerski. Eltz, przebywający stale w Niemczech, tłumaczył, że małe są nadzieje pomocy, nawet ze strony krewnych mistrza, a do cesarza trudno się dostać w Hiszpanji, a nawet list do Barcelony idzie 13 dni i kosztuje 55 dukatów. Jednak te rady nie odniosły skutku. Albrecht chciał osobiście spróbować szczęścia na szerokiej widowni, przedstawić publicznie położenie Zakonu na sejmie Rzeszy, poruszyć książąt niemieckich i cały naród niemiecki, ale szedł i poza Niemcy i swą akcją dyplomatyczną obejmował wszystkie prawie dwory, występując czasem jak mnich żebraczego Zakonu, proszący o jałmużnę, a czasem jako możny książę, równy z równymi, zawsze jednak chodziło o pieniądze.

Ów sławny Dietrich v. Schoenberg, który przed wojną bił pokłony przed carem, zjawił się w Anglji na dworze Henryka VIII, konferował z kardynałem Wolsey, stojącym właśnie u szczytu swej potęgi i wytoczył swe skargi na Polskę, dowodząc, że interesa Anglji z Zakonem są wspólne, wskazał na niebezpieczną dla handlu angielskiego Wenecję Północy, na Gdańsk, już nie zakonny, ale polski, przeto zniechęcony przez w. mistrza i na zagładę skazany. Anglja miała na swych

wodach konfiskować okręty gdańskie, a natomiast przyznać Królewcowi wolny handel na morzu. Z Londynu udaje się Schoenberg do Szkocji, co wywołało zdziwienie i nieufność. W Edynburgu wystąpił z jeremiadą skarg na Polskę, ale także z dziwnym pomysłem, zostosowanym do szkockiego sentymentu, z pomysłem akcji przeciw Anglii na rzecz Francji. Od Francji żądał wprost pomocy pieniężnej i wojskowej przeciw Polsce na zastaw Gdańska, którego nie posiadał. Równocześnie wzywał Danję do akcji przeciw Gdańskowi, oskarżając go, że dąży do hegemonji na Bałtyku. Snuła się także myśl przymierza króla „chrześcijańskiego“ z carem moskiewskim w związku z Unją Moskwy z Rzymem.

Wielki mistrz łączył te różnorodne, sprzeczne i fantastyczne pomysły z zamierzoną wyprawą książąt chrześcijańskich, przedstawiał, że ma stanąć na jej czele jako najbardziej do tego powołany rycerz krzyżowy, skarżył się, że Polska, niepokojąca Zakon, przeszkadza wielkiemu dziełu. Główna działalność Albrechta skupiała się z konieczności w Niemczech. Łudził się jednak, licząc na to, że każdy ród niemieckiego rycerstwa wystawi jednego zbrojnego rycerza, a może i więcej, myślał o jakimś pospolitem ruszeniu rycerstwa niemieckiego, które swoje miało troski i bliższe cele. Na sejmach nie uzyskał poparcia, w Norymberdze przegrał w hazard 500 dukatów, porwany namiętnością gry, ale przegrywał co gorzej swą sprawę. W Niemczech zerwała się burza. Sickingen, o którego służbę nie tak dawno zabiegał, zginął tragicznie, porwawszy się do wojny na książąt duchownych. Pożar socjalnej rewolucji szerzył się z południa na północ, powodując straszne zniszczenie. W tych

warunkach nadzieja pomocy była coraz słabsza. Zniechęcony, upadający już na duchu Albrecht chciał Zakon rzucić, powierzyć urząd księciu brunświckiemu i ofiarować swe usługi Francji, nie wiedział, jak wyjść z „łaźni“. Zachwiał się dawny świat, z którego przed wiekami wyszedł Zakon niemiecki Panny Marji i nowy wśród wstrząśnień, rozdarcia świata i rozdarcia duszy wylaniał się świat.

Właśnie wstępował na widownię mnich, który rzucił habit, a w swem piśmie do „chrześcijańskiego rycerstwa“ niemieckiego narodu uderzył na Rzym, uważając siebie jakby za duchowego mściciela poniewieranych książąt niemieckich i cesarzy. Luter nazwał Zakon wstrętnym tworem, dwoistym, ani świeckim ani duchownym, i wcześniej też zwrócił swą uwagę na germański świat na Wschodzie, w osobnem piśmie „*An die Herren Deutschen Ordens*“ z dnia 28 marca 1523 wzywał Zakon do reformy, zwłaszcza do zniesienia celibatu, bo właśnie Zakon powinien przodować w tej reformie, obecnie „nie jest ani Bogu ani światu użyteczny“. Zakon mając dobra świeckie, może mieć nadzieje, że skoro nastąpi zmiana „zgodna z chrześcijańskim rozumem“ i z dobrą wolą poddanych, zachowa swe państwo.

W listopadzie 1523 przybył do Wittenbergi wielki mistrz niemieckiego Zakonu, ale już znacznie dawniej nawiązał z nim stosunki. Pośrednikiem tych ściśle tajnych związków był najbliższy doradca Albrechta, najwierniejszy i najbieglejszy, a zarazem najbardziej zaufany, wysyłany na różne posterunki i dwory, gdzie z równą giętkością zawsze sobie poczynał — Dietrich v. Schoenberg. Urodzony w Saksonji, świecki, niezakonny rycerz,

śmiały, niekiedy czelny, umiejący wszędzie się wcisnąć, dworak układny, znający dobrze języki i w świecie obyty, oddał się całą duszą służbie dyplomatycznej mistrza. Lubił podróże, awantury i intrygi, lubił mieszać karty zawilej gry dyplomatycznej. Jednak w mętnej głowie tego rycerza, awanturnika politycznego, była pewna logika, był pewien sens i instynkt polityczny. Oddany mistrzowi przejął się jego polityką i trudno było czasem powiedzieć, czy i kiedy był wykonawcą woli swego pana, a kiedy doradcą. Współcześni czynili właśnie Schoenberga odpowiedzialnym za błędy popełniane w Królewcu, za hazardowną politykę i za klęskę wojny. Schoenberg musiał wprost uciekać z Prus, taka wszczęła się przeciwko niemu burza. Komturzy chcieli go pociągnąć do odpowiedzialności, ale obronił go sam wielki mistrz, wprowadzie nie mógł go już zatrzymać przy sobie, ale zachował dla niego całe zaufanie, bronił go jako najwierniejszego sługi, oburzał się, że w Krakowie Schoenberga chciano „ukrzyżować“. Otóż ten właśnie Schoenberg, rodzony brat mnicha Mikołaja Schoenberga, który dziwnym sposobem został w Rzymie arcybiskupem Kapui, a zaprzyjaźniony z kardynałem Medici, częsty gość we Florencji, zaszczycony był ważną misją przygotowania obrony chrześcijaństwa, otóż Dietrich v. Schoenberg już w r. 1521 zbliżył się do Lutra w Wittenberdze, już po spaleni publicznem bulli papieskiej i po sejmie we Wormacji. Schoenberg pomimo różnych rozjazdów po świecie wracał do swej rodzinnej Miśnji, odwiedzał Lutra, mówił z nim o reformie Zakonu, o czem donosił cyframi do Królewca, najgłębszą zachowując tajemnicę.

Tajemnica pokrywa pierwsze związki w. mistrza Zakonu niemieckiego z Lutrem, krzewicielem niemieckiego ducha, tajemnica skrupulatnie i zręcznie zachowywana. Albrecht nie zostawił w tej mierze żadnych śladów w swej bogatej korespondencji. Luter sam przekazał wiadomości o pobycie niezwykłego swego gościa. Albrecht przybył do Wittenbergi z Berlina dnia 29. XI. 1523, widocznie nęcony postacią głośnego już Lutra, ale nie chodziło tylko o zaspokojenie ciekawości. Przejęty duchem czasu, zajmował się teologicznymi zagadnieniami, różne zadawał pytania o władzy papieża, o soborach, a co może nie jest przypadkiem, o prawie małżeńskim. Reguła Zakonu stanowiła również przedmiot dyskusji, przy której był obecny Melanchton. Luter wypowiedział swe zdanie w odezwie do „panów niemieckiego Zakonu“, a obecnie już wprost wzywał mistrza, aby głupią i przewrotną regułą rzucił (*stulta confusaque regula*), pojął żonę, a z ziemi pruskiej świeckie uczynił państwo. Tego samego doradzał Melanchton. Albrecht uśmiechnął się i nie odpowiedział. Wymowne milczenie wywołało wrażenie, że rada podoba się jemu i że pragnie jaknajprędzej zmiany (*ut id quam primum mutaretur*). Nagła zmiana była jednak w tej chwili niemożliwą.

Położenie polityczne wymagało wielkiej ostrożności i oględnej taktyki tak ze względu na papieża jak i cesarza, do których pomocy Albrecht się odwoływał w imię Zakonu. Niedawno właśnie przedstawiał w Rzymie, że „Dr. Marcin wielki wywiera wpływ“ na rycerzy krzyżowych i że ci się żenią. Chciał utrzymać Zakon ze względu na to, że Polska od dawnych lat Zakon w swe

świeckie chce dostać ręce. Jako mistrz Zakonu prowadził właśnie swą sprawę przeciw Polsce, nie mógł więc podkopywać podstawy swego działania, pozbawiać się wielkich tytułów prawnych, jakie miał, i narazić się tym potęgom, których pomocy wzywał. To też witał wstępującego na tron papieski Klemensa VII prośbą o poparcie wobec bliskiego sądu rozjemczego, przestrzegał, aby z popiołów nowy nie powstał pożar, któryby objął Polskę i „wierny Zakon“. Skrycie jednak sam tę wierność nadweręzał, a praktyki jego z Lutrem były coraz częstsze, nad czem ubolewał książę Jerzy saski, dobry katolik. W otoczeniu Albrechta znaleźli się w ciągu 1524 r. nowi ludzie, jak humanista Erotus Rubianus, jeden z autorów „*Epistolae virorum obscurorum*“, jak jurysta Dr. Fischer, przyjaciel Huttena, ludzie jawnie przeciwni kościołowi a protegowani przez w. mistrza. On sam znowu w ścisłej tajemnicy odwiedza Lutra 12. V. 1524 w Wittenberdze. W Rzymie mówiono już pod koniec 1524, że wielki mistrz Zakonu jest luteraninem i chce się żenić.

Albrecht prowadzi dwulicową grę, jawnie wypiera się protestantyzmu, a tajnie go popiera nawet w ziemiach pruskich szerzy. Jawnie trzyma się jeszcze dawnych możnych protektorów Zakonu, bo byli mu potrzebni, a po cichu działa w duchu propagatora religijnej rewolucji. Ziarna rzucone w Wittenberdze, dojrzewają w podziemiach, dojrzewają w duszy mistrza. Rada Lutra, aby skończyć z obłudą Zakonu i stworzyć świeckie państwo, przenikała coraz głębiej. W jakim momencie postanowienie zapadło, aby odwrócić się od dawnego świata a zwrócić ku nowemu, trudno dociec, bo Albrecht

był skryty, zamknięty w sobie i szedł ku nowej przyszłości tajnymi drogami.

Zbliżała się chwila ostatecznej decyzji. Rozejm się kończył, a sąd nie dochodził do skutku. Pozostawało już tylko kilka tygodni pokoju, rozejmem zabezpieczonego, wojna mogła na nowo się rozpaść; wszelkie próby pojednania, w ostatniej jeszcze chwili podjęte w Preszburgu głównie przez króla Węgier i Czech, zagrożonego ze Wschodu, stojącego wprost nad przepaścią, były daremne. Polska sama nie kwapiła się z wysłaniem swych przedstawicieli, przygotowywała się do wojny, do ostatecznej rozprawy z Zakonem i wielkim mistrzem. Sejm piotrkowski w r. 1525 zajął postawę stanowczą. Wielki mistrz nie mógł liczyć na pomoc, o którą zabiegał na dworach europejskich, chcąc nadać sprawie Zakonu europejskie znaczenie. Uniwersalne zagadnienia polityczne zaciążyły nad Europą, pogrążoną w walce wielkich potęg zachodnich o równowagę świata. Walka toczyła się na szerokiej widowni z największym napięciem energii, nowe wylaniały się zasady polityczne, światowe otwierały się widnokreśli.

Wielki mistrz opuszczał swój Królewiec przed trzema laty w nadziei, że dla siebie i dla Zakonu zjedna wielkie mocarstwa, a to okazało się złudzeniem, złudzeniem było już nawet powołanie niemieckiego narodu, rozdartego wewnętrznie, do obrony Zakonu. Coraz goręcej było mu w tej „łaźni“ świata, jak się wyrażał. Praktykami różnorodnymi, grą fantastyczną, małą intrygą w wielkich sprawach, zdyskredytował też siebie i stracił moralny kredyt. Opuszczał Niemcy zawiedziony, upokorzony i niepewny przyszłości, bo na wojnę z Polską nie miał sił, więc postanowił sam

siebie przemóc i złożyć przysięgę, ale nie tę, którą „wieczysty pokój“ przepisywał, nie jako wielki mistrz Zakonu, któremu już sam się sprzeniewierzył, tylko jako ksiązę świecki. Podjął i zamierzał urzeczywistnić myśl wielkiego reformatora — Lutra. Orężem nie mógł księstwa utrzymać jako zupełnie samodzielny władca, bo oręż wypadł mu z ręki, nie mógł rzucać wielkich gróźb, że pójdzie pod Kraków, aby tu królowi polskiemu walną wydać bitwę, zbliżał się przez Śląsk do Krakowa, aby królowi polskiemu złożyć hołd jako lennik, jednak za wysoką cenę, za uznanie prawa dziedzicznego do ziemi Zakonu. Albrecht wiedział co czynił, działał z całą świadomością i jasno określonym programem.

Inicjatywa sekularyzacji Prus i przysięgi lennej wyszła od samego w. mistrza Zakonu i może być uważaną za ostatnie ogniwo długiego a krwawego historycznego procesu. Zakon odbiegł już dawno od swego przeznaczenia, odbiegł daleko od źródła duchownego życia i chrześcijańskiego powołania. „Szpital“ niemieckiego rycerstwa stał się warownią niemiecką, ogniskiem politycznym, świeckim, ogniskiem państwowych ambicij i pożądań mocarstwowych. Zakon sekularyzował się sam duchowo, zanim formalna i oficjalna nastąpiła sekularyzacja. Albrecht, przejęty duchem reformacji, pogodził się z myślą, że Zakon kona, ten pogardzony „twór dwoisty“, bo pocieszał się tem, że żyć będzie „twór“ jednolity, organizm państwowy, dzieło Zakonu, od Zakonu trwalsze. W ten organizm wlać nowe życie, nowego ducha, było zadaniem księcia, ponętą zadaniem.

Albrecht odwracał się od średniowiecznych potęg uniwersalnych, duchownych i świeckich, aby oprzeć się

na potędze terytorjalnej, być gospodarzem u siebie i dziedzicznym władcą, chociaż hołd miał i chciał złożyć swemu „przyrodzonemu dziedzicznemu panu“. Królowi polskiemu i Koronie Polskiej przyznawał kornie średnio-wieczną formę, klęknął na rynku krakowskim, aby wyprostować się w domu i być tu istotnym panem o nowożytnym typie. Wprawdzie hołd lennika wydawał mu się także uciążliwym, ale ufał, że z pomocą Bożą i to się odmieni. Obecnie było to dla niego najlepsze, jedyne wyjście. Z jego inicjatywy dobrze odważonej, przybyli z propozycją takiego rozwiązania posłowie, margrabia Jerzy i Fryderyk, książę lignicki — *ad componendam hanc differentiam hoc potissimum medium proposuerunt*.

Epokowa miała zapaść decyzja wobec nagłej i niespodziewanej zmiany. Ważyła się sprawa: Czy Król polski postąpi, jak Filip Piękny francuski z zakonem Templarjuszów albo jak Ferdynand hiszpański, znoszący zakony rycerskie, czy pomny na doznane obrazy i oskarżenia, za nawoływanie do wojny przeciw Polsce nie przyjmie mistrza i ścigać go będzie, jak on króla chciał ścigać, czy też przyjmie i uzna w. mistrza wczoraj a dziś księcia, który sam stawał się grabarzem Zakonu.

Zygmunt I okazał „łaskawe oblicze“, jak współczesny powiedział poeta przygodny, nie narzucił swej woli, nie wymuszał warunków układu, raczej je „przyjmował“ — przyjmował, co Albrecht „dawał“. Stwierdza to klasyczny świadek historycznej sceny, jeden z twórców układu, podkanclerzy Tomicki: *Majestas regia et senatus Regni id, quod ille dabat, suscipiebant et acceperunt* (Kolankowski). Zdumiewające i prawie upokarzające słowa były wywołane oburzeniem królowej Bony w kilka

lat po dokonanych fackie (rok 1534). Mamy wrażenie, że Tomicki chciał wobec królowej zrzucić się z odpowiedzialności i zwalić ją na kanclerza Szydłowieckiego, już wówczas nieżyjącego, bo bezpośrednio jego wynurzenia odbiegają od późniejszych oświadczeń. Bezpośrednio po holdzie pisał z zadowoleniem do legata apostolskiego kardynała Campeggi, że „pokój wieczysty i wieczna przyjaźń została utwierdzona i dokonana“, a Polska uchroniła się od wewnętrznej i prawie domowej wojny, pisał z całą ufnością w przyszłość i dobrą wiarę lennika. Później wyrażał się ostrożnie, że „stały się rzeczy bardzo potrzebne i użyteczne, jeżeli książę obietnic swych dochowa i dotrzyma“. W jednym był zgodny, że „konieczność“ wymagała takich postanowień i że „nie się nie stało lekkomyślnie“ *neque tam actum quicquam temere*. Krzycki podnosi to samo, że Król i Senat nie działali przewrotnie i nierozważnie. Zapewnienia te były spowodowane zarzutami. Już w Senacie ujawniła się różnica zdań, dokładnie nam nieznana.

Świadkowie historycznej sceny na Rynku krakowskim 1525, więcej w przeszłość zapatrzeni niż w przyszłość, doznawali po długich układach w dniu uroczystym uczucia ulgi, że Zakon pada ostatecznie, a pewno doznawali uczucia dumy narodowej na widok wielkiego mistrza, który na kolana padł przed Królem polskim. Co się działo w duszy tego pierwszego lennika, który do tej chwili był „gorszym wrogiem Polski od wszystkich pogan i niewiernych“? Prawdą jest, że w jego duszy była nienawiść do Polski, że w głowie jego powstawały najbardziej wrogie i wprost zabójcze dla Polski plany, że niewyczerpany był w pomysłach politycznych

związków, aby Polskę ubezwładnić i unicestwić, takich, jak przymierze niemieckiego świata z Moskwą, Cara wszechrosyjskiego z Francją, Rzymu z Moskwą schizmatycką, Anglii z Zakonem, prawdą jest, że Króla polskiego oczerniał i poniżał w oczach świata. Czy z „łaźni“, żeby raz jeszcze użyć jego słów, wyszedł nowym człowiekiem? Czy ta „metamorfoza“, o której Krzycki mówił, była istotna?

Albrecht, jako wielki mistrz posądzał Króla polskiego „o fałsz i obłudę“, głosił w obelżywy sposób, że Polakom nie można wierzyć, a obecnie jako lennik domagał się uznania swej wiary i dobrej woli. Zaiste chwila ważna kryła w sobie wielką zagadkę przyszłości. Zygmunt I, przyjmując z wyżyn Majestatu hołd, nie był olśniony triumfem. Przyjmował i pasował na rycerza tego, o którym wiedział, że „szarpał jego wnętrzności“ *viscera quem scivit diripuisse sua* i tak było! Król, obarczony zarzutami i podejrzeniami, że odstąpił od wiary, narażony na utratę swej powagi i dobrego imienia, usprawiedliwiał się, że dzieło „nie było z jego ducha“, że nie wszystko stało się podług jego woli i sądu, że stało to się po części z konieczności, po części także z powodu złości tych czasów (*horum temporum malignitate*), w których wszystko się z gruntu pomieszało i wypaczyło. Istotnie ludzkość znalazła się na przelomie dziejów. Zły los zaciążył później nad Polską. Syn jedyny, Zygmunt August, gaśnie przedwcześnie jako ostatni męski potomek Jagiellonów, a ród lenników, zrazu ograniczonych w swem prawie dziedzicznym do Albrechta i trzech jego braci, uzyskawszy rozszerzenie praw, rozrósł się potężnie i groźnie i Polsce pierwszy zadał cios zabójczy.

Tego nikt nie przeczuwał. Zygmunt I działał wraz z swymi doradcami z „konieczności“, bacząc na ówczesne trudne położenie, na niebezpieczeństwo grożące światu chrześcijańskiemu, wybrał, jak powiedział Krzycki, z dwóch rzeczy złych mniejsze zło. Takimi kierowali się „rajami“ politycy polscy w owej chwili i takie mieli poczucie.

Pełna świadomość wszystkich następstw politycznych postanowień w pewnej historycznej chwili wymaga intuicji i genjuszu przeczucia przyszłości, nie dającej się rozumem ogarnąć, ani rozumowaniem przewidzieć. Przyszłość ulegała różnym przemianom i zależała od rozumu i mocy pokoleń, które objęły spuściznę trudną, ale nieprzesądzającą jeszcze o utrzymaniu stanowiska, jakie królom polskim jako dziedzicznym panom i Koronie Polski przyznawał pierwszy lennik przed czterystu laty. Odpowiedzialność w dziejach nie spada na jedno tylko pokolenie, spada na wszystkie pokolenia, które wołały ustępować niż niezłomnie, mężnie, ofiarnie i mądrze stać przy swem prawie dla potęgi i chwały Korony Polskiej.

Nagrody.

Walne Zgromadzenie członków czynnych Polskiej Akademji Umiejętności na posiedzeniu dnia 12 czerwca 1925 przyznało następujące nagrody:

1) Nagrodę z fundacji ś. p. Erazma i Anny małżonków Jerzmanowskich przyznano p. Drowi Tadeuszowi Browiczowi, emer. profesorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego, za całą działalność naukową.

2) Nagrodę z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego za dzieło historyczne przyznano p. Aleksandrowi Brücknerow, profesorowi Uniwersytetu w Berlinie, za trzecie wydanie „*Dziejów literatury polskiej w zarysie*“.

3) Nagrodę z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego za dzieło malarskie przyznano p. Józefowi Mehofferowi, profesorowi Akademji Sztuk Pięknych w Krakowie, za *krajobraz olejny, z wodą na tle wzgórz i z igrającemi kózkami*.

4) Nagrody z fundacji Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego, które w myśl statutów mogą być połączone, przyznano p. Jakóbowi Juszczykowi za rzeźbę w drzewie naturalnem gruszkowem, nazwaną „*Krzyk bojowy*“.

SPRAWOZDANIA I WNIOSKI

co do nagród z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego, oraz z fundacji Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego.

1. Nagroda za pracę historyczną z fund. Barczewskiego.

Z prac, ogłoszonych w r. 1924, które mogłyby być odznaczone nagrodą im. Barczewskiego, Komitet zwrócił uwagę na dwa dzieła: prof. Aleksandra Brücknera: Dzieje literatury polskiej w zarysie, wydanie 3-cie, Warszawa 1924, i prof. Stanisława Kutrzeby: Historia ustroju Polski, Korona, wydanie 6-ste, Lwów 1924, obie prace gruntownie przerobione w stosunku do dawniejszych wydań. Wobec tego, iż prof. St. Kutrzeba był członkiem Komitetu dla przyznania nagrody, nie mogła praca jego być w myśl § 12 statutu fundacji braną obecnie pod uwagę. Wobec tego Komitet zastrzegł w myśl § 6 statutu dla tej pracy prawo do ubiegania się o nagrodę w roku przyszłym, a nagrodę w roku obecnym przyznał jednomyślnie dziełu prof. Brücknera.

W porównaniu z pierwszym wydaniem (1902) jest to dzieło w bardzo znacznej mierze nowe, autor bowiem nie tylko uwzględnił świeże badania, nie tylko jedno skrócił, a drugie rozszerzył i uzupełnił, ale nadto (zwłaszcza

w dziale literatury najnowszej) zmienił pierwotny układ. W tem swoim trzecim wydaniu jest dzieło Brücknera pierwszym u nas równomiernem opracowaniem historii literatury polskiej od najdawniejszych aż do ostatnich niemal czasów; wszystkie inne dzieła o literaturze naszej przewyższa bogactwem opracowanego materiału w dziedzinie literatury staropolskiej. Dzieje piśmiennictwa osnuł autor na szerokiem tle kulturalnem; pod tym względem nikt Brücknerowi nie dorównał, zwłaszcza jako historykowi literatury staropolskiej. Zarówno charakterystyki całych prądów literackich i wogóle prądów kultury, jak charakterystyki twórczości poszczególnych pisarzy i oceny poszczególnych utworów są przeważnie syntetyczne, a niezmiernie zwięzłe i treściwe; w szczególową analizę estetyczną utworów autor nie wdaje się umyślnie. Podnieść jeszcze należy wysoką bezstronność autora względem zjawisk literackich i szerokość ich rozumienia bez względu na osobiste poglądy i upodobania.

2. Nagroda za dzieło malarskie z fund. Barczewskiego.

Członkowie Komitetu nagrody im. śp. Probusa Barczewskiego za najlepsze dzieło malarskie, wykonane i wystawione w Krakowie w ciągu r. 1924, jednomyślnie postanowili przedstawić Polskiej Akademji Umiejętności wniosek, by przyznała tę nagrodę panu Józefowi Mehofferowi za krajobraz olejny, z wodą na tle wzgórz i z igrającymi kózkami. Wniosek swój motywują jak następuje.

Wśród pejzażów powstałych w malarstwie polkiem doby ostatniej, utwory tego artysty odznaczają się wy-

jątkową szlachetnością, wysokim stylem i głębokiem odczuciem przyrody w jej najdelikatniejszych objawach. Niektóre z nich, wprost przepiękne, są zaczerpnięte z tematów parku zamkowego w Suchej oraz jej okolicy, a widok wyżej wymieniony jest między niemi prawdziwym klejnocikiem ze względu na znakomite wykonanie refleksów stojącej wody, na poetyczność widoku wzgórz po za nią, owianych lekkim sierpniowem powietrzem; urok idyllicznej pogody nadają mu dwie rozkoszne kózki, skaczące ku sobie nad brzegiem wody. Zawarte są w tym obrazie implicite wszystkie zdobycze malarstwa aż do najnowszych efektów świetlnych i kolorystycznych, a zarazem uderza jakaś olimpijska powaga wielkiego krajobrazu francuskiego z połowy przeszłego wieku, w którym niezawodnie tkwi jego geneza. Ostatni też pejzaż p. Mehoffera mógłby z pewnością się ostać obok słynnych utworów szkoły z Barbizon.

3. Nagroda z fundacji Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego.

W myśl równobrzmiących statutów powyższych fundacyj, nagrody, które mogą być połączone, należy przyznać za najlepsze dzieło z zakresu rzeźby, grafiki lub muzyki, artyście, nie liczącemu więcej jak 35 lat wieku. Członkowie wybranego w tym celu Komitetu uchwalili przedłożyć Polskiej Akademji Umiejętności wniosek o połączenie powyższych nagród i przyznanie ich panu Jakóbowi Juszczykowi za rzeźbę w drzewie naturalnem gruszkowem, nazwaną przezeń: „Krzyk bojowy“. Wśród trzech głów żołnierzy Legjonów Pol-

skich, wystawionych w jesieni ubiegłego roku, a odznaczających się silną realistyczną charakterystyką oraz śmiałą umiejętnością cięcia drzewa, głowa powyższa odbijała najsilniej swym surowym temperamentem oraz nieledwie brutalną charakterystyką biegnącego do boju i krzyczącego modelu, zaobserwowanego z nieubłaganą szczerością przez młodego artystę-rzeźbiarza.

WYKAZ STOSUNKÓW AKADEMJI
z innemi Instytucjami naukowemi.

WYKAZ INSTYTUCYJ

którym Polska Akademia Umiejętności przesyła swoje wydawnictwa ¹⁾.

AMERYKA.

Ann Arbor. Michigan Academy of Science, Arts and Letters B I/III.

Baltimore. American Journal of Philology B I/II.

— Maryland Geological Survey B III.

— The Johns Hopkins University 3, B I/III.

Berkeley. University of California B I/III.

¹⁾ Wykazem powyższym objęta jest tylko pierwsza część instytucyj zagranicznych; uzupełnienie podane będzie w następnym Roczniku. Ponadto przesyła Akademia wszystkie swoje wydawnictwa do: a) Biblioteki Polskiej w Paryżu i Biblioteki Polskiej w Rzymie; b) po 4 egz. wydawn. (z wyjątkiem podręczników) do bibliotek uniwersyteckich w Krakowie, Lublinie, Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie; c) oraz *Sprawozdania z posiedzeń i czynności P. A. U.* do wszystkich zakładów naukowych średnich w Polsce. Wykaz wszystkich instytucyj polskich podany będzie w następnym Roczniku.

Objaśnienia skrótów: W — oznacza, że Akademia wysyła wszystkie swoje wydawnictwa z wyjątkiem podręczników; 1 — Rozprawy Wydziału filologicznego; 2 — Rozprawy Wydziału historyczno-filozoficznego; 3 — Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego; B I/II — Bulletin International... Wydziału filologicznego i historyczno-filozoficznego; B I/III — Bulletin, jak wyżej a nadto Bulletin Wydziału matematyczno-przyrodniczego Serja A i B; B III — tylko Bulletin Wydz. matem.-przyrodn. Serja A i B; B III a — Bulletin, jak wyżej tylko Serja A; B III b — Bulletin, jak wyżej tylko Serja B; Kan — wydawnictwa Komisji antropologicznej; Kb — Katalog literatury międzynarodowej; Kf — wyd. Komisji fizjograficznej; Kflz — wyd. Komisji filozoficznej; Kh — Komisji historycznej; Khs — Komisji historii sztuki; Kj — Komisji językowej; Kl — Komisji dla dziej. liter. i oświaty; Kp — Komisji prawniczej.

- Boston.** American Academy of Arts and Sciences B I/III.
— Society of Natural History B III.
- Boulder.** University of Colorado B I/III.
- Brooklyn.** Brooklyn Institute of Arts and Sciences B III.
- Buenos Aires.** Universidad Nacional B I/III.
- Buffalo.** Society of Natural Sciences B III.
- Cambridge Mass.** Library of Harvard University B I/III.
— Museum of Comparative Zoology of Harvard University B III.
- Chicago.** Academy of Sciences W.
— Field Museum of Natural History B III.
- Cincinnati.** Lloyd Library and Museum B I/III.
- Colima.** Observatorio Meteorológico y Vulcanológico del Seminario B III a.
- Córdoba.** Academia Nacional de Ciencias 3, Kf, Kb, B I/III.
- Harrisburg.** Geological Survey of Pennsylvania B III.
- Lawrence.** University of Kansas B I/III.
- Lima.** Escuela de Ingenieros y de Minas 3, B III.
- Lincoln.** University of Nebraska B I/III.
- Madison Wis.** Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Letters B I/III.
- México.** Academia Mexicana de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales B I/III.
— Museo Nacional de Arqueología, Historia y Etnología B I/III.
— Secretaría de Educación Pública B I/II.
— Sociedad Científica „Antonio Alzate“ 3, B III.
— Sociedad Mexicana de Historia Natural B III.
- Milwaukee.** Public Museum of the City of Milwaukee B I/III.
- Minneapolis.** Minnesota Academy of Sciences 3, B III.
- Missoula.** The University of Montana B I/III.
- Montevideo.** Museo Nacional B I/III.
- Montreal.** Royal Society of Canada B I/III.
— Société de Numismatique et d'Archéologie B I/III.
- Mount Hamilton.** Lick Observatory B III.
- New Haven.** Yale Psychological Laboratory B III.
- New York.** American Geographical Society Kf, B III.
— American Mathematical Society B III a.
— American Physical Society B III a.

- New York.** New York Academy of Medicine B III.
— New York Academy of Sciences B III.
— New York Botanical Garden B III.
— Teachers College Kh, Kflz, Kl, B I/III.
— The American Museum of Natural History 3, Kan, Kf, B III.
— The Rockefeller Institute for Medical Research B III.
- Ottawa.** The Library of the Geological Survey B III.
- Para.** Museu Goeldi de Historia Natural e Ethnographia B III.
- Philadelphia.** Academy of Natural Sciences B III.
— American Philosophical Society 2, B I/II.
- Princeton.** The American Journal of Archeology B III.
- Rio de Janeiro.** Instituto Oswaldo Cruz B III.
— Museu Nacional Kan, Kf, B III.
— Observatorio Nacional B III.
- Saint Louis.** The Academy of Science of Saint Louis 3, B I/III.
- San Francisco.** California Academy of Sciences B I/III.
- San José.** Museu Nacional B I/III.
- Tacubaya.** Observatorio Astronómico Nacional Mexicano B III.
- Toronto.** The Royal Canadian Institute 1, 2, 3, Kj, B I/III.
- Tufts.** Tufts College B I/III.
- Washington.** Antropological Society B III.
— Department of Commerce B I/III.
— Library of the Surgeon General's Office 3, B III.
— National Academy of Sciences B I/III.
— Smithsonian Institution W.
— United States Geological Survey 3, Kf, B III.
- Wood's Hole.** Marine Biological Laboratory B III b.

AUSTRALJA.

- Melbourne.** Public Library of Victoria B I/III.
- Sydney.** Australasian Association for the Advancement of Science
B I/III.
— Australian Museum B I/III.
— Geological Survey of New-South-Wales. Department of Mines
B III.
— Royal Society of New-South-Wales B I/III.

AZJA.

- Batavia.** Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen
1, 2, 3, Kj, B I/III.
- Buitenzorg.** Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel B III.
— 's Lands Plantentuin B III.
- Peradeniya.** Royal Botanic Gardens B III.
- Sendai.** Tōhoku Imperial University B I/III.
- Tokyo.** Imperial University of Tokyo B I/III.

EUROPA.

- Aix-en-Provence.** Bibliothèque de l'Université Kh, Kp, B I/III.
- Amsterdam.** Koninklijke Akademie van Wetenschappen B I/III.
- Anvers (Antwerpja).** Académie Royale d'Archéologie de Belgique
Kan, Khs, B I/II.
- Arcachon.** Laboratoire Zoologique Maritime B III.
- Ateny.** Bibliothèque Nationale B I/III.
— Deutsches Archäologisches Institut B I/II.
— École Française d'Athènes B I/II.
- Barcelona.** Real Academia de Buenas Letras B I/III.
— Real Academia de Ciencias y Artes B I/III.
- Basel (Bazylea).** Naturforschende Gesellschaft Kf, B III.
— Universitäts-Bibliothek B I/III.
- Beograd (Belgrad).** Srpska Kraljevska Akademija Nauka W.
- Bergen.** Bergens Museums Bibliotek 3, Kan, Kf, B I/III.
- Berno mor.** „Hlidka“ B I/II.
— Masarykowa Universita B I/III.
— Matice Moravská W.
- Berno szwajc.** Universitätsbibliothek B I/III.
- Bologna.** R. Accademia delle Scienze dell' Istituto B I/III.
— R. Deputazione di Storia Patria per le Provincie di Romagna
B I/II.
— Unione matematica italiana B III.
- Bordeaux.** Académie Nationale des Sciences, Belles-Lettres et Arts
B I/III.
— Société Linnéenne 3, Kf, B III.

Bratislava. Knihovna University Komenského 1, 2.

Bruxelles (Bruksela). Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique W.

- Musée royal d'Histoire naturelle de Belgique B III.
- Société d'Anthropologie de Bruxelles Kan, B I/III.
- Société des Bollandistes Kfz, Kh, Kp, B I/II.
- Société Belge d'Astronomie, de Météorologie et du Physique du Globe Kf, B III.
- Société pour le Progrès des Études philologiques et historiques B I/II.
- Société Belge de Géologie, de Paléontologie et d'Hydrologie Kf, B III.
- Société Belge de Microscopie B III.
- Société royale de Botanique de Belgique B III.
- Société royale des Sciences médicales et naturelles de Bruxelles B III.

Bucuresti (Bukareszt). Academia Română W.

- Institutul Geologic al României Kf.
- Laboratorul de Botanica B III b.

Budapest. Kir. Magyar Természettudományi Társulat 3, B III.

- Magyar Királyi Földtani Intézet 3, Kf, B III.
- Magyar Történelmi Társulat B I/II.
- Magyar Tudományos Akadémia. W.
- Naturwissenschaftliche Abteilung des National-Museums B III.
- Ungarische Landesbibliothek des National-Museums Kan.

Cambridge. University of Cambridge B I/III.

Catania. Accademia Gioenia di Scienze naturali B III.

- Società degli spettroscopisti italiani 3, B III.

Cernăuți (Czerniowce). Universitatea din Cernăuți W.

Cherbourg. Société nationale des Sciences naturelles et mathématiques 3, Kf, B III.

Chur. Naturforschende Gesellschaft Graubündens B III.

Cluj. Erdélyi Museum Egyesület 3.

Coimbra. Universidade B I/III.

Dublin. Royal Irish Academy B I/III.

Edinburgh. Botanical Society of Edinburgh Kf, B I/III.

- Royal Society of Edinburgh 1, 2, 3, Kf, Khs, Kj, Kl, B I/III.

- Firenze** (Florenceja). R. Accademia della Crusca 1, 2, 3, Kj, B I/III.
— R. Biblioteca Nazionale Centrale B I/II.
— Società Italiana d'Antropologia e di Etnologia Kan, B I/III.
- Fryburg szwajc.** Université W.
- Gand** (Gandawa). Université. B I/III.
- Genève** (Genewa). Institut National Genevois 3, B III.
— Société des Nations B I/III.
— Société de Physique et d'Histoire naturelle B III.
— Université B I/III.
- Genova** (Genua). R. Archivio di Stato B I/II.
— Società di letture e conversazioni scientifiche B I/III.
— Società ligure di storia patria B I/II.
— Società ligustica di scienze naturali e geografiche 3, B III.
— Regia Università B I/III.
- Glasgow.** University of Glasgow B I/III.
- Göteborg.** Kungl. Vetenskaps-och Vitterhets-Samhälle B I/III.
- Graz.** Historischer Verein für Steiermark 1, 2, Kh, Khs, Kl, Kp,
B I/II.
— Naturwissenschaftlicher Verein B III.
— Universitäts-Bibliothek W.
- Groningen.** Universiteitsbibliotheek B I/III.
- Haarlem.** Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen 3, B III.
— Teyler's Stichting Kan, Kf, B III.
- Helsingfors.** Finska Vetenskaps-Societeten B I/III.
— Geografiska Sällskapet i Finland B I/II.
— Sällskapet pro Fauna et Flora Fennica 3, Kf, B III.
— Suomalais-ugrilainen Seura B I/II.
- Innsbruck.** Museum Ferdinandeum 1, 2, 3, B I/III.
- Kjøbenhavn** (Kopenhaga). Bureau du „Conseil International pour
l'Exploration de la Mer“ B III.
— Dansk Naturhistorisk Forening B III.
— Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab W.
— Kongl. Nordiske Oldskriftselskab Khs, B I/II.
- Knin.** Kninsko Starinarsko Društvo Kan, Khs.
- Lausanne** (Lozanna). Société Vaudoise des Sciences naturelles Kf,
B III.
- Leiden.** Rijks Herbarium B III.

- Leiden.** Rijks Universiteit B I/III.
- Liège** (Leodjum). Société Royale des Sciences B I/III.
— Université B I/III.
- Lille.** Société de Géographie B II.
- Lisboa** (Lizbona). Academia das Sciencias 1, 2, 3, Kj, B I/III.
— Comissão do Serviço Geologico de Portugal Kf, B III.
— Observatorio Astronomico B IIIa.
- London** (Londyn). British Association for the Advancement of Science B I/III.
— British Museum W.
— British Museum of Natural History B III.
— Chemical Society B III.
— Geological Society of London B III.
— Royal Antropological Institute of Great Britain and Ireland Kan, B I/III.
— Royal Astronomical Society B IIIa.
— Royal Geographical Society B III.
— Royal Institution of Great Britain B I/III.
— Royal Society 3, B II.
— Royal Botanic Society of London B III.
— The Institution of Electrical Engineers — „Science Abstracts“ B III.
— Zoological Society of London Kf, B III.
- Louvain** (Lowanjum). „La Cellule“ B III.
— École des Sciences Politiques et Sociales B I/II.
— Université Catholique 1, 2, 3, Kh, Kj, B I/III.
- Lucca.** R. Academia Lucchese di Scienze, Lettere ed Arti B I/III.
- Lund.** Humanistiska Vetenskapssamfundet B I/II.
— Kungliga Fysiografiska Sällskapet B III.
— Universitets-Bibliotek W.
- Madryt.** R. Academia de Ciencias Morales y Politicas B I/II.
— R. Academia de la Historia Kh, B I/II.
— Instituto Geológico de España B II.
— R. Sociedad Española de Historia Natural B III.
— Universidad Central de España B I/III.
- Marseille** (Marsylja). Bibliothèque de la Faculté des Sciences B III.
- Milano** (Medjolan). R. Archivio di Stato B I/II.

- Milano** (Medjolan). Biblioteca Ambrosiana B I/II.
— R. Istituto Lombardo di Scienze e Lettere W.
— Società storia lombarda B I/II.
- Mitau** (Mitawa). Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst
Kh, Khs, B I/II.
- Modena**. R. Accademia di Scienze, Lettere ed Arti B I/III.
— R. Deputazione di Storia Patria B I/II.
- Mulhouse**. Société Industrielle B I/III.
- Nancy**. Académie de Stanislas 1, 2, 3, Kj, B I/III.
— Société des Sciences B I/III.
- Napoli** (Neapol). R. Biblioteca Nazionale B I/III.
— Istituto di Zoologia dell' Università 3, B III.
— Società Napoletana di Storia Patria B I/II.
— Stazione Zoologica 3, B III.
- Neuchâtel**. Société Neuchâteloise des Sciences naturelles B III.
- Oslo** (Chrystjania). Kongelige Frederiks Universitet B I/III.
— Det Norske Meteorologiske Institut B IIIa.
— Norsk Folkemuseum B I/III.
- Oxford**. Bodleian Library B I/III.
— Radcliffe Library B I/III.
- Padova** (Padwa). R. Accademia di Scienze, Lettere ed Arti B I/III.
— Accademia Scientifica Veneto-Trentino-Istria 3, B III.
- Palermo**. R. Accademia di Scienze, Lettere e Belle Arti 1, 2, 3, Kj,
B I/III.
— Circolo Matematico 3, B III.
— Società Siciliana per la Storia Patria Kh, Khs, Kl, Kp, B I/II.
- Paryż**. Association française pour l'avancement des sciences B III.
— Bibliothèque d'Art et d'Archéologie Khs, B I/II.
— Bibliothèque Nationale B I/III.
— École d'Anthropologie Kan.
— École Nationale des Chartes B I/II.
— Institut de France. — Académie des Sciences 3, Kan, Kf,
B III.
— Institut de France. — Académie des Inscriptions et Belles-
Lettres 1, Kj, Kl, B I/II.
— Institut de France. — Académie des Sciences Morales et Poli-
tiques 2, Kh, Khs, B I/II.

Paryž. Institut d'Etudes Slaves 1, Kj, Kl.

- Institut Pasteur B III.
- Ministère de l'Instruction Publique W.
- Muséum de l'Histoire Naturelle 3, Kan, Kf, B III.
- Société Astronomique de France B III.
- Société française de Physique 3, B IIIa.
- Société entomologique de France 3, Kf, B III.
- Société de Géographie Kf, B III.
- Société géologique de France Kf, B III.
- Société d'Histoire diplomatique B I/II.
- Société mathématique de France 3a, B IIIa.
- Société nationale des Antiquaires de France Khs.
- Société nationale d'Horticulture de France Kf, B III.
- Société ornithologique de France Kf, B IIIb.
- Société de Pathologie végétale 3, B III.
- Société zoologique de France 3b, Kf, B IIIb.

Pisa. Biblioteca della R. Scuola Normale Superiore B I/III.

- R. Università B I/III.

Praha. Česká Akademie věd a umění W.

- Česká Společnost Entomologická 3, Kf, B IIIb.
- Česká Společnost Nauk W.
- Český Časopis Historický Kh.
- Český městský Archiv Kh, Kp, B I/II.
- Jednota československých matematiků a fysiků 3, BIIIa.
- Jednota českých filologů 1, B I/II.
- Knihovna Národního Museum 1, 2, 3, Kan, Kh, Kl, Kp, B I/III.
- „La Revue Française de Prague“ Spr., B I/II.
- Spolek českých lékařů B IIIb.
- Redakce „Slavia“ Spr., B I/II.
- Veřejná a Universitní Knihovna 1, 2, 3, B I/III.

Riga. Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde Kh, Khs, Kp, B I/II.

Rovereto. Accademia Roveretana degli agiati B I/III.

Rzym. R. Accademia Nazionale dei Lincei W.

- Pontificia Accademia delle Scienze — Nuovi Lincei B I/III.
- Archivi Vaticani Kh, B I/II.
- Biblioteca Apostolica Vaticana 2, Kh, Kp, B I/II.

- Rzym.** Biblioteca Casanatense B I/III.
— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele B I/III.
— Istituto per l'Europa Orientale B I/II.
— Istituto di Diritto Romano B I/II.
— Società Geografica Italiana B III.
- Santiago.** Universidad B I/III.
- Sarajewo.** Zemaljski Muzej za Bosnu i Hercegovinu W.
- Siena.** R. Accademia dei Fisiocritici 3, B III.
- Sofia.** Bulgarska Akademija na Naukite B I/III.
— Institut filologji słowiańskiej Kj, Kl, B I/II.
- Stara Dála (Ógyalla).** Astrofizikální Observatoř na Staré Dale Kf, B III.
- Stockholm.** Geologiska Föreningen Kf, B III.
— Kungl. Svenska Vetenskapsakademien W.
— Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien B I/II.
— Nordiska Museet 1, 2, Kh, Khs, Kj, Kl, Kp, B I/II.
— Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi Kan, B I/II.
— Svenska Turistföreningen B I/III.
- Strasbourg.** Bibliothèque Universitaire et Regionale B I/III.
- Tartu (Dorpat).** Gelehrte Estnische Gessellschaft 1, 2, Kj, B I/II.
— Loodusuurijate selts 3, Kb, Kf, B III.
- Teddington.** National Physical Laboratory B IIIa.
- Torino (Turyn).** R. Accademia delle Scienze 1, 2, 3, Kj, B I/III.
— R. Deputazione sopra gli Studi di Storia Patria B I/II.
— Società piemontese di Archeologia e Belle Arti B I/II.
- Toulouse.** Académie des Sciences, Inscriptions et Belles-Lettres 1, 2, Kj, B I/III.
— Société d'Histoire Naturelle B III.
- Tromsö.** Museum 3, Kf, B III.
- Trondhjem.** Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab B I/III.
- Turčiansky Sv. Martin.** Matica Slovenská 1, 2, Kan, Kj, Kl.
— Musealna Slovenská Společnost B I/III.
- Turku (Abo).** Turun Suomalaisen Yliopiston Kirjasto B I/III.
- Uccle près Bruxelles.** Observatoire Royal de Belgique B IIIa.
- Uppsala.** Bibliothèque de l'Université W.
— Kungl. Vetenskaps-Societen B I/III.
— Svenska Landsmaelen 1, Khs, Kj, Kl, B I/II.

- Utrecht.** Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Institut B III.
— Rijks-Universiteit B I/III.
- Venezia** (Wenecja). R. Archivio di Stato Kh, B I/II.
— Biblioteca Nazionale Marciana B I/III.
— R. Deputazione Veneta di Storia Patria B I/II.
— R. Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti W.
- Wien** (Wiedeń). Akademie der Wissenschaften W.
— Anthropologische Gesellschaft Kan.
— Geographisches Institut an der Universität Kf, B III.
— Geologische Bundesanstalt 3, Kf.
— Haus- Hof- und Staatsarchiv 2, Kh, B I/II.
— Hochschule für Bodenkultur B III.
— Kunsthistorisches Museum Khs.
— Nationalbibliothek B I/III.
— Naturhistorisches Museum 3, Kan, Kf, Spr, B III.
— Oesterreichisches Museum für Kunst und Industrie B I/III.
— Seminar für osteuropäische Geschichte an der Universität 2, B I/II.
— Seminar für slavische Philologie an der Universität 1, 2, Kan, KJ, Kl, B I/II.
— Technische Hochschule 3, Kf, Khs, B III.
— Universitäts-Bibliothek W.
— Verein zur Verbreitung naturwissenschaftlicher Kenntnisse B III.
— Zoologisch-Botanische Gesellschaft B III.
- Zagreb.** Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti W.
- Zaragosa.** Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales B III.
— Universidad. — Facultad de Ciencias (Anales) B III.
- Zürich** (Zurych). Naturforschende Gesellschaft B III.
— Universitätsbibliothek B I/III.
— Zentralbibliothek B I/III.
-
-

